

**Pomoc so zmiernením následkov po zemetrasení,
východiská pre zdokonalenie pripravenosti na mimoriadne
situácie vrátane možnosti ohrozenia zemetrasením
a Analýza sociálno-ekonomickej situácie okresov Humenné
a Vranov nad Topľou a návrhy na zlepšenie v sociálnej a
hospodárskej oblasti**

Obsah

1. Pomoc so zmiernením následkov po zemetrasení, východiská pre zdokonalenie pripravenosti na mimoriadne situácie vrátane možnosti ohrozenia zemetrasením	4
Pomoc so zmiernením následkov po zemetrasení.....	4
Východiská pre zdokonalenie pripravenosti na mimoriadne situácie vrátane možnosti ohrozenia zemetrasením	7
Komplexný rámec pre riadenie krízových situácií	9
2. Prešovský samosprávny kraj - základné východiská	11
Identifikácia územia	11
Demografická analýza	12
Občianska vybavenosť	13
Cestovný ruch.....	14
Ekonomická analýza.....	14
Územno-technická analýza	16
Prírodno-environmentálna analýza	18
3. Rozvojová stratégia	19
Vízia a hlavný cieľ.....	19
Štruktúra priorít, strategických a špecifických cieľov	20
4. Realizácia a financovanie.....	21
Systém implementácie PHRSR a IÚS	21
Systém monitorovania a hodnotenia napĺňania PHRSR PSK.....	21
Integrovaná územná stratégia (IÚS).....	21
Systém implementácie IÚS	24
5. Analýza sociálno-ekonomickej situácie a vybraných problémov okresov Humenné a Vranov nad Topľou s návrhmi na zlepšenie v sociálnej a hospodárskej oblasti - manažérske zhrnutie..	26
Štruktúra obyvateľstva a vývoj nezamestnanosti	26
Hospodárska aktivita.....	27
Vzdelávanie	32
Cestovný ruch.....	33
Fungovanie prvkov kritickej infraštruktúry.....	38
Informačné a komunikačné technológie	39
Doprava.....	41
Voda.....	44
Zdravotníctvo	53
Verejný poriadok a vnútorná bezpečnosť.....	56
Marginalizované rómske komunity	58
6. Využitie finančných zdrojov – okresy Humenné a Vranov nad Topľou.....	59
7. Iniciatíva Catching-Up Regions	63

Prílohy:	64
Príloha č. 1 Projektový zásobník integrovaných územných investícií udržateľného mestského rozvoja Humenné (PZ IÚI_UMR HE)	64
Príloha č. 2 Projektový zásobník integrovaných územných investícií Rady partnerstva Prešovského samosprávneho kraja (PZ IÚI RP PSK) s relevanciou pre Humenné a Vranov nad Topľou	64
Príloha č. 3 Projekty realizované v okrese Humenné, ktoré boli podporené z IROP v programovom období 2014 - 2020	64
Príloha č. 4 Projekty realizované v okrese Vranov nad Topľou, ktoré boli podporené z IROP v programovom období 2014 - 2020	64
Príloha č. 5 Projekty realizované v okresoch Humenné a Vranov nad Topľou v programovom období 2014 – 2020 (SO/RO: MZ SR)	64
Príloha č. 6 Podkladový materiál ÚVZ SR k situácii po zemetrasení	64
Príloha č. 7 Vyhodnotenie výsledkov vzoriek vôd po zemetrasení – RÚVZ Vranov nad Topľou	64
Príloha č. 8 Projekty podporené v rámci iniciatívy Catching-Up iniciatívy v PSK	64
Príloha č. 9 Návrh na podporu kamerového systému – bezpečnosť v okrese Humenné a Vranov nad Topľou	64

1. Pomoc so zmiernením následkov po zemetrasení, východiská pre zdokonalenie pripravenosti na mimoriadne situácie vrátame možnosti ohrozenia zemetrasením

Pomoc so zmiernením následkov po zemetrasení

Postupom času a vývojom klímy, počasia, ale aj iných prírodných a antropogénnych faktorov vznikajú neustále nové mimoriadne udalosti, ktoré ohrozujú obyvateľov žijúcich na území Slovenskej republiky.

Na východnom Slovensku došlo dňa 9. októbra 2023 o 20:23 vo vzdialenosti približne 18 kilometrov severozápadne od mesta Humenné k zemetraseniu s lokálnym magnitúdom 4.9. Išlo o najsilnejšie zemetrasenie, ktoré zasiahlo Slovensko od roku 1930. Epicentrum zemetrasenia bolo v katastri obce Ďapalovce (okres Vranov nad Topľou). Následne boli v okolí identifikované aj ďalšie menšie zemetrasenia.

V okrese Humenné zemetrasenie zasiahlo obce Baškovce, Hrubov, Jankovce, Košarovce, Nižná Sitnica, Ohradzany, Pakostov, Prituľany, Rohožník, Ruská Poruba, Sopkovce, Turcovce, Vítazovce, Závada a Černina.

V okrese Vranov nad Topľou zemetrasenie zasiahlo obce Benkovce, Detrík, Giglovce, Hencovce, Holčíkovce, Jasenovce, Kladzany, Kvakovce, Malá Domaša, Matiaška, Nová Kelča, Ondavské Matiašovce, Piskorovce, Rafajovce, Skrabské, Slovenská Kajňa, Vlača, Ďapalovce a Žalobín.

V dôsledku týchto zemetrasení došlo k poškodeniu súkromného majetku fyzických a právnických osôb (najmä nehnuteľností), verejného majetku (budovy obecných úradov, kultúrnych domov, škôl a školských zariadení a pod.), či cirkevného majetku (kostoly, kaplnky, budovy farských úradov, iné účelové zariadenia) vo viacerých obciach v okresoch Humenné, Vranov nad Topľou, Stropkov a Medzilaborce. Poškodených zemetrasením bolo viac ako 800 rodinných domov, 19 materských a základných škôl, desiatky obecných úradov a kultúrnych domov, kostolov, farských budov a iných sakrálnych stavieb.

Prvou časťou fázy reakcie na mimoriadnu udalosť bezprostredne po jej vzniku je vo všeobecnosti poskytovanie pomoci v tiesni zložkami integrovaného záchranného systému.

Napríklad v súvislosti so zemetrasením dňa 9. októbra 2023 vykonali príslušníci hasičského a záchranného zboru spolu 7 výjazdov v počte 28 príslušníkov hasičského a záchranného zboru a 11 ks hasičskej techniky. V nasledujúcich dňoch boli príslušníci hasičského a záchranného zboru po dohode so starostami postihnutých obcí a koordinácii zo strany okresných úradov vyslaní na vykonávanie záchranných prác pri búraní – asanácii poškodených komínov v okresoch Vranov nad Topľou a Humenné. Celkovo pri tejto činnosti vykonali spolu 44 výjazdov v počte 182 príslušníkov Hasičského a záchranného zboru a 60 ks hasičskej techniky.

Po vzniku mimoriadnej udalosti – zemetrasenia v Prešovskom kraji, vykonávali orgány na úseku krízového riadenia a zložky integrovaného záchranného systému svoju činnosť. Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky vyrozumelo všetky subjekty o mimoriadnej udalosti a následne zasielali doplňujúce informácie do Slovenskej akadémie vied (oddelenie seizmológie). Ihneď preverovali, či došlo k nejakým poškodeniam na vodných stavbách (vodná nádrž Domaša), vodných tokoch alebo jadrových elektrárňach. Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky aktívne komunikovalo so všetkými subjektmi a Európskou úniou cez Koordinačné centrum pre reakcie na núdzové situácie Európskej únie, ktorá by v prípade potreby poskytla medzinárodnú pomoc. Centrálné monitorovacie a riadiace stredisko sekcie krízového riadenia Ministerstva vnútra Slovenskej republiky usmerňovalo koordinačné strediská integrovaného

záchranného systému na okresných úradoch v sídle kraja, keďže bol zaznamenaný zvýšený počet volaní na linku tiesňového volania 112 v Prešove a v Košiciach. Sekcia krízového riadenia Ministerstva vnútra Slovenskej republiky komunikovala smerom k verejnosti prostredníctvom tlačového odboru Ministerstva vnútra Slovenskej republiky inštrukcie, ako sa správať pri zemetrasení. Zároveň boli vyvracané šíriace sa hoaxy (napr. výbuch jadrovej elektrárne, poškodená vodná nádrž Domaša atď.). V rámci Ministerstva vnútra Slovenskej republiky boli využité viaceré zložky - príslušníci policajného zboru, profesionálni a dobrovoľní hasiči (napr. rozoberanie konštrukcií komínov, striech rodinných domov, ktoré ohrozujú obyvateľov obcí). Z uvedeného vyplýva, že prvotná fáza reakcie orgánov krízového riadenia a integrovaného záchranného systému na vzniknutú mimoriadnu udalosť bola zvládnutá bez väčších nedostatkov.

Sekcia krízového riadenia Ministerstva vnútra Slovenskej republiky ďalej kontaktovala Slovenskú komoru stavebných inžinierov, ktorá vyslala statikov na postihnuté územie a zabezpečila krycie plachty na zakrytie poškodených stavieb. V teréne boli prednostovia okresných úradov so zamestnancami svojich odborov krízového riadenia. Okresné úrady v regióne pod záštitou Okresného úradu v sídle kraja Prešov v spolupráci so samosprávami koordinovali úlohy a opatrenia civilnej ochrany. Sekcia krízového riadenia Ministerstva vnútra Slovenskej republiky informovala okresné úrady o formách pomoci pre fyzické osoby a právnické osoby ako aj o možnostiach preplácania vynaložených výdavkov obciam. V obci Baškovce, okres Humenné, boli odbornou osobou staticky posúdené ako nevyhovujúce a bezprostredne život, zdravie a majetok ohrozujúce 3 rodinné domy. V obci Ďapalovce, okres Vranov nad Topľou, sa pripravovalo strhnutie 10 rodinných domov.

Prešovský samosprávny kraj vyčlenil pre postihnuté obce a ich obyvateľov sumu 136 500 eur, ktorá bude použitá najmä na sanáciu havarijného stavu obytných budov v súkromnom vlastníctve.

Zástupcovia poškodených obcí spolu s Prešovským samosprávnym krajom požiadali Ministerstvo financií Slovenskej republiky o poskytnutie účelovej dotácie pre obce a cirkvi na sanáciu verejných budov, obecných úradov, kultúrnych domov, materských a základných škôl, kostolov a ďalších stavieb vo vlastníctve uvedených subjektov. Poskytnuté prostriedky majú byť použité na nutnú opravu stavieb poškodených po zemetrasení za účelom ich bezpečného používania pre širokú verejnosť.

Uznesením č. 572 z 2. novembra 2023 vláda Slovenskej republiky (ďalej len „vláda“) schválila návrh na uvoľnenie finančných prostriedkov zo zdrojov kapitoly Všeobecná pokladničná správa v sume 1 500 000 eur pre obce a právnické osoby na odstránenie následkov po zemetrasení.

Neoddeliteľnou súčasťou pomoci bola a je aj **krízová intervencia rezortu sociálnych vecí, práce a rodiny**, ktorý má nastavené postupy riešenia záležitostí sociálno-ekonomických a rodinných. Po nástupe vlády **minister práce, sociálnych vecí a rodiny okamžite rozhodol o poskytnutí humanitárnej pomoci ľuďom**, ktorých zasiahlo zemetrasenie. Humanitárnu pomoc poskytlo ministerstvo v zmysle zákona č. 544/2010 Z. z. o dotáciách v pôsobnosti Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov, pričom zvolilo dve formy finančnej pomoci:

- dokopy 1 671 fyzickým osobám, ktorých obydlia boli poškodené, vyplátilo ministerstvo celkom 1 243 105 eur, pričom v zmysle zákona sa čiastky pre jednotlivých žiadateľov pohybovali od 200 eur do 800 eur (zákonom stanovené maximum);
- okrem toho vyplátilo Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky celkovo 525 000 eur ako finančnú humanitárnu pomoc dokopy 35 obciam, ktoré však v zmysle zákona použili celú túto čiastku na koordinovanú pomoc ich obyvateľom a nakúpili

najmä stavebný materiál distribuovaný jednotlivým obyvateľom na opravy ich poškodených domov.

Celá humanitárna finančná pomoc, ktorú poskytuje Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky je teda určená výhradne jednotlivcom, humanitárnou katastrofou postihnutým obyvateľom.

Napriek promptnému konaniu rezortu a pomoci, ktorú obyvateľom i obciam poskytli pracovníci príslušných úradov práce, sociálnych vecí a rodiny pri podávaní žiadostí, vyčlenený objem finančných prostriedkov neumožnil v plnej miere pokryť potreby obyvateľov zasiahnutých zemetrasením. V súčasnosti Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky eviduje zhruba 50 nevyriešených žiadostí a ďalšie ešte spracúvajú príslušné úrady práce, sociálnych vecí a rodiny. Je teda zrejmé, že potreba pomoci obyvateľom je vyššia a preto je potrebné vyčlenenie ďalších dodatočných zdrojov na jej uspokojenie. Rezort práce a sociálnych vecí v prípade vyčlenenia dodatočných finančných prostriedkov dokáže poskytnúť dodatočnú humanitárnu pomoc okamžite.

Zemetrasenie je udalosťou, ktorá môže spôsobiť kontamináciu podzemnej vody a vodných resp. vodárenských zdrojoch, v dôsledku čoho vznikajú riziká pre obyvateľov riziká z používania nevyhovujúcej pitnej vody. Príjem vody, ktorá nie je zdravotne bezpečná, môže spôsobiť akútnym, neskorým alebo dlhodobým pôsobením poškodenie zdravia, resp. môže byť faktorom prenosu rôznych infekčných ochorení.

Od 9. októbra 2023 je v okrese Vranov nad Topľou vyhlásená mimoriadna situácia z dôvodu zemetrasenia. Pravidelne v tejto veci zasadal krízový štáb zvolaný okresným úradom. Po zemetrasení bol zaznamenaný problém v zásobovaní pitnou vodou v obciach Ďapalovce, Holčíkovce a Rafajovce.

Tesne po zemetrasení boli odobrané dve vzorky vody zo studní v obci Holčíkovce a Ďapalovce, kde kvalita vody nevyhovela legislatívnym požiadavkám. Dňa 21. novembra 2023 sa uskutočnilo pracovné stretnutie k mimoriadnej udalosti v súvislosti s riešením nevyhovujúcej kvality vôd používaných na pitné účely u fyzických osôb z individuálneho zásobovania (studne) v obciach ktoré boli zasiahnuté zemetrasením (Ďapalovce, Rafajovce, Holčíkovce). Predmetom stretnutia bolo stanoviť priebeh, postup, podmienky financovania odberov a ich dopravy do laboratórií. Regionálnemu úradu verejného zdravotníctva so sídlom vo Vranove nad Topľou zo stretnutia vyplynulo zosumarizovanie všetkých doposiaľ odobraných a vyšetrených vzoriek z oblastí na určenie bodových referenčných vzoriek pre overenie kvality vody. Z porovnania vyplýva, že vplyvom podložia je kvalita vody v týchto obciach dlhodobejším problémom. Domácnosti, ako aj zariadenia v správe obce si postupne inštalovali filtračné zariadenia na úpravu vody. V daných lokalitách by bolo potrebné zrealizovať napojenie obyvateľov na verejný vodovod alebo rozšíriť sieť verejného vodovodu do celej obce Holčíkovce. Po chronologickom údajov o kvalite vody z minulosti sa vytipovalo 7 odberných miest, ktoré boli následne ohliadnuté a z ktorých boli dňa 27. novembra 2023 odobraté vzorky vôd. Vzorky vôd boli analyzované laboratórnym pracoviskom, odborom objektivizácie faktorov životných podmienok RÚVZ so sídlom v Prešove. Vyšetrené vzorky vôd prekročili medzné hodnoty ukazovateľov kvality pitnej vody v 6 prípadoch zo 7.

Na základe záverov zo zasadnutia krízového štábu v Humennom zvolaného z dôvodu zemetrasenia a po dohode s regionálnym hygienikom RÚVZ so sídlom v Prešove, boli zo štyroch obcí okresu Humenné postihnutých zemetrasením (Jankovce, Vyšná Sitnica, Lukačovce a Pakostov) odobraté 4 vzorky vody (po 1 vzorke vody z každej obce) z individuálnych vodných zdrojov – studní, ktoré určili starostovia jednotlivých obcí na laboratórne vyšetrenie fyzikálno-chemických ukazovateľov.

Výsledky analýz: Laboratórne analýzy vyšetrených vzoriek vôd preukázali nasledovné skutočnosti:

- vo vyšetrenej vzorke vody z obce Jankovce výsledok laboratórnej analýzy nepreukázal prekročenie vyšetrených fyzikálno-chemických ukazovateľov,
- vo vyšetrenej vzorke vody v obci Vyšná Sitnica výsledok laboratórnej analýzy preukázal asi 3-násobné prekročenie medznej hodnoty obsahu mangánu a prekročená bola aj medzná hodnota chemickej spotreby kyslíka manganistanom, farby, zákalu, železa a absorbancie,
- vo vyšetrenej vzorke vody v obci Lukačovce výsledok laboratórnej analýzy preukázal takmer 40-násobné prekročenie medznej hodnoty mangánu, prekročená bola aj medzná hodnota amónnych iónov, zákalu, železa a absorbancie,
- vo vyšetrenej vzorke vody v obci Pakostov výsledok laboratórnej analýzy preukázal takmer 55-násobné prekročenie medznej hodnoty mangánu a prekročená bola aj medzná hodnota železa.

Podľa záverov Úradu verejného zdravotníctva Slovenskej republiky riešenie tejto mimoriadnej situácie si vyžaduje komplexný medzirezortný prístup. Je potrebné zo strany obcí, ktoré sú zodpovedné za prístup k vode a prednostné zabezpečenie zásobovania verejnými vodovodmi (podľa zákon o obecnom zriadení a zákon o verejných vodovodoch a verejných kanalizáciách), vyvíjať iniciatívy pre budovanie verejných vodovodov v oblastiach, kde sú na to aspoň minimálne vhodné podmienky. Verejné vodovody sú najvhodnejším spôsobom zásobovania, nakoľko kvalita vody v nich je pod neustálym dozorom jej dodávateľov aj orgánov verejného zdravotníctva. Pitná voda zo studní nie je monitorovaná, nakoľko studne sú súkromným vlastníctvom ich majiteľov. Regionálne úrady verejného zdravotníctva so sídlom vo Vranove nad Topľou a Humennom ako aj Úrad verejného zdravotníctva Slovenskej republiky budú pri riešení tejto mimoriadnej situácie aj naďalej súčinné s ohľadom na ich personálne a finančné kapacity (napr. RÚVZ vo Vranove nad Topľou nemá laboratóriá).

Východiská pre zdokonalenie pripravenosti na mimoriadne situácie vrátane možnosti ohrozenia zemetrasením

V súvislosti so zemetrasením, ku ktorému došlo na východnom Slovensku dňa 9. októbra 2023 vláda si uvedomuje, že obzvlášť v takejto **kritickej situácii je úroveň bezpečnosti občanov hodnotená rýchlosťou, kvalitou a dostupnosťou služieb poskytovaných obyvateľstvu** v situáciách, kedy je priamo ohrozený život, alebo zdravie jednotlivca alebo verejnosti, alebo ich bezpečnosť, súkromné alebo verejné vlastníctvo, alebo životné prostredie, alebo iný stav, následkom ktorého je postihnutý subjekt odkázaný na poskytnutie bezodkladnej pomoci.

Vláda považuje za nevyhnutné **zdokonaľovať pripravenosť na možnosť ohrozenia zemetrasením**, a to nielen v zasiahnutých okresoch Humenné a Vranov nad Topľou. Takéto zdokonalenie v sebe zahŕňa širšiu škálu procesov a rovnako celý rad kompetenciami vybavených orgánov verejnej moci a ďalších zúčastnených subjektov.

Reflektujúc na riešenie vyhlásenej mimoriadnej situácie na území Prešovského kraja je potrebné **prijat' opatrenia, ktoré umožnia rozvoj krízového riadenia v Slovenskej republike** a adaptovať ho na nové výzvy a meniace sa bezpečnostné prostredie. Skúsenosti v posledných rokoch ukazujú, že pri rozsiahlych mimoriadnych udalostiach je potrebná silnejšia rola štátnych orgánov a priestor pre flexibilnejšie reakcie.

Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky prostredníctvom sekcie krízového riadenia je dnes v prípade mimoriadnych udalostí metodickým orgánom a nemá kompetencie priamo riadiť takéto udalosti. Ak má byť ministerstvo vnútra prostredníctvom uvedenej sekcie zodpovedné za schopnosť štátu bezodkladne reagovať na mimoriadne udalosti, musí byť takáto kompetencia daná zákonom pre ministerstvo vnútra. Takýto zámer bol vyjadrený aj úlohou zo strany ministerstva vnútra navrhnutou do Rámcového plánu legislatívnych úloh vlády Slovenskej

republiky na IX. volebné obdobie. Keďže legislatívny proces je zdĺhavý a zmeny v krízovom riadení sú nevyhnutné, plán bude reflektovať na potreby zmien v krízovom riadení na vnútornej úrovni Ministerstva vnútra Slovenskej republiky, a to prioritne v oblasti organizačného, personálneho a materiálno-technického zabezpečenia.

V Slovenskej republike služby obyvateľstvu v oblasti záchranských činností zabezpečuje **integrováný záchranný systém** právne upravený zákonom č.129/2002 Z. z. o integrovanom záchrannom systéme v znení neskorších predpisov. Podľa citovaného zákona sa pod pojmom „integrováný záchranný systém“ rozumie záchranný systém, ktorý zabezpečí predovšetkým rýchlu informovanosť, aktiváciu a efektívne využívanie a koordináciu síl a prostriedkov záchranských subjektov pri poskytovaní bezodkladnej pomoci v tiesni, čo obvykle znamená, že je ohrozený život, zdravie a majetok, alebo životné prostredie, alebo ak hrozí nebezpečenstvo vzniku mimoriadnej udalosti resp. počas mimoriadnej udalosti.

Cieľom integrovaného záchranného systému je, aby pri ohrození života, zdravia alebo majetku postihnutý neodkladne a bez omeškania dostal nevyhnutnú a odbornú pomoc. Tak tomu bolo aj v dôsledku zemetrasenia na východnom Slovensku dňa 9. októbra 2023.

Rýchla a efektívna reakcia záchranných zložiek môže zachrániť viac životov. V nadväznosti na nové druhy mimoriadnych udalostí, ktoré nie sú pre zložky integrovaného záchranného systému bežnými udalosťami (ako sú napr. požiare, dopravné nehody alebo rôzne zdravotné komplikácie), návrh uznesenia obsahuje aj úlohu pripraviť plány typových činností takýchto zložiek práve pre nové druhy mimoriadnych udalostí. Spoločný koordinovaný postup zložiek integrovaného záchranného systému, pri takýchto mimoriadnych udalostiach zabezpečí zvyšovanie kvality poskytovania pomoci v tiesni. Plány typových činností budú pripravené tak, aby boli jasné a zrozumiteľné pre všetky zložky integrovaného záchranného systému.

Na riešenie krízových situácií, ktorou jej aj zemetrasenie, na zmiernenie ich následkov slúži aj **hospodárska mobilizácia** upravená zákonom č. 179/2011 Z. z. o hospodárskej mobilizácii a o zmene a doplnení zákona č. 387/2002 Z. z. o riadení štátu v krízových situáciách mimo času vojny a vojnového stavu v znení neskorších predpisov.

V subjektoch hospodárskej mobilizácie (SHM) Prešovského kraja sú na riešenie krízových situácií spracované krízové plány a plány spojenia na vykonanie vyrozumienia o vyhlásení krízového stavu alebo mimoriadnej situácie po vzniku mimoriadnych udalostí spojenými so živelnými pohromami, haváriami a katastrofami teroristickými útokmi vzniknutými na území Prešovského kraja a SR.

Na uvedené riešenie krízových situácií je v Prešovskom kraji zavedený systém vzájomnej komunikácie medzi záchrannými zdravotnými službami (ZZS), krajským operačným strediskom (KOS ZZS), poskytovateľmi ústavnej zdravotnej starostlivosti v Prešovskom kraji, RÚVZ so sídlom v príslušných okresoch a samostatných odboroch krízového riadenia zdravotníctva Prešovského kraja na hromadný príjem zranených a zasiahnutých osôb po vzniku udalosti s hromadným postihnutím osôb.

V zdravotníckych zariadeniach Prešovského kraja určených za subjekty hospodárskej mobilizácie sú vytvorené útvary krízového riadenia a hospodárskej mobilizácie a tiež krízové štáby, ktoré po vyhlásení krízových situácií neodkladne rokujú za účelom riešenia vzniknutej krízovej situácie a prijímajú príslušné opatrenia vo vlastných subjektoch hospodárskej mobilizácie.

Po vzniku uvedených krízových situácií sú v požadovanom rozsahu v súlade so spracovanými krízovými plánmi aktivované traumatologické plány na ohrozenom území Prešovského kraja alebo SR. Na uvedenú aktiváciu traumatologického plánu je vo FNsP J. A. Reimana Prešov vytvorený systém elektronického zvolávania zamestnancov subjektov hospodárskej

mobilizácie prostredníctvom jednotného informačného systému hospodárskej mobilizácie EPSIS (JIS HM EPSIS).

Zemetrasenie má charakter prírodnej katastrofy a z hľadiska právnej úpravy je postup s ním spojený riešený v zákone č. 42/1994 Z. z. o **civilnej ochrane obyvateľstva** v znení neskorších predpisov. Vec gesturuje rezort vnútra, ale vstupujú tam aj zdravotnícke otázky. V týchto otázkach rozhoduje lekár samosprávneho kraja a koordinuje ich krízový štáb okresného úradu.

Je potrebné, aby orgány civilnej ochrany dotknutých okresov Humenné a Vranov nad Topľou, ale aj ďalších zapracovali do analýzy územia hrozbu, ktorou je zemetrasenie. V nadväznosti na túto hrozbu je potrebné vyriešiť: spôsob vykonania evakuácie obyvateľstva z ohrozeného územia; ustanoviť priestory dočasného ubytovania evakuovaného obyvateľstva; poriadkové zabezpečenie; núdzové zásobovanie; vypracovať prehľad (zoznam) imobilných občanov, ktorí sa evakuujú osobitne (HaZZ SR); zdravotnícke zabezpečenie evakuácie (v prípade dotknutých okresov zabezpečí ZZS Prešov); v súčinnosti s lekárom Prešovského samosprávneho kraja zabezpečiť zdravotnícku starostlivosť v mieste dočasného ubytovania.

Lekár samosprávneho kraja stanoví, kto bude na danom mieste poskytovať zdravotnú starostlivosť a lekárenskú starostlivosť a tiež či nemocnice v dotknutých okresoch budú alebo nebudú evakuované, t. j. nakoľko sú ohrozené zemetrasením.

Opatrenia civilnej ochrany obyvateľstva v súvislosti so zemetrasením gesturujú prednostovia okresných úradov dotknutých okresov, ktorí k veci vypracujú príslušnú dokumentáciu v súčinnosti so starostami obcí nachádzajúcich sa v dotknutých okresoch.

V poslednom období nebol kladený dostatočný dôraz na **osvetovú činnosť v oblasti civilnej ochrany**. Dôležitou a zároveň neoddeliteľnou časťou sa ukázali byť aj oblasti varovania obyvateľstva a príprava obyvateľstva na zvládanie mimoriadnych udalostí, ktoré nie sú obyvateľom Slovenskej republiky známe. Zemetrasenie je však typ mimoriadnej udalosti, ktorý sa nedá predvídať, a preto nie je ani možné zasielať pred ním varovanie a predstavuje tak výzvu v oblasti preventívnych opatrení. Osveta a informovanosť verejnosti sú rovnako dôležité ako samotné opatrenia civilnej ochrany. Jednou zo stanovených úloh z návrhu uznesenia je teda nevyhnutne aj osvetová činnosť pre verejnosť s informáciami, ako sa správať v prípade mimoriadnej udalosti – zemetrasenie, v záujme zvýšenia pripravenosti reakcie obyvateľstva pri mimoriadnej udalosti a budovania tak odolnejšej spoločnosti.

Rovnako hlavným poslaním Správy **štátnych hmotných rezerv** Slovenskej republiky je podieľanie sa na znižovaní dôsledkov rôznych krízových javov vrátane zemetrasení, minimalizovaní materiálnych strát a predovšetkým na ochrane života, zdravia a majetku v súlade so zvyšovaním úrovne bezpečnosti Slovenskej republiky. Správa štátnych hmotných rezerv Slovenskej republiky je ostatným ústredným orgánom štátnej správy Slovenskej republiky pre zabezpečenie všetkých činností vyplývajúcich zo zákona č. 372/2012 Z. z. o štátnych hmotných rezervách a o doplnení zákona č. 25/2007 Z. z. o elektronickom výbere mýta za užívanie vymedzených úsekov pozemných komunikácií a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Komplexný rámec pre riadenie krízových situácií

Vývoj v poslednom období priniesol Slovenskou mnohé vážne incidenty a krízy tak globálneho (Covid 19, vojna na Ukrajine, invázia migrantov:...), ako aj lokálneho rozsahu (zemetrasenie, zosuvy pôdy, záplavy...) rozsahu, ktoré verejná správa a obyvateľstvo Slovenskej republiky síce dokázali zvládnuť – no z vážnymi problémami a stratami na životoch, infraštruktúre a majetku.

Ako prvý krok v tejto oblasti pripravilo Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky návrh rámca komplexného projektu, ktorého cieľom je situáciu skokovým spôsobom zlepšiť, tento samostatný materiál bude predložený na rokovanie vlády.

2. Prešovský samosprávny kraj - základné východiská

Prešovský samosprávny kraj ako jedna z ôsmich najvyšších samosprávnych jednotiek Slovenska má významné poslanie, ku ktorému smeruje celý jeho výkon samosprávy, a síce stará sa o všestranný rozvoj svojho územia a potreby svojich obyvateľov.

Zabezpečuje preto tvorbu vlastných základných a východiskových dokumentov a ich plnenie:

- Územnoplánovacia dokumentácia (ÚPD)
- Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja kraja (PHRSR)

Najdôležitejším aspektom PHRSR je skutočnosť, že je postavený na vecnom prístupe k riešeniu výziev a problémov rozvoja územia Prešovského kraja založenom na ich poznaní, objektívnom zhodnotení a hľadaní najefektívnejších a najúčinnějších riešení s využitím najnovších poznatkov, techník a technológií.

Výsledkom a napokon aj cieľom procesu tvorby PHRSR nie je vypracovanie zoznamu investícií z verejných zdrojov, ale predovšetkým definovanie stratégie obsahujúcej integrovaný a integrujúci súbor formálnych a neformálnych nástrojov (riadiacich, organizačných, inštitucionálnych, finančných, investičných), ktorých nositeľmi sú rôzni aktéri rozvoja kraja.

Pre programové obdobie 2021 -2027 bol vytvorený koncept Integrovaných územných stratégií (IÚS), ktoré sú kompaktnou súčasťou PHRSR, t. j. tvoria jej logickú a integrálnu časť (viď Kapitola D3, D4).

Tento koncept umožní Prešovskému samosprávnemu kraju jednoduchší prístup k financovaniu kľúčových územných rozvojových potrieb v rámci implementácie fondov Európskej únie. Hlavným účelom integrovaného územného rozvoja je totiž zabezpečenie realizácie investícií v rámci viacerých špecifických cieľov Programu Slovensko tak, aby bola podporená komplementárnosť aktivít integrovanej investície a boli finančne podporené v rámci integrovaných, nie dopytovo-orientovaných výziev.

Prostredníctvom demokratického a participatívneho územného dialógu predstavuje tento koncept základný prvok pre odklon od implementačného mechanizmu zameraného na dopytovo orientované výzvy k rozhodovaniu o využití finančných zdrojov na úrovni regiónov. Uvedené PSK dosiahne vytvorením kooperujúcich sietí, partnerstiev a prepojením aktivít aktérov verejného, ale aj občianskeho a súkromného sektora pri dosahovaní multiplikačného efektu jednotlivých investícií v území.

Ďalším konceptom uplatneným v procese tvorby PHRSR je koncept SMART, ktorý je postavený primárne na využívaní dát, informácií a vedomostí pre rozumné rozhodovanie, t. j. stanovenie priorít rozvoja kraja a výbere optimálnych a najefektívnejších nástrojov.

Identifikácia územia

Prešovský kraj pozostáva z 13 okresov, v ktorých sa nachádza 665 obcí, z toho je 23 miest. Rozlohou najväčším okresom je okres Poprad s rozlohou **1 104,4 km²** a najmenším je okres Stropkov (388,9 km²). Z hľadiska počtu obyvateľov je Prešovský kraj s 827 028 obyvateľmi najľudnatejším krajom na Slovensku. Jeho najväčším okresom je okres Prešov s počtom obyvateľov **176 781** (k 31. 12. 2020) a najmenším okres Medzilaborce s počtom obyvateľov 11 708. Prešovský kraj má spomedzi krajov najnižší podiel mestského obyvateľstva (46,4 %). Najviac obyvateľov žije v krajskom meste Prešov (88 464), ktoré je zároveň tretím najväčším mestom Slovenska. Počet obyvateľov vyšší ako 50 tis. Má okrem Prešova aj Poprad. V týchto dvoch mestách žije takmer 17 % obyvateľov kraja. **V sídelnej štruktúre dominujú sídla do**

1 999 obyvateľov, ktoré tvoria až 90 % z celkového počtu sídel. V Prešovskom kraji prevládajú malé vidiecke sídla, ktoré sú najčastejšie situované v horských a podhorských oblastiach. Veľký počet malých obcí je typický najmä pre severovýchodnú časť kraja, ktorá sa rovnako vyznačuje aj nízkou hustotou obyvateľstva.

Rozdrobenosť týchto obcí a celková veľkosť územia je jedným z problémov kraja, ktorý bráni obciam v ich rozvoji a strategickom plánovaní. Menšie obce často nemajú vo svojom rozpočte dostatok finančných zdrojov na vypracovanie územno-plánovacej dokumentácie alebo zapájanie sa do projektov, pri ktorých je potrebné spolufinancovanie. Práve úroveň SPR bola navrhnutá na to aby sa stala akýmsi „mediátorom“ pre spájanie obcí, ktoré by v rámci SPR (strategicko-plánovací región) riešili spoločné problémy. Všetky tri vyčlenené SPR (SPR Šariš, SPR Horný Zemplín a SPR Spiš) majú svoje tri prirodzené centrá v ktorých sa najviac sústreďuje osídlenie a zároveň sú aj hospodárskymi centrami – územia udržateľného mestského rozvoja (UMR Prešov, UMR Humenné a UMR Poprad-Spiš- Kežmarok).

Demografická analýza

Z analýzy ľudských zdrojov a demografickej analýzy vyplýva **rozdelenie Prešovského kraja na dve rozdielne časti z hľadiska demografického vývoja**. V Prešovskom kraji sledujeme celkovo za poslednú dekádu nepretržitý nárast počtu obyvateľov, i keď v severovýchodnej časti dochádza k nepriaznivému demografickému vývoju, a teda pozorujeme pokles počtu obyvateľov, ktorý je zapríčinený predovšetkým vysokou úmrtnosťou. Naopak v juhozápadnej časti kraja dochádza k priaznivému demografickému vývoju, ktorý je spôsobený najmä prirodzeným prírastkom obyvateľov. **Vývojový trend migrácie je v Prešovskom kraji za poslednú dekádu nepriaznivý**. V kraji pozorujeme odliv produktívnej zložky obyvateľstva do iných krajov Slovenska alebo zahraničia. Okres Prešov ako jediný vykazuje priaznivé hodnoty migračného salda v rámci celého kraja. **Z hľadiska vekovej štruktúry obyvateľstvo v kraji starne**. Rovnako tak aj v tomto prípade vznikla pomyselná hranica, ktorá rozdeľuje kraj na severovýchodnú časť, v ktorej pozorujeme starnutie obyvateľov a juhozápadnú časť, v ktorej je starnutie obyvateľov nižšie. **Priemerný vek obyvateľov v dôsledku starnutia populácie sa prirodzene zvyšuje**. Tvrdenie deliacej línie potvrdzuje aj vzdelanostná štruktúra.

Severovýchodná časť má najvyšší podiel vzdelaného obyvateľstva, juhozápadná naopak najmenej. Vzdelanostná úroveň obyvateľstva v Prešovskom kraji sa zvyšuje. V Prešovskom kraji dominuje Slovenská národnosť, avšak v severovýchodnej časti kraja má výrazné zastúpenie Rusínska národnosť. Naopak v juhozápadnej časti Rómska národnosť. V rámci religióznej štruktúry dominuje v kraji rímskokatolícke vierovyznanie. V severovýchodnej časti pozorujeme výrazne zastúpenie gréckokatolíckeho a pravoslávneho vyznania. **Prognóza vývoja počtu obyvateľov potvrdzuje tvrdenia celej analýzy, a teda pomyselná hranica medzi severovýchodnou a juhozápadnou časťou kraja sa bude v budúcnosti pravdepodobne prehĺbovať**. Ďalšou dôležitou časťou sú Rómovia a príslušníci rómskych komunít. **V Prešovskom kraji žije podľa Atlasu rómskych komunít viac ako 30 % celoslovenskej rómskej populácie a ich počet narastá. Rovnako pretrvávajú marginalizácia obyvateľov rómskych komunít v kraji**. V časti sociálna inklúzia pozorujeme najmä nízku mieru sociálnej inklúzie príslušníkov MRK a ich zvyšujúci sa počet. Z čoho vyplýva pretrvávajúca diskriminácia v oblasti bývania, vzdelávania, zamestnanosti a zdravotnej starostlivosti a hrozí generačný problém chudoby.

Občianska vybavenosť

Kapitola sa týka vybraných druhoch vybavenosti a zariadení obcí slúžiacich na uspokojovanie potrieb obyvateľov Prešovského samosprávneho kraja a **prináša ucelený pohľad na základné elementy občianskej vybavenosti, konkrétne na oblasť sociálnych služieb, školstva, zdravotníctva a športu**. Z analýzy zariadení poskytujúcich sociálne služby plynie komplexný problém spočívajúci v nízkej miere kvality, dostupnosti a efektívnosti sociálnych služieb. Absentuje efektívna sieť sociálnych služieb cielených pre tri základné cieľové skupiny. Sieť ambulantných sociálnych služieb pre seniorov nie je v súlade s rozmiestnením obyvateľov 65+. Počet seniorov na 1 miesto z celkovej kapacity ambulantných služieb je v SPR Spiš 234, v SPR Šariš 49 a v SPR Horný Zemplín 35,5. **Sieť pobytových sociálnych služieb pre seniorov nedisponuje dostatočným počtom kapacít**. Normatívom vybavenosti pobytových zariadení pre obyvateľov 65+ spĺňa jediný okres, a to Medzilaborce. Na nárast dopytu po pobytovej forme sociálnych služieb má výrazný vplyv nedostatočná finančná podpora poskytovateľov domácej opatrovateľskej služby pre ŤZP, obyvateľov s nepriaznivým zdravotným stavom a seniorov. Základná výška peňažného príspevku mesačne v roku 2020 predstavovala pri opatrovaní jednej osoby s ŤZP 508,44 € a 676,22 € pri opatrovaní dvoch alebo viacerých osôb s ŤZP. Na základe analýzy podanej v kapitole *B.3.1 Sociálna starostlivosť* sa ako problém javí **nedostatočne zastrešená sociálna služba včasnej intervencie**, ktorú na území poskytuje 9 poskytovateľov prostredníctvom 18 sociálnych služieb v 13 lokalitách, pričom 5 poskytovatelia majú registráciu na poskytovanie včasnej intervencie v celom kraji. Na základe orientačných štandardov vybavenosti miest a obcí sociálnymi službami možno konštatovať, že **je v kraji nízka miera zabezpečenia sociálnych služieb pre ľudí bez domova**. V Prešovskom kraji chýba približne 500 miest v sociálnej službe nocľaháren a 216 miest sociálnej služby útulok. Analýza školskej infraštruktúry ukázala, že problémom je nedostatočná kapacita zariadení, a to na úrovni predprimárneho, primárneho a nižšieho sekundárneho vzdelávania. **Záujem o umiestnenie dieťaťa vo veku 3 – 6 rokov do zariadenia predprimárneho vzdelávania je dlhodobo vyšší ako je kapacita MŠ**. Z pohľadu SPR vykazuje najvyšší podiel nevybavených žiadostí o umiestnenie dieťaťa do MŠ SPR Šariš. Od školského roka 2021/2022 je v účinnosti zákon 209/2019 Z. z., podľa ktorého je povinné každé dieťa staršie ako 5 rokov absolvovať predprimárne vzdelávanie, čo vzhľadom k aktuálnemu prevyšujúcemu dopytu nad ponukou nenaplniteľné. **Nedostatočná kapacita ZŠ v lokalitách s vysokým podielom detí sa odzrkadľuje v existencii tried, v ktorých prebieha vyučovací proces v druhej zmene**. Takouto formou organizovania vyučovania sa vzdelávalo v školskom roku 2020/2021 takmer 3 % žiakov. Výrazným problémom kapitoly *B.3.2 Školstvo* sa ukázala nízka vzdelanostná úroveň obyvateľstva, ktorá je zapríčinená vysokým podielom žiakov opúšťajúcich vzdelávací proces bez získania akejkoľvek kvalifikácie. Zo systému vzdelávania bez získania odbornej kvalifikácie odišlo odhadom 11 tisíc osôb. Slabé prepojenie vzdelávacieho systému s aktuálnymi potrebami trhu práce sa rieši duálnym vzdelávaním, do ktorého sa každoročne zapájajú stále viac žiakov SOŠ Prešovského kraja. Analýza zdravotníckych zariadení ukázala (kapitola *B.3.3 Zdravotníctvo*), že v Prešovskom kraji je nízka dostupnosť ambulantnej zdravotnej starostlivosti. **Výrazným problémom je nedostatočný počet lekárskeho miest poskytujúcich ambulantnú zdravotnú starostlivosť a vysoký podiel pracujúcich lekárov starších ako 62 rokov**. Analýza športových zariadení rezultuje, že na území Prešovského kraja dominujú športové kluby zamerané na futbal. Predstavujú 35,75 % zo všetkých registrovaných športových klubov na území kraja. Pozitívnu informáciu plynúcou z kapitoly *B.3.4 Šport* je skutočnosť, že sa v Prešovskom kraji v roku 2020 nachádzalo v porovnaní s inými krajinami SR najviac škôl so športovo orientovaným vzdelávaním. Pri porovnaní rokov 2015 a 2020 však možno pozorovať klesajúci trend zastúpenia ZŠ a SŠ so športovými triedami. Na území kraja môžeme pozorovať pomerne početnú vybavenosť športoviskami. Málo z nich však spĺňa prísnejšie kritériá kvality. **Alarmujúci stav sa nachádza v SPR Horný Zemplín, a to hlavne**

v najmenej rozvinutom okrese Medzilaborce, kde infraštruktúra športovísk je na veľmi slabej úrovni. Prierezovým problémom všetkých vyššie spomenutých odvetví je nedostatočná finančná podpora, ktorá sa odzrkadľuje na modernizačnom dlhu infraštruktúry zariadení a neochote obyvateľstva pracovať v danom segmente.

Cestovný ruch

Prešovský kraj patrí k najnavštevovanejším krajom Slovenskej republiky. V posledných rokoch bol zaznamenaný stúpajúci trend v počte ubytovacích zariadení, počtu návštevníkov a tržbách z cestovného ruchu, avšak v roku 2020 došlo kvôli pandemickej situácii k prerušeniu tohto trendu.

Počet ubytovacích zariadení a lôžok prevyšuje štátny priemer. Aj napriek tomu, že až po obdobie pandémie, počet ubytovacích zariadení v kraji medziročne rástol, najviac sa to odzrkadlilo v okresoch, ktoré sú na tom z hľadiska cestovného ruchu najlepšie. Najviac ubytovacích kapacít v kraji ponúka okres Poprad, v ktorom sa sústreďuje takmer 50 % ubytovacích zariadení v kraji. Susedný okres Kežmarok, je z hľadiska kapacity ubytovacích zariadení na druhom mieste a spolu s Popradom pokrývajú vyše 65 % ubytovacích zariadení v kraji. Koncentrácia vysokého počtu ubytovacích zariadení priamo súvisí s počtom návštevníkov v okrese. V súčasnosti dochádza k masovému turizmu v Tatrách, najviac v okrese Poprad, kde sa sústreďuje až 65 % (vyše 735 000, v roku 2019) návštevníkov kraja.

Masový turizmus spôsobuje záťaž dopravnej infraštruktúry, kde častokrát dochádza ku kolapsu dopravy a kapacitne nestíhajú ani parkovacie plochy. Okrem toho je kvôli vysokému počtu turistov a dopravných prostriedkov záťaž na prírodné prostredie. Na druhej strane, územie Horného Zemplína, aj napriek svojmu potenciálu, je využívané pre cestovný ruch výrazne menej ako ostatné regióny v kraji (približne 55 000 návštevníkov v roku 2019, čo tvorí 5 % z celkového počtu návštevníkov). Najviac návštevníkov sa ubytuje v 3-hviezdičkových, 4-hviezdičkových hoteloch a penziónoch. Väčšinu návštevníkov ubytovacích zariadení tvoria domáci návštevníci. Zo zahraničných do kraja najviac zavíta Čechov, Poliakov a Maďarov. Priemerná dĺžka prenocovania návštevníkov je vyše 3 nocí, čo prevyšuje celoštátny priemer (2,8 nocí). Priemerná cena za ubytovanie bola v roku 2019 na úrovni 26,90 €, čo predstavuje nižšiu sumu ako je celoštátny priemer (29,16 €). Prešovský kraj ponúka široké spektrum aktivít v priebehu celého roka.

Územia kraja ponúka stabilnú sieť kultúrnych zariadení, nachádza sa tu 5 divadiel, 18 kín, 32 múzeí, 5 galérií, 231 knižníc, 5 osvetových stredísk a 2 hviezdárne. V zriaďovateľskej pôsobnosti PSK je 27 kultúrnych zariadení. V kraji môžeme sledovať stabilný záujem obyvateľstva o kultúrne aktivity. Prešovský kraj je bohatý na kultúrne dedičstvo s rôznymi stupňami ochrany. Nachádza sa tu takmer štvrtina zo všetkých nehnuteľných pamiatkových objektov na Slovensku, 4 lokality UNESCO, 9 pamiatkových rezervácií, 13 pamiatkových zón a množstvo ďalších kultúrnych pamiatok. Kraj je taktiež bohatý na nehmotné kultúrne dedičstvo a tradičnú ľudovú kultúru. Pôsobí tu niekoľko folklórnych súborov, rozvinuté je aj tradičné remeselníctvo s výrobou tradičných výrobkov. V kraji sa koná aj vysoký počet kultúrnych podujatí s dlhoročnými tradíciami.

Ekonomická analýza

Pri pohľade na súčasný stav a vývoj ekonomických ukazovateľov, **je Prešovský kraj najmenej výkonným regiónom Slovenskej republiky.** Jeho HDP na obyvateľa je dokonca nižšie ako 75 % priemeru krajín Európskej únie. **Podiel priamych zahraničných investícií** smerujúcich do kraja, v rámci ostatných krajov Slovenskej republiky, je dlhodobo **najnižší.** Ekonomická aktivita obyvateľov kraja, je na vysokej úrovni. Prešovský kraj mal v roku 2020 spomedzi

všetkých krajov najvyšší počet fyzických osôb evidovaných ako živnostníci (priemerný počet živnostníkov na tisíc obyvateľov bol 61,1 živnostníkov). Pohľad na podnikové štatistiky ukázal, že najviac podnikov v kraji pôsobilo v kategóriách podľa SK NACE rev. 2 *Veľkoobchod, maloobchod, oprava motorových vozidiel a motocyklov, Priemyselná výroba a Stavebníctvo*. Najmenšie zastúpenie mali naopak kategórie *Ťažba a dobývanie, Dodávka energií a Finančné a poisťovacie činnosti*. Medzi rokmi 2015 a 2020 došlo v kraji k **výraznému poklesu veľkých podnikov** (s 250 a viac zamestnancami), **naopak sa zvýšil počet malých a stredných podnikov. Najväčším zamestnávateľom** v kraji bola popradská Tatravagónka a. s. (s viac ako 2 000 zamestnancami), ktorá sa venuje výrobe nákladných vozňov a podvozkov. Zvyšné veľké podniky patrili najmä do kategórií automobilový priemysel, zdravotníctvo, maloobchod a veľkoobchod, ale aj elektrotechnika, energie a ťažba, odevy a obuv či chémia a plasty. V roku 2020 bolo v kraji evidovaných 399 tisíc **ekonomicky aktívnych obyvateľov** (najviac spomedzi krajov) a miera ekonomickej aktivity dosiahla 58,9 % (5. miesto spomedzi krajov).

Priemerná hrubá mesačná nominálna mzda bola v tomto roku na úrovni 1 091 €, čo je dlhodobo najmenej spomedzi všetkých krajov. Dlhodobým problémom v kraji je **miera nezamestnanosti**, ktorá bola na úrovni 11,93 % - najvyššia v rámci krajov SR, pričom okresy s najvyššou nezamestnanosťou boli Kežmarok, Sabinov a Vranov nad Topľou. Prešovský kraj má dlhodobo najvyšší počet **uchádzačov o zamestnanie**, z ktorých najväčšiu skupinu tvoria dlhodobo nezamestnaní uchádzači. V kapitole sú ďalej rozpracované 4 sektory hospodárstva. Z analýzy **primárneho sektora** vyplynulo, že sa v kraji zvyšuje podiel výmery lesných pozemkov, rastlinnej výrobe dominuje pestovanie zemiakov a v živočíšnej výrobe chov hovädzieho dobytku. V oblasti **sekundárneho sektora** boli zaujímavými zisteniami, že kraj disponuje dostatkom nerudných surovín a stavebných materiálov, na čo nadväzuje aj rozvinutý stavebný priemysel a v kraji bolo identifikovaných 13 priemyselných parkov, pričom ich počet a kapacita je pre potencionálnych investorov nepostačujúca. **Terciérny a kvartérny sektor** boli podrobnejšie rozpracované v iných častiach PHRSR. Z podkapitoly *Veda, výskum a inovácie* vyplynulo, že oblasť **vedy a výskumu je dlhodobo podfinancovanou oblasťou** v rámci SR aj kraja. Hlavnými nositeľmi výskumu, vývoja a inovácií v kraji sú Prešovská univerzita, Fakulta výrobných technológií TUKE, AT+R klaster, Energetický klaster Prešovského kraja, RPIC Prešov, IPC, Astronomický ústav SAV v Starej Lesnej, Výskumný ústav pôdoznavectva a ochrany pôdy, EASTCUBATOR a FITCUBATOR.

Z analýzy jednoznačne vyplynulo, že práve juhozápadná časť kraja je rozvinutejšia a inovatívnejšia, zatiaľ čo severovýchod kraja zaostáva. Územie kraja nie je atraktívne pre investorov, hlavne z dôvodu chýbajúcej infraštruktúry a nedostatku kvalifikovanej pracovnej sily. V oblasti **digitalizácie a informatizácie** bolo zistené, že počet poskytovaných e-služieb síce klesá, ale percento ich využitia neustále stúpa. Až 85 % obcí a miest kraja využíva pre správu a rozvoj e-služieb Dátové centrum obcí a miest (DCOM). Podiel domácností s prístupom na internet bol v roku 2021 na úrovni 88,1 %, čo bolo pod celoslovenským priemerom (90 % domácností SR malo prístup na internet) a dá sa tak konštatovať, že proces digitálnej transformácie za zvyškom Slovenska zaostáva. Z poslednej časti socioekonomickej analýzy, ktorá sa venovala **financovaniu samospráv** vyplynulo, že Úrad PSK má 124 rozpočtových a príspevkových organizácií, pričom organizáciou s najvyššími výnosmi v roku 2020 bola Správa a údržba ciest PSK. Všetky samosprávy kraja majú dobré, priemerné finančné zdravie samosprávy (podľa portálu INEKO). V rámci programového obdobia 2014-2020 podal Prešovský VÚC dokopy 391 žiadostí o nenávratný finančný príspevok, z ktorých bolo schválených 261 a miera čerpania finančných prostriedkov bola na úrovni 38,8 %. Na úrovni obcí a miest sa do projektov zapojilo 380 samospráv s 1 372 projektami, na ktoré bolo zazmluvnených 332,9 mil. eur, pri čerpaní na úrovni 53 %.

Celková úroveň čerpania prostriedkov je nízka, keďže pre menšie obce je zapojenie do projektov náročné. V analýze boli hodnotené aj medzinárodné programy ENI a INTERREG.

Úzko s touto témou súvisí aj nezamestnanosť – jeden z dlhodobých ekonomických problémov Prešovského kraja – kvôli ktorej je až 9 z 13 okresov zaradených medzi najmenej rozvinuté okresy SR, čo podnietilo vedenie PSK a EK do zapojenia sa v **iniciatívne „Catching-Up Regions“**, ktorá má pomôcť dobiehajúcim regiónom.

Osobitný dôraz je potrebné klásť na **malé a stredné podnikanie**, ktoré je kľúčovým hráčom pri tvorbe pridanej hodnoty a pracovných miest v kraji. Zaoberať sa treba aj **stavom priamych zahraničných investícií**, pričom do Prešovského kraja smerovalo len 0,74 mld. € (1,42 %), čo bolo najmenej spomedzi všetkých krajov.

Územno-technická analýza

Prešovský kraj je svojou rozlohou 2. najväčší kraj na Slovensku. Takto veľké územie si vyžaduje množstvo dopravných spojení, ktoré zabezpečia presun obyvateľov či už za službami, školou, alebo za prácou. Kraj obsluhuje celkovo vyše 410 km železníc pričom ich kvalita je rôzna. Železničná sieť nie je vybudovaná v dvoch okresoch (Svidník, Stropkov). Najviac ľudí, ktorí využívajú železničnú dopravu, cestuje v rámci kraja (66 %). Približne 22 % cestujúcich využíva železničnú sieť na dopravu do susedného Košického kraja. Štruktúra cestujúcich pozostáva najviac zo žiakov a študentov (37 %), ďalej z cestujúcich s obvyčajným cestovným (35 %) a dôchodcov (19 %). Najväčšie problémy železničnej siete v Prešovskom kraji spočívajú v jej zastaranosti a nevyhovujúcom stave železníc a vozového parku. Viacero tratí má v dôsledku zlej kvality zníženú traťovú rýchlosť a nižšiu priepustnosť. Niektoré úseky nie sú v súčasnosti elektrifikované a vyžadujú si značné investície.

Prešovský kraj má vyše 3 100 km ciest, čo ho radí na 2. miesto spomedzi všetkých krajov. Krajom prechádza diaľnica D1, ktorá je dokončená v celom svojom priebehu krajom. Vyše 60 % z celkovej dĺžky ciest tvoria cesty III. triedy. Cesty II. triedy 16 %, cesty I. triedy takmer 20 %. Zvyšnú časť (4 %) tvoria diaľnice a rýchlostné cesty. Najvyťaženejšie cesty sú v krajskom meste Prešov a v 2. najväčšom meste v kraji v Poprade. Počas sezóny je problém s dopravou najmä v Tatrách, ktoré navštevuje čoraz viac ľudí. Kapacita parkovacích plôch nepostačuje pokryť dopyt a dochádza tak ku kolapsu dopravy, kde vznikajú dlhé kolóny. Celkovo je v kraji ¼ ciest v nevyhovujúcom stave. Najviac ciest v nevyhovujúcom stave sa nachádza v kategórii ciest III. triedy, čo je vzhľadom na ich podiel na celkovej dĺžke ciest normálnym javom. V porovnaní s ostatnými krajinami, je na tom Prešovský kraj z hľadiska kvality cestnej infraštruktúry, relatívne dobre. Horšie je to však z hľadiska kvality mostov. V Prešovskom kraji sa nachádza vyše 1 700 mostov, pričom až ¼ je v nevyhovujúcom stave.

Problém v doprave v Prešovskom kraji je aj pri organizácii liniek verejnej hromadnej dopravy. V kraji sa nachádza množstvo koncových obcí, ktoré majú väčšinou nízky počet obyvateľov. Tieto obce je potrebné obslúžiť hromadnou dopravou, avšak vo väčšine prípadov je to ekonomicky nevýhodné, keďže sa jedná o koncové obce s nízkym počtom obyvateľov.

Krajské mesto Prešov je významný dopravný uzol v kraji a taktiež významné administratívne, kultúrne a ekonomické centrum. Z hľadiska časovej dostupnosti, je krajské mesto dostupné do 1 hodiny pre 60 % obcí.

Na území kraja sa nachádza 1 medzinárodné letisko v meste Poprad. Letisko každoročne prepraví čoraz viac cestujúcich. V roku 2019 prepravilo letisko celkovo vyše 94 000 cestujúcich. Vodná doprava v kraji nie je využívaná. Vodné toky a nádrže sú využívané na rekreáciu.

Z druhej časti územno-technickej analýzy vyplynulo, že v Prešovskom kraji je **najmenší podiel obyvateľov napojených na verejný vodovod zo všetkých krajov SR a to 82,1%**. Najlepšie

napojenie je okres Poprad kde je na verejný vodovod napojených až 97,3 % obyvateľov a najhoršie okres Medzilaborce kde je napojených iba 68,2 %. **Počet obcí Prešovského kraja napojených na verejný vodovod je 447, 286 obcí ma podiel obyvateľov napojených na verejný vodovod nad 90 %. V 156 obciach môžeme sledovať 100 % napojenie obyvateľov na verejný vodovod.** Obce, v ktorých absentuje napojenie na verejný vodovod sa vyznačujú počtom obyvateľov menším ako 2000, takýchto obcí je v kraji 217. V súčasnej dobe zásobovanie kraja pitnou vodou zaoberajú tieto vodárenské sústavy: Východoslovenská vodárenská sústava (VVS), Spišsko-popradská vodárenská sústava (SPVS).

Podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizáciu s ČOV sa Prešovský kraj vyznačuje hodnotami blízko k priemeru SR, ktorý je 69,3 %, v Prešovskom kraji je táto hodnota 69,4 %. Priemer napojenosti okresov na verejnú kanalizáciu je v rámci kraja 66,1 %, najvyššia napojenosť na verejnú kanalizáciu je v okrese Poprad 92 % a najnižšia v okrese Medzilaborce 50,3 %. V Prešovskom kraji je vybudovaných 165 čistiarní odpadových vôd. **Verejná kanalizácia s čistiarňou odpadových vôd je vybudovaná v 227 obciach,** v 100 obciach podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizáciu s ČOV vyšší ako 90 %, a 34 obciach je to podiel nad 99 %. Verejná kanalizácia úplne absentuje v 438 obciach Prešovského kraja a menej ako 20 % napojenosť obyvateľov môžeme sledovať v 9 obciach. Vysoký počet obcí bez vybudovanej verejnej kanalizácie sa nachádza vo veľkostnej skupine obcí s počtom obyvateľov menším ako 2 000, konkrétne to je 430 obcí.

Územie kraja je plynofikované na 77 %. Zo 665 obcí je plynofikovaných 508. Zo 157 neplynofikovaných obcí patria dve do veľkostnej skupiny nad 2000 obyvateľov. Distribučné siete sú prevádzkované v troch tlakových úrovniach – stredotlak (STL) – 0,3 MPa a 0,1 MPa a nízkotlak (NTL) – 2 kPa. Cez územie Prešovského kraja v súčasnosti neprechádzajú prepravné plynovody ani tranzitné prepojenia so susednými krajinami.

Prešovský kraj je zásobovaný elektrickou energiou z nadradenej elektrizačnej prenosovej sústavy, ktorá napája elektrické stanice Spišská Nová Ves 400/110 kV, Lemešany 400/220/110 kV a Voľa 220/110 kV.

Intenzívnejšie využívanie OZE v Prešovskom kraji má svoje opodstatnenie nielen v legislatíve, ale aj z pohľadu environmentálnych činností potrebných pre rozvoj Prešovského kraja a jeho dlhodobú stabilitu. **Prešovský kraj má potenciál využívať obnoviteľné zdroje energie** či už z pohľadu hydroenergetického potenciálu vodných tokov, geotermálnych vôd alebo solárnej energie. **Tento potenciál je však v súčasnej dobe nevyužitý.** Vplýva na to niekoľko faktorov ako vysoká finančná náročnosť OZE, chýbajúce energetické plánovanie v kraji, nepripravenosť legislatívy, či slabé povedomie o možnostiach a potrebe OZE na verejnosti alebo v samotných samosprávach. Telekomunikačné služby v Prešovskom kraji poskytuje niekoľko telekomunikačných operátorov, čo umožňuje možnosť výberu a nižších cien pre zákazníkov. Operátori na pevnej telekomunikačnej sieti: Slovak Telekom, a. s., Antik Telecom, s. r. o., Orange, a. s., Slovanet, a. s., SWAN, a. s., UPC, s. r. o.

Operátori na mobilnej telekomunikačnej sieti: Slovak Telekom, a. s., Orange, a. s., O2 Slovakia, s. r. o., SWAN, a. s.. V dostupnosti optických zariadení v rámci Prešovského kraja vidiek zaostáva, táto ponuka prakticky absentuje. Veľkí operátori ako Telekom alebo Orange sa sústreďujú hlavne na krajské mesto a okresné sídla.

Hlavným problémom v oblasti technickej infraštruktúry je vysoký počet malých obcí v kraji, pre ktoré sa javí budovanie tejto infraštruktúry z finančného hľadiska za nerentabilné a neudržateľné s chýbajúcou pridanou hodnotou.

Z tretej časti územno-technickej analýzy vyplynulo, že v oblasti bezpečnosti došlo za posledných 10 rokov k **poklesu celkového počtu trestných činov**, tak ako aj v rámci SR, tak aj v rámci Prešovského kraja. **Objasnenosť trestných činov** je v Prešovskom kraji dokonca vyššia ako je priemer SR. Podobne došlo v sledovanom období aj k poklesu **celkového počtu**

požiarov v kraji. Územné **pokrytie policajnými a hasičskými obvodmi však v kraji nie je ideálne**. Napríklad do obvodu PZ Svidník spadá o 4,5 krát menej obyvateľov ako do PZ Prešov a dochádzková vzdialenosť do okresných riaditeľstiev je príliš veľká (napr. z okresov Snina a Medzilaborce musia obyvatelia dochádzať až do Humenného). Problémom v protipožiarnej ochrane je aj **zanikanie dobrovoľných hasičských zborov**. Pri zvyšovaní bezpečnosti a dohliadaní nad poriadkom vyjadrili obce kraja v dotazníkovom prieskume vysoký dopyt pre **inštalovanie bezpečnostných kamier na verejných priestranstvách**.

Prírodno-environmentálna analýza

Keďže na území Prešovského kraja sa nachádza množstvo environmentálnych záťaží bez sanácie vytvára sa tak riziko kontaminácie príslušného územia. Prešovský kraj je v celkovom dôsledku krajom s prevažne nenarušenou kvalitou prostredia. Zmesový komunálny odpad tvorí najväčší podiel komunálnych odpadov v Prešovskom kraji, ale rovnako je tomu tak aj v ostatných krajoch Slovenska. Bude potrebné zvýšiť podiel triedeného zberu odpadov. Novou výzvou je aj spracovanie biologicky rozložiteľného odpadu ako aj naplňujúce sa kapacity skládok. Situácia kvality ovzdušia sa v Prešovskom kraji zhoršuje, ale aj napriek tomu má kraj najmenej zdrojov znečistenia ovzdušia spomedzi všetkých krajov. Územie, v ktorom sa do ovzdušia vyprodukuje najviac tuhých znečisťujúcich látok do ovzdušia je okres Vranov nad Topľou, rovnako sa tu nachádzajú najvýznamnejší prevádzkovatelia týchto zdrojov ako BUKÓZA ENERGO, a. s. a BUKOCEL, a. s. Zhoršená kvalita a úbytok sú spozorované v povrchových a podzemných vodách. Prešovský kraj je ohrozený prívalovými povodňami. Tieto problémy sú vytvárané na jednej strane v dôsledku nedostatočnej úrovne čistenia odpadových vôd, znečistením vôd dusičnanmi z poľnohospodárskej výroby, narastajúcimi obdobiami sucha a na druhej strane narastajúcimi prívalovými búrkami a dažďami v dôsledku klimatických zmien. Výrazným aspektom je aj znečisťovanie poľnohospodárskej pôdy a jej úbytok. Znečistenie pôdy je spôsobené existenciou nelegálnych skládok odpadov a dopravou. V kapitole klimatické podmienky a dopady zmeny klímy dominuje jeden zásadný fakt, a to ten, že tieto podmienky sa v dôsledku zmeny klímy menia. V súčasnosti má o zmenách klímy verejnosť nízku vedomosť, častokrát je význam ekosystémov pre klimatickú rovnováhu nedocenený. V dôsledku toho môže v budúcnosti Prešovský kraj ohrozovať obyvateľstvo silnými výkyvmi počasia, ktoré budú mať nepriaznivý dopad na ich zdravotný stav. Rovnako sa naruší aj miestna fauna a flóra. Na túto problematiku priamo nadväzuje kapitola energetická efektívnosť budov. V Prešovskom kraji je doposiaľ nedostatočná energetická efektívnosť budov a spotreby energií sa zvyšujú. Obnova budov je nízka, čo je zapríčinené množstvom historických a pamiatkovo chránených budov, ktoré sú najhoršie z hľadiska energetickej hospodárnosti. Rovnako v kraji absentuje energetický manažment budov a nedostatočné vykonávanie energetických auditov, čo sa postupne v rámci už prebiehajúcich projektov a pripravovaných opatrení mení.

3. Rozvojová stratégia

Vízia a hlavný cieľ

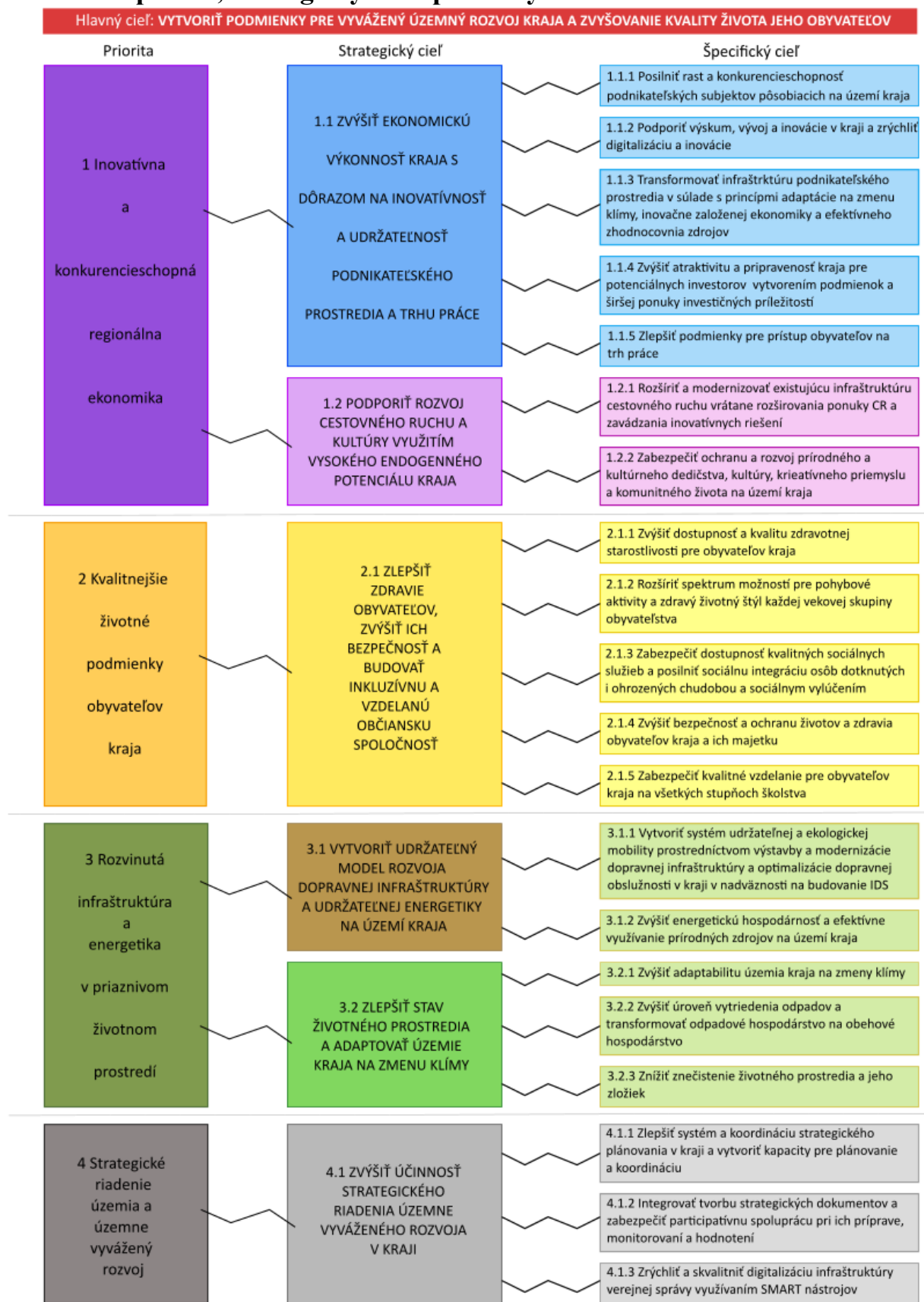
Vízia rozvoja Prešovského kraja do roku 2030:

Prešovský kraj – región poskytujúci svojim obyvateľom rovné šance a všestranné možnosti rozvoja, rozumne využívajúci svoj vnútorný potenciál pri podpore regionálnej ekonomiky s ohľadom na udržateľné využívanie zdrojov.

Hlavný cieľ:

Vytvoriť podmienky pre vyvážený územný rozvoj kraja a zvyšovanie kvality života jeho obyvateľov.

Štruktúra priorít, strategických a špecifických cieľov



Zdroj: PHRSR PSK 2021 – 2030

4. Realizácia a financovanie

System implementácie PHRSR a IÚS

Časový harmonogram:

- Schválenie dokumentu PHRSR zastupiteľstvom Prešovského samosprávneho kraja: 2023
- Vypracovanie akčného plánu: každoročne
- Monitorovanie: priebežne
- Hodnotenie: každoročne k 30.6.
 - a) Vypracovanie Hodnotiacej správy plnenia implementácie PHRSR,
 - b) Schválenie Hodnotiacej správy plnenia implementácie PHRSR zastupiteľstvom Prešovského samosprávneho kraja,
 - c) Zaslanie Hodnotiacej správy plnenia implementácie PHRSR na MIRRI SR do 30.6.

System monitorovania a hodnotenia naplňania PHRSR PSK

- Monitoring
 - a) Monitorovanie si vyžaduje vecný a časový harmonogram realizácie PHRSR VÚC vo forme akčných plánov.
 - b) Proces monitoringu sa opiera o systém zberu a spracovania dát, výber merateľných ukazovateľov a plnenie priorít a cieľov stratégie.
 - c) Systém monitoringu by mal využívať nástroje monitoringu programového rozpočtovania a to najmä „Záverečný účet“, ktorý je každoročne pripravovaný a schvaľovaný územnou samosprávou.
 - d) Monitorovanie zastrešuje monitorovací výbor, ktorý je zostavený aj za účasti partnerov.
- Hodnotenie
 - a) Proces hodnotenia je každoročné vyhodnocovanie monitorovacích údajov o implementácii priorít a cieľov stratégie, kedy sa hodnotia ukazovatele a míľniky.
 - b) Výstupom hodnotenia je Hodnotiaca správa o realizácii priorít a cieľov PHRSR.

Integrovaná územná stratégia (IÚS)

IÚS PSK tvorí súčasť komplexného PHRSR PSK 2021 – 2030, a zároveň je špecifickým dokumentom pre integrovaný územný rozvoj, ktorý je v programovom období 2021 – 2027 podporovaný z fondov Európskej únie.

Prínosom IÚS PSK je:

- **Zlepšenie procesu** strategického a operatívneho **rozhodovania** v rámci prípravy, schvaľovania a implementácie IÚS PSK, čo prispieva k zvýšeniu transparentnosti rozhodovania, flexibilnému reagovaniu na neočakávané zmeny a výzvy ako je COVID19 či vojna na Ukrajine, ale aj k využitiu a posilneniu potenciálu ľudí v regiónoch,
- **Zjednodušenie prístupu k financovaniu** rozvojových potrieb Prešovského kraja z EÚ fondov a zníženie byrokracie v procese schvaľovania projektov,

- **Integrácia investícií** tak, aby boli medzisektorálne, územne, vecne a časovo koordinované, aby priniesli čo najväčší efekt a čo najlepšie odrážali potreby ľudí v území Prešovského kraja,
- **Integrácia rozumného financovania** IÚS na rozdiel od neistého financovania parciálnych projektov v dopytovo orientovaných výzvach,
- **Posilnenie významu partnerskej spolupráce** pri príprave, rozhodovaní a implementácii IÚS a tým širšie využitie potenciálu sociálno-ekonomických partnerov vrátane viaczdrojového financovania.

Definované územie/geografická oblasť, na ktorú sa IÚS vzťahuje je územie Prešovského samosprávneho kraja členené na SPR Šariš, Spiš a Horný Zemplín.

Integrované územné investície sú:

- definované prostredníctvom **projektových zámerov** integrovaných územných investícií pripravených v spolupráci regionálnych a miestnych samospráv a partnerov,
- nástrojom, **ktorý nahrádza systém dopytovo orientovaných výziev**,
- **klúčovým nástrojom** implementácie IÚS v implementačnej kompetencii Rady partnerstva,
- podmnožinou programovej časti (*t. j. Kapitola D1 Nástroje na implementáciu stratégie*), ktoré je možné financovať v rámci oprávnených aktivít **Operačného programu Slovensko** a zároveň podmnožinou súčasťou integrovaných projektových balíkov,
- sú vymedzené **tematicky a územne** a predpokladom pre ich realizáciu je koordinácia jednotlivých sektorov v území kraja,
- každá IÚI musí prispievať k naplneniu viac ako jedného špecifického cieľa z politických cieľov politiky súdržnosti EÚ (*PO 1 Inteligentnejšia Európa, PO2 Ekologickejšia Európa, PO3 Prepojenejšia Európa, PO4 Sociálnejšia Európa, PO5 Európa bližšie k občanom*)

Integrované investičné balíky IÚS PSK

Kľúčové a doplnkové operácie financované zo zdrojov Programu Slovensko predstavujú IÚI a v prípade, že sa pridá **doplnková operácia z iného zdroja** (napr. RRF, CLLD, atď.), ide o **integrovany projektový balíček, ktoré prepájajú:**

- priority, opatrenia a aktivity tak, aby bola vytvorená synergia a viacsektorovosť,
- špecifické potreby a špecifiká regiónov PSK na prístupe zdola nahor,
- rôzne zdroje financovania a zabezpečuje ich efektivitu a optimálne využitie.

Integrované projektové balíky sú tvorené:

- **strategickými** operáciami/projektmi/investíciami = **klúčové projekty (spravidla investičné)**
- **doplňujúcimi** operáciami/investíciami/projektmi = **tematickými** projektovými balíkmi, ktoré sú v IÚS definované na úrovni cieľov a indikatívnych projektov.

Konkrétne projekty pre realizáciu v rámci integrovaných projektových balíčkov sa vyberajú zo **zásobníka projektov** priebežne, podľa vopred zadefinovaných kritérií reflektujúcich vlastnú stratégiu a zároveň meniace sa prostredie jej implementácie.

Jednotlivé projekty môžu byť realizované z úrovne VÚC, miest a obcí, štátu, ale aj súkromného investora

Integrované projektové balíky IÚS PSK

A – Stabilizácia ľudských zdrojov PSK

IPB A sa zameriava na posilnenie spoločného centra vedy, inovácií a vzdelávania pod záštitou Prešovskej univerzity a Fakulty výrobných technológií (Technickej univerzity v Košiciach) s prepojením vzdelávania a podnikateľskej praxe, s orientáciou na zvýšenie šancí a príležitostí v zamestnanosti. Tento IPB zahŕňa projektové zámery v oblasti:

- technickej: napr. výskumno-vzdelávacieho centra, inovatívneho nedeštruktívneho testovania základných materiálov, polotovarov, transferu poznatkov z výskumu digitalizácie, reverzného inžinierstva, biodegradovateľných materiálov a i., zelených agrotém zameraných na ochranu biodiverzity, vôd, pôdneho fondu a i.
- pedagogickej a sociálnej: centrum medziregionálnych štúdií, mapovanie nehmotného dedičstva regiónu, špecializovaného výukového laboratória creative lab, podporu osôb zo sociálne znevýhodneného prostredia a i.

B – Cirkulárna ekonomika a udržateľný rozvoj ako súčasť transformácie regionálnej ekonomiky PSK

IPB B sa zameriava na:

- energetiku: Vytvorenie Regionálnych centier udržateľnej energetiky, obnoviteľné zdroje energie verejných budov,
- odpadové hospodárstvo: s cieľom trvalo udržateľného nakladania s odpadmi, zhodnocovanie komunálneho odpadu, recykláciu odpadových produktov,
- edukačno-výchovné aktivity na podporu prechodu na nízkouhlíkovú ekonomiku v PSK.

C – Rozvoj dopravnej obslužnosti na území PSK v najmenej rozvinutých okresoch SPR Šariš a SPR Horný Zemplín

IPB C sa zameriava na:

- dopravné riešenia, predovšetkým po záštitou národnej úrovne v kontexte výstavby kľúčovej dopravnej tepny R4 s napojením na sieť TEN-T, ale aj modernizáciu ostatných ciest I, II a III triedy a vrátane integrovaného dopravného systému vo verejnej doprave v spolupráci s IDS Východ a SÚC PSK v zmysle koncepčných strategických dokumentov,
- identifikácia a podpora území priemyselnej infraštruktúry a podpornej administratívnej infraštruktúry v úzkej spolupráci so Slovenskou agentúrou pre rozvoj investícií a obchodu (SARIO) a MH SR.

D - Prepojený zelený Spiš

IPB D sa zameriava na dobudovanie cestnej infraštruktúry v regióne SPR Spiš vrátane podpory ekologickej dopravy a integrovaného dopravného systému verejnej dopravy, vrátane modernizácie časti letiska.

E – Sieť integračných centier PSK s dôrazom na rozvoj sociálnej ekonomiky

IPB E sa zameriava v spolupráci s rôznymi aktérmi (ako napr. Prešovská univerzita, Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny, tretí sektor, Úrad splnomocnenca vlády pre rómske komunity a ďalších) na kľúčové projekty, s ďalšími podpornými projektami v oblasti sociálnych inovácií, funkčného systému vzdelávania druhej šance či podporovaného bývania pre osoby so zdravotným znevýhodnením na:

- vytvorenie siete integračných regionálnych centier PSK v súvislosti s priblížením a zaradením príslušníkov znevýhodnených skupín obyvateľstva na trh práce,

- Vytvorenie siete a systému získania odbornej kvalifikácie a rekvalifikácie dospelých nezamestnaných príslušníkov znevýhodnených skupín obyvateľstva,
- Klaster sociálnej ekonomiky PSK - sieť aktérov sociálnej ekonomiky na území Prešovského samosprávneho kraja.

F – Integrovaný systém rozvoja ekologického a kultúrno-poznávacieho cestovného ruchu v SPR Horný Zemplín

IPB F sa zameriava na:

- dobudovanie základnej environmentálnej ako turistickej infraštruktúry a obnovy pamiatok,
- vybudovanie turisticko-rekreačnej multimodálnej trasy s dôrazom na zlepšenie ochrany prírody, krajiny, biodiverzity a ekosystémových služieb,
- podporu vzdelávania a zamestnanosti miestnych obyvateľov a žiakov v oblasti cestovného ruchu.

G – Zabezpečenie personálnych kapacít a technológií v oblasti IT, digitalizácie a dátovej analytiky vrátane osvetovej činnosti s dôrazom na územný rozvoj

IPB G sa zameriava na rozvoj a podporu digitalizácie:

- koordináciou projektových činností, personálnych kapacít, dátového manažmentu v spolupráci s Prešovskou univerzitou,
- digitálnu ekológiu, SMART metering a online riešenia na monitorovanie a predikciu spotrieb energií objektov PSK, v spolupráci s Fakultou výrobných technológií TUKE,
- podpora SMART dopravy, rozvoj infraštruktúry SMART nabíjajúcich staníc v PSK prepájanie stredoškolského a vysokoškolského vzdelávania v oblasti digitalizácie výrobných procesov a spracovania dát v oblasti energetiky, geografických informačných systémov.

System implementácie IÚS

Integrovaná územná stratégia PSK je zostavená ako súbor 7 integrovaných projektových balíčkov (IPB) zahrňujúcich **integrované územné investície (IÚI)**. Tieto majú **osobitné postavenie a vlastný riadiaci a implementačný mechanizmus** v rámci plnenia PHRSR a IÚS PSK:

- *IÚI sú definované prostredníctvom projektových zámerov zbieraných v projektovom zásobníku,*
- *IÚI sú financované z OP Slovensko:*
 - *implementujú vybrané **opatrenia** v rámci špecifických cieľov, ktorých realizácia je v kompetencii regionálnej samosprávy PSK*
 - *zabezpečujú realizáciu **investície v rámci viacerých (minimálne dvoch) priorít** v rámci politiky súdržnosti EÚ / Programu Slovensko.*

Implementačný a inštitucionálny mechanizmus a kompetencie

1. Rada partnerstva

- riadi sa Štatútom a rokovacím poriadkom Rady partnerstva, ktorý upravuje postavenie, zloženie, úlohy, výkon činnosti a spôsob prijímania rozhodnutí Rady partnerstva (www.vucpo.sk)

Najdôležitejšími kompetenciami Rady partnerstva je:

- schvaľovanie Integrovannej územnej stratégie (t. j. IPB a IÚI) a koordinácia jej implementácie,
- schvaľovanie projektových zámerov IÚI zostavených z projektových aktivít uvedených v projektovom zásobníku IÚS.

2. Komory Rady partnerstva, t. j.

a) *Komora regionálnej samosprávy,*

b) *Komora miestnej územnej samosprávy,*

c) *Komora štátnej správy,*

d) *Komora sociálno-ekonomických partnerov.*

- tvoria organizačný rámec systému rozhodovania v Rade partnerstva a sú vytvorené na základe príslušnosti členov Rady partnerstva k skupinám sociálno-ekonomických partnerov v rámci ich územnej príslušnosti,
- riadia sa Štatútom a rokovacím poriadkom Rady partnerstva.

3. Technický sekretariát Rady partnerstva zriadený v rámci úradu VÚC

- riadi sa Štatútom a rokovacím poriadkom Rady partnerstva,
- zabezpečuje organizačné, vecné a administratívne úlohy spojené s činnosťou Rady partnerstva a jej orgánov.

4. Tematické komisie / pracovné skupiny

- tvoria pracovný poradný a organizačný rámec, zložený z členov Rady partnerstva a externých expertov,
- podieľajú sa na vypracovaní IÚS v danej tematickej oblasti, na navrhovaní projektov a na monitorovaní a hodnotení realizácie projektov IÚI.

5. Žiadateľ

- predkladá projektový zámer IÚI do Rady partnerstva

6. Regionálne centrum MIRRI SR v Prešove

- predstavuje detašované pracovisko MIRRI SR, ktoré poskytuje bezplatné poradenstvo v oblasti čerpania eurofondov a jeho cieľom je posilnenie podpory v oblasti prípravy kvalitných projektov a ich následnej implementácie.

5. Analýza sociálno-ekonomickej situácie a vybraných problémov okresov Humenné a Vranov nad Topľou s návrhmi na zlepšenie v sociálnej a hospodárskej oblasti - manažérske zhrnutie

Štruktúra obyvateľstva a vývoj nezamestnanosti

Okres Humenné je tvorený zo 62 obcí, z ktorých 1 má štatút mesta. V rámci Prešovského samosprávneho kraja ide o podpriemerne zaľudnené územie s hustotou obyvateľstva 81,41 obyvateľov na km². Svojou rozlohou patrí medzi väčšie okresy Slovenska. Nachádza sa na severovýchode Prešovského kraja. Na západe, severe a východe hraničí so štyrmi okresmi Prešovského kraja (Vranov nad Topľou, Stropkov, Medzilaborce a Snina) a na juhu s dvoma okresmi Košického kraja (Sobrance a Michalovce). Na severe, na úseku dlhom približne 4 km, ho ohraničuje štátna hranica s Poľskom. Samotný okres Humenné má členitý povrch. Na jeho území sa rozprestierajú Vihorlatské vrchy, Beskydské predhorie, Ondavská vrchovina a Laborecká vrchovina. Najvyšším vrchom a zároveň najvyšším bodom územia je Vihorlat, týčiaci sa do výšky 1076 m n. m. Najnižšie je položený výtok Laborca z okresu v katastri obce Brekov - 130 m n. m. Najväčšou riekou pretekajúcou okresom je Laborec, vlievajú sa doňho Výrava, Udava a Cirocha. Západnou časťou okresu preteká Ol'ka a Ondavka. Vo Vihorlate vzniklo zahradené jazero - Morské oko. Územie okresu je pomerne zalesnené. Na území okresu sú časti CHKO Vihorlat a Východné Karpaty. Z maloplošných území sú tu tri prírodné pamiatky: Čierny potok, Kamienka, Voniarsky jarok, šesť národných prírodných rezervácií: Humenská, Humenský Sokol, Il'ovnica, Motrogoň, Vihorlat, Vihorlatský prales a dve prírodné rezervácie: Chlmecká skalka a Jasenovská bučina.

Okres Vranov nad Topľou je tvorený zo 68 obcí, z ktorých 2 majú štatút mesta. V rámci Prešovského samosprávneho kraja ide o nadpriemerne zaľudnené územie s hustotou obyvateľstva 105,18 obyvateľov na km². Patrí rozlohou taktiež medzi väčšie okresy Slovenska a leží v južnej časti Prešovského samosprávneho kraja. Je najjužnejším okresom v kraji. Na juhu hraničí s Košickým krajom. Na západe hraničí s okresom Prešov, na severozápade s okresom Svidník, na severe s okresom Stropkov a na východe s okresom Humenné. Územie okresu zasahuje zo severu oblasť Nízke Beskydy, zo západu Matransko-slanská oblasť a z juhovýchodu oblasť Východoslovenská nížina. Z oblasti Nízke Beskydy ide o Beskydské predhorie a Ondavskú vrchovinu. Z Matransko-slanskej oblasti ide o Slanské vrchy. Z oblasti Východoslovenskej nížiny ide o Východoslovenskú pahorkatinu a Východoslovenskú rovinu. Najvyšším bodom je vrch Šimonka, týčiaci sa do výšky 1092 m n. m. Najnižším bodom je hladina rieky Ondava na výtoku z okresu pri obci Nižný Hrušov vo výške 104,3 m n. m.

Vývoj počtu obyvateľov v okrese Humenné má klesajúcu tendenciu, pričom od vstupu Slovenska do EÚ počet obyvateľov v tomto okrese klesol o 8%, teda o 5400 obyvateľov. Naopak, okres Vranov nad Topľou zaznamenáva stúpajúci počet obyvateľov, a to od vstupu do EÚ o takmer 1800 osôb.

Demografický trend jednoznačne zaraďuje okresy Humenné a Vranov nad Topľou medzi perspektívne regióny SR, nakoľko podľa indexu starnutia, v roku 2022 pripadalo na 100 obyvateľov v predproduktívnom veku 135, resp. len 75 obyvateľov v poproduktívnom veku a na 100 osôb v produktívnom veku len 27, resp. 22 obyvateľov v poproduktívnom veku.

Okresy Vranov nad Topľou a Humenné patria medzi najviac vyľudňované okresy na Slovensku z pohľadu vnútroštátnej a medzinárodnej migrácie. Len za rok 2022 zaznamenali tieto okresy záporné hrubé migračné saldo na úrovni 172 (VnT) resp. 303 osôb (Humenné).

Toto súvisí aj s faktom, že celý Prešovský samosprávny kraj je známy dlhodobo najnižšou priemernou nominálnou mesačnou hrubou mzdou na Slovensku. Rozdiel medzi priemernou mzdou na Slovensku a v Prešovskom samosprávnom kraji sa pohybuje od 17 do 20%. Ešte väčší je rozdiel medzi priemernou nominálnou mesačnou hrubou mzdou v Bratislavskom kraji a Prešovskom kraji. Konkrétne ide až o 36% v prospech Bratislavského kraja. Rozkladom priemernej mesačnej hrubej nominálnej mzdy v národnom hospodárstve na jednotlivé odvetvia, podľa klasifikácie SK NACE, je jasne vidieť, že v Prešovskom kraji **dosahujú zamestnanci najnižšie mzdy v rámci Slovenska v drvivej väčšine odvetví.**

Miera evidovanej nezamestnanosti dosiahla v okresoch Humenné a Vranov nad Topľou, v novembri 2023, úroveň 5,02% resp. 8,1%, čo bolo významne nadpriemerné oproti priemernej úrovni nezamestnanosti na Slovensku. Predovšetkým okres Vranov nad Topľou patrí úrovňou evidovanej nezamestnanosti do skupiny 5 najhorších okresov v SR.

Aj keď oba okresy, tak Humenné ako aj Vranov nad Topľou, prešli, od vstupu do EÚ, významne pozitívnu cestu v znižovaní nezamestnanosti a píšú veľmi úspešný 20-ročný príbeh poklesu miery evidovanej nezamestnanosti o 60% oproti východiskovému stavu, dynamika znižovania nezamestnanosti zaostáva tak za priemernou kumulatívnou dynamikou znižovania miery nezamestnanosti v Prešovskom samosprávnom kraji (-64%) ako aj za priemernou kumulatívnou dynamikou znižovania miery nezamestnanosti na Slovensku (-69%). V tomto ohľade je významne negatívnym vývojom poznačený okres Vranov nad Topľou (-54%).

Dôvodom podpriemernej dynamiky znižovania miery nezamestnanosti v okrese Vranov nad Topľou nadpriemerne vysoký podiel evidovaných nezamestnaných, ktorí **nemali zamestnanie pred zaradením do evidencie nezamestnaných**, na celkovom počte uchádzačov o zamestnanie, a to až na úrovni 63,21%. Táto situácia núti nezamestnaných ľudí migrovať z okresu do iných perspektívnejších lokalít.

Potvrdením negatívneho trendu štrukturálnej nezamestnanosti v okrese Vranov nad Topľou a čiastočne aj v okrese Humenné je **podiel počtu znevýhodnených uchádzačov** o zamestnanie na celkovom počte uchádzačov o zamestnanie. V okrese Vranov nad Topľou sa tento ukazovateľ pohybuje nad úrovňou 90%, čo ukazuje, že drvivá väčšina uchádzačov o zamestnanie si vyžaduje osobitný prístup a poukazuje na potrebu tzv. medzitrhu práce.

Štruktúra znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie a jej porovnaním v prípade okresov Vranov nad Topľou a Humenné s celoslovenským priemerom ukazuje, že najrizikovejšími skupinami nezamestnaných osôb sú:

- dlhodobo nezamestnané osoby, ktoré sú bez práce viac ako 12 mesiacov a predtým nemali sústavné zamestnanie viac ako 6 mesiacov;
- osoby po materskej a rodičovskej; a
- osoby s nižším ako stredným odborným vzdelaním.

V rámci vývoja nezamestnanosti a štruktúry znevýhodnených uchádzačov treba zohľadniť aj podiel marginalizovaných rómskych komunít.

Hospodárska aktivita

V okrese Humenné pôsobí celkovo 1601 podnikov (obchodných spoločností), z ktorých najväčší počet tvoria podniky do 9 zamestnancov. Celkovo 8 podnikov v okrese zamestnáva 250 a viac zamestnancov. Najväčší počet podnikov v okrese pôsobí v odvetviach stavebníctvo, poľnohospodárstvo a lesníctvo, zdravotníctvo a maloobchod.

Počet podnikov podľa odvetví a počtu zamestnancov v okrese Humenné

počet podnikov rok 2022	do 9 zamestnancov	10 - 49 zamestnancov	50 - 249 zamestnancov	nad 250 zamestnancov	nezistený počet zamestnancov	CELKOM
Cestovný ruch a gastro	58	13	0	0	22	93
Doprava a logistika	42	4	0	1	15	62
Drevo a papier	23	3	1	0	18	45
Elektrotechnika	7	1	0	0	2	10
Energie a ťažba	2	0	1	0	2	5
Financie	19	0	0	0	14	33
Hazard	2	1	1	0	1	5
Chémia a plasty	2	2	0	2	6	12
Informačné technológie	31	0	0	0	25	56
Kovovýroba a hutníctvo	29	5	0	1	9	44
Maloobchod	78	12	1	1	34	126
<i>pokračovanie tabuľky</i>	do 9 zamestnancov	10 - 49 zamestnancov	50 - 249 zamestnancov	nad 250 zamestnancov	nezistený počet zamestnancov	CELKOM
Média, vydavateľstvá a kultúra	2	0	0	0	3	5
Nehnutelnosti	47	2	0	0	43	92
Odevy a obuv	4	1	1	1	2	9
Poľnohospodárstvo a lesníctvo	71	6	0	0	71	148
Potravinárstvo	4	2	2	1	6	15
Právo, poradenstvo a účtovníctvo	53	0	0	0	37	90
Predaj a údržba vozidiel	19	2	0	0	9	30
Projektovanie a inžiniering	21	0	0	0	10	31
Reklama	12	0	0	0	5	17
Služby	49	4	0	0	44	97
Spracovanie odpadov	4	1	0	0	1	6
Sprostredkovanie	30	2	0	0	33	65
Stavebníctvo	128	23	1	0	87	239
Strojárstvo	14	1	1	0	2	18
Školstvo a vzdelávanie	7	1	0	0	5	13
Telekomunikácie	2	0	0	0	8	10
Veľkoobchod	30	6	0	0	25	61
Výroba - ostatné	3	0	0	0	1	4
Vývoj a testovanie	7	1	0	0	4	12
Zdravotníctvo	128	9	1	1	9	148
CELKOM	928	102	10	8	553	1601

Zdroj: databáza FINSTAT

V okrese Vranov nad Topľou pôsobí celkovo 1605 podnikov (obchodných spoločností), z ktorých najväčší počet tvoria podniky do 9 zamestnancov. Celkovo 5 podnikov v okrese zamestnáva 250 a viac zamestnancov. Najväčší počet podnikov v okrese pôsobí v odvetviach stavebníctvo, maloobchod, poľnohospodárstvo a lesníctvo a cestovný ruch a gastro.

Počet podnikov podľa odvetví a počtu zamestnancov v okrese Vranov nad Topľou

počet podnikov rok 2022	do 9 zamestnancov	10 - 49 zamestnancov	50 - 249 zamestnancov	nad 250 zamestnancov	nezistený počet zamestnancov	CELKOM
Automobilový priemysel	0	1	0	0	0	1
Cestovný ruch a gastro	66	9	0	0	25	100
Doprava a logistika	46	5	1	1	18	71
Drevo a papier	21	6	2	1	15	45
Elektrotechnika	8	0	0	0	3	11
Energie a ťažba	0	1	1	0	1	3
Financie	34	0	0	0	10	44
Chémia a plasty	2	0	3	0	5	10
Informačné technológie	27	0	0	0	15	42
Kovovýroba a hutníctvo	39	4	2	0	15	60
Maloobchod	91	5	0	1	102	199
Média, vydavateľstvá a kultúra	3	1	0	0	2	6
Nehnuteľnosti	28	1	0	0	38	67
<i>pokračovanie tabuľky</i>	do 9 zamestnancov	10 - 49 zamestnancov	50 - 249 zamestnancov	nad 250 zamestnancov	nezistený počet zamestnancov	CELKOM
Odevy a obuv	11	4	5	1	9	30
Poľnohospodárstvo a lesníctvo	56	14	0	0	56	126
Potravinárstvo	8	6	0	0	7	21
Právo, poradenstvo a účtovníctvo	49	1	2	0	28	80
Predaj a údržba vozidiel	25	1	1	0	5	32
Projektovanie a inžiniering	25	0	0	0	7	32
Reklama	12	0	0	0	7	19
Služby	43	2	0	0	27	72
Spracovanie odpadov	8	2	0	0	2	12
Sprostredkovanie	33	3	0	0	19	55
Stavebníctvo	172	27	2	0	82	283
Strojárstvo	4	2	0	0	4	10
Školstvo a vzdelávanie	5	0	0	0	0	5
Telekomunikácie	1	0	0	0	3	4
Veľkoobchod	29	5	3	0	22	59
Výroba - ostatné	4	0	1	0	3	8
Vývoj a testovanie	3	1	0	0	0	4
Zdravotníctvo	87	2	0	1	4	94
CELKOM	940	103	23	5	534	1605

Zdroj: databáza FINSTAT

Podniky v okrese Humenné vytvorili v roku 2022 pridanú hodnotu v kumulatívnej výške 232 mil. euro, pričom najúspešnejším odvetvím sa stalo potravinárstvo, nasledované zdravotníctvom, maloobchodom, chémiou a plastami a kovovýrobou a hutníctvom. Navzdory veľkému počtu podnikov, poľnohospodárstvo a lesníctvo vytvorilo v roku 2022 pridanú hodnotu len vo výške 551 tis. euro.

Podniky v okrese Humenné vygenerovali v roku 2022 tržby v celkovej výške 1,03 mld. euro a dosiahli zisk pred zdanením vo výške 51 mil. euro, z čoho zaplatili daň z príjmov vo výške 14,2 mil. euro. Efektívna sadzba dane z príjmov dosiahla v priemere úroveň 28 %.

Najväčší podnik v okrese Humenné pôsobí v odvetví potravinárstva (MECOM GROUP s.r.o.). Podniky v okrese Humenné s tržbami nad 4 mil. euro tvoria počtom len 1,7% všetkých podnikov, avšak generujú 70% tržieb podnikov v okrese a 72 % vytvorenej pridanej hodnoty v okrese. Ich efektívna sadzba dane z príjmov právnických osôb tvorí v priemere 24,7 %.

Najväčšie podniky v okrese Humenné v roku 2022

Názov podniku	Odvetvie	Veľkostná kategória podniku	Mesto	Tržby (spolu)	Výsledok hospodárenia za účtovné obdobie pred zdanením	Daň z príjmov z bežnej činnosti
MECOM GROUP s.r.o.	Potravinárstvo	1000-1999 zamestnancov	Humenné	169 427 007 €	5 965 417 €	1 480 531 €
Nexis Fibers a.s.	Chémia a plasty	250-499 zamestnancov	Humenné	109 994 449 €	4 045 215 €	877 198 €
GVP, spol. s r.o. Humenné	Maloobchod	500-999 zamestnancov	Humenné	91 430 868 €	5 584 278 €	1 181 099 €
ANDRITZ Slovakia s.r.o.	Kovovýroba a hutníctvo	250-499 zamestnancov	Humenné	66 106 803 €	661 609 €	348 785 €
MULLER TEXTILES SLOVAKIA, s.r.o.	Odevy a obuv	200-249 zamestnancov	Myslina	40 860 389 €	9 973 528 €	2 202 562 €
CHEMES, a.s. Humenné	Energie a ťažba	100-149 zamestnancov	Humenné	38 836 813 €	452 682 €	494 319 €
OLDRATI SLOVENSKO s.r.o.	Chémia a plasty	250-499 zamestnancov	Humenné	32 315 164 €	-943 737 €	42 977 €
Tytex Slovakia s.r.o.	Odevy a obuv	500-999 zamestnancov	Humenné	29 755 910 €	927 517 €	237 555 €
Nemocnica A. Leňa Humenné, a.s.	Zdravotníctvo	250-499 zamestnancov	Humenné	18 281 430 €	616 100 €	142 616 €
Reinter s.r.o.	Stavebníctvo	100-149 zamestnancov	Humenné	16 592 950 €	687 156 €	151 500 €
COOP Jednota Humenné, spotrebné družstvo	Maloobchod	150-199 zamestnancov	Humenné	13 921 577 €	183 472 €	39 953 €
Humenská energetická spoločnosť, s.r.o.	Energie a ťažba	2 zamestnanci	Humenné	10 960 063 €	333 218 €	57 890 €
NAT Holding s.r.o.	Maloobchod	5-9 zamestnancov	Jasenov	10 252 599 €	3 766 929 €	791 720 €
HALDY - PLUS, spol. s r.o.	Drevo a papier	50-99 zamestnancov	Humenné	8 880 470 €	585 767 €	125 774 €
CASINO RESPECT s.r.o.	Hazard	50-99 zamestnancov	Humenné	8 114 436 €	1 506 022 €	342 110 €
ALTHAN, s.r.o.	Potravinárstvo	50-99 zamestnancov	Humenné	7 776 360 €	26 517 €	1 059 €
PODVIHORLATSKE PEKÁRNE A CUKRÁRNE a.s.	Potravinárstvo	150-199 zamestnancov	Humenné	7 446 384 €	79 741 €	20 870 €
UDAVA a.s.	Drevo a papier	25-49 zamestnancov	Udavské	7 378 177 €	392 816 €	83 636 €
ZEMPLÍN, s.r.o.	Veľkoobchod	25-49 zamestnancov	Humenné	6 967 373 €	592 222 €	128 806 €
Trebišovský Auto HE s. r. o.	Predaj a údržba vozidiel	10-19 zamestnancov	Humenné	6 444 922 €	271 471 €	53 076 €
DUMIRO, s.r.o.	Maloobchod	25-49 zamestnancov	Humenné	6 178 091 €	350 599 €	73 889 €
SSE Slovakia s.r.o.	Chémia a plasty	10-19 zamestnancov	Humenné	5 522 791 €	533 642 €	123 790 €
RMR Slovensko, s.r.o.	Strojárstvo	50-99 zamestnancov	Humenné	4 840 914 €	125 227 €	27 590 €
SPEDGARANT, s.r.o.	Doprava a logistika	25-49 zamestnancov	Humenné	4 838 079 €	368 832 €	85 383 €
Metal Box Slovakia EU, s.r.o.	Kovovýroba a hutníctvo	25-49 zamestnancov	Jasenov	4 401 953 €	225 258 €	47 301 €
Priemyselný park Chemes, s.r.o.	Nehnutelnosti	5-9 zamestnancov	Humenné	4 371 836 €	-59 917 €	74 388 €

ENERGOBYT s.r.o. Humenné	Nehnuteľnosti	25-49 zamestnancov	Humenné	4 162 364 €	39 629 €	9 685 €
Názov podniku	Odvetvie	Veľkostná kategória podniku	Mesto	Tržby (spolu)	Výsledok hospodárenia za účtovné obdobie pred zdanením	Daň z príjmov z bežnej činnosti
SAD Humenné, a.s.	Doprava a logistika	250-499 zamestnancov	Humenné	4 111 231 €	868 533 €	196 253 €

Zdroj: databáza FINSTAT

Podniky v okrese Vranov nad Topľou vytvorili v roku 2022 pridanú hodnotu v kumulatívnej výške 221,7 mil. euro, pričom najúspešnejším odvetvím sa stala doprava a logistika, nasledovaná zdravotníctvom, stavebníctvom a chémiou a plastami. Navzdory veľkému počtu podnikov, cestovný ruch a gastro vytvorilo v roku 2022 pridanú hodnotu len vo výške 2,6 mil. euro.

Podniky v okrese Vranov nad Topľou vygenerovali v roku 2022 tržby v celkovej výške 1,06 mld. euro a dosiahli zisk pred zdanením vo výške 66 mil. euro, z čoho zaplatili daň z príjmov vo výške 13,3 mil. euro. Efektívna sadzba dane z príjmov dosiahla v priemere úroveň 20%.

Najväčší podnik v okrese Vranov nad Topľou (BUKÓZA Export – Import, a.s.) pôsobí v odvetví veľkoobchodu. Podniky v okrese Vranov nad Topľou s tržbami nad 4 mil. euro tvoria počtom len 1,9 % všetkých podnikov, avšak generujú 69% tržieb podnikov v okrese a 61 % vytvorenej pridanej hodnoty v okrese. Ich efektívna sadzba dane z príjmov právnických osôb tvorí v priemere 16 %.

Najväčšie podniky v okrese Vranov nad Topľou v roku 2022

Názov podniku	Odvetvie	Veľkostná kategória podniku	Mesto	Tržby (spolu)	Výsledok hospodárenia za účtovné obdobie pred zdanením	Daň z príjmov z bežnej činnosti
BUKÓZA Export-Import, a.s.	Veľkoobchod	50-99 zamestnancov	Hencovce	180 120 601 €	246 723 €	56 905 €
BUKOCEL, a.s.	Drevo a papier	250-499 zamestnancov	Hencovce	111 661 157 €	1 443 893 €	290 208 €
STD DONIVO a.s.	Doprava a logistika	500-999 zamestnancov	Vranov nad Topľou	98 105 300 €	12 941 923 €	2 633 382 €
ZEOCEM, a.s.	Výroba - ostatné	200-249 zamestnancov	Bystre	36 755 141 €	3 390 762 €	718 882 €
BUKÓZA ENERGO, a. s.	Energie a ťažba	100-149 zamestnancov	Hencovce	34 872 594 €	360 452 €	-1 021 374 €
COOP Jednota, Vranov nad Topľou, spotrebné družstvo	Maloobchod	250-499 zamestnancov	Vranov nad Topľou	33 453 078 €	1 214 878 €	280 148 €
DMJ MARKET, s.r.o.	Veľkoobchod	100-149 zamestnancov	Vranov nad Topľou	26 954 690 €	120 935 €	34 077 €
BETPRES, s.r.o.	Stavebníctvo	50-99 zamestnancov	Vranov nad Topľou	21 756 932 €	1 951 067 €	427 563 €
Vranovská nemocnica, a.s.	Zdravotníctvo	500-999 zamestnancov	Vranov nad Topľou	18 412 802 €	636 179 €	145 770 €
LINORA s.r.o.	Odevy a obuv	250-499 zamestnancov	Hencovce	17 465 608 €	16 851 €	13 095 €
UNIMONT - VMS, s.r.o.	Kovovýroba a hutníctvo	25-49 zamestnancov	Vranov nad Topľou	15 746 327 €	1 151 394 €	245 901 €
Knudsen Plast s.r.o.	Chémia a plasty	100-149 zamestnancov	Vranov nad Topľou	14 520 600 €	946 568 €	207 550 €
LPH Vranov n/T, s.r.o.	Chémia a plasty	200-249 zamestnancov	Vranov nad Topľou	12 563 701 €	141 781 €	49 588 €
LPH a.s.	Chémia a plasty	150-199 zamestnancov	Vranov nad Topľou	12 233 545 €	632 237 €	159 256 €

ADS Vranov, s.r.o.	Predaj a údržba vozidiel	50-99 zamestnancov	Vranov nad Topľou	11 486 944 €	815 021 €	179 429 €
CETRA SK, s.r.o.	Veľkoobchod	50-99 zamestnancov	Hencovce	8 406 641 €	26 643 €	20 137 €
EUROSTEEL CAPITAL, s.r.o.	Veľkoobchod	3-4 zamestnanci	Čaklov	7 421 650 €	517 150 €	121 329 €
STAV SLOVAKIA k.s.	Stavebníctvo	0 zamestnancov	Vranov nad Topľou	6 974 306 €	3 583 459 €	128 429 €
S-PLUS TRADE CONSULTING s.r.o.	Veľkoobchod	2 zamestnanci	Vranov nad Topľou	6 947 806 €	1 686 152 €	330 608 €
AMIDO - EXQUISIT s.r.o.	Odevy a obuv	50-99 zamestnancov	Vranov nad Topľou	6 301 028 €	197 937 €	44 614 €
Názov podniku	Odvetvie	Veľkostná kategória podniku	Mesto	Tržby (spolu)	Výsledok hospodárenia za účtovné obdobie pred zdanením	Daň z príjmov z bežnej činnosti
BHG Logistika spol. s r.o.	Doprava a logistika	50-99 zamestnancov	Hencovce	5 705 398 €	82 682 €	-32 011 €
MOUREZ s.r.o. Vranov n.T.	Doprava a logistika	20-24 zamestnancov	Vranov nad Topľou	5 000 135 €	757 678 €	184 524 €
CS HLAVAT s.r.o.	Maloobchod	25-49 zamestnancov	Vranov nad Topľou	4 856 198 €	101 492 €	22 575 €
TIMOB Tel s.r.o.	Veľkoobchod	5-9 zamestnancov	Vranov nad Topľou	4 833 707 €	-423 441 €	N/A
HUDÁK, spol. s r.o.	Kovovýroba a hutníctvo	50-99 zamestnancov	Čaklov	4 699 238 €	867 309 €	186 141 €
Faveo Healthcare s. r. o.	Odevy a obuv	100-149 zamestnancov	Vranov nad Topľou	4 643 803 €	-704 025 €	-133 970 €
ZVAR, s.r.o.	Strojárstvo	25-49 zamestnancov	Hanušovce nad Topľou	4 566 371 €	215 430 €	51 993 €
BIANCA TRANS s.r.o.	Sprostredkovanie	10-19 zamestnancov	Vranov nad Topľou	4 525 415 €	100 858 €	28 593 €
ELA VRANOV s.r.o.	Maloobchod	20-24 zamestnancov	Vranov nad Topľou	4 420 982 €	132 824 €	29 625 €

Zdroj: databáza FINSTAT

Okres Humenné je tvorený zo 62 obcí, z ktorých 1 má štatút mesta. V rámci Prešovského samosprávneho kraja ide o podpriemerne zaľudnené územie s hustotou obyvateľstva 81,41 obyvateľov na km². Vývoj počtu obyvateľov v okrese má klesajúcu tendenciu, pričom od vstupu Slovenska do EÚ počet obyvateľov v tomto okrese klesol o 8%, teda o 5400 obyvateľov. Patrí medzi najviac vyľudňované okresy na Slovensku z pohľadu vnútroštátnej a medzinárodnej migrácie. Len za rok 2022 zaznamenal tento okres záporné hrubé migračné saldo na úrovni 303 osôb.

Miera evidovanej nezamestnanosti dosiahla v novembri 2023, úroveň 5,02%, čo bolo nadpriemerné oproti priemernej úrovni nezamestnanosti na Slovensku, napriek tomu že okres prešiel od vstupu do EÚ významnú cestu v poklese miery evidovanej nezamestnanosti, dynamika znižovania nezamestnanosti zaostáva za priemernou kumulatívnou dynamikou znižovania miery nezamestnanosti v PSK, ako aj za priemernou kumulatívnou dynamikou znižovania miery nezamestnanosti na Slovensku.

Vzdelávanie

Z hľadiska potenciálu pracovnej sily sú okresy Humenné a Vranov nad Topľou charakteristické silnou vrstvou stredoškolsky vzdelaného obyvateľstva, pričom tak okres Humenné ako aj okres Vranov nad Topľou patria medzi okresy s veľmi významným podielom obyvateľstva s ukončeným stredným odborným vzdelaním s maturitou.

Z 11 stredných škôl v oboch okresoch je najväčšou Gymnázium gen. L. Svobodu v Humennom s kapacitou 454 žiakov a stredná odborná škola A. Dubčeka vo Vranove nad Topľou

s kapacitou 360 žiakov. V Humennom taktiež pôsobí stredná zdravotná škola s kapacitou 276 žiakov, súkromná stredná odborná škola pedagogická s kapacitou 288 žiakov a stredná odborná škola polytechnická s kapacitou 242 žiakov. Vo Vranove nad Topľou pôsobí taktiež stredná odborná škola drevárska s kapacitou 285 žiakov.

Z prepočtu kapacít škôl na 1 žiaka vyplýva, že napriek vysokému počtu obyvateľov okresov Humenné a Vranov nad Topľou s najvyšším ukončeným stredným vzdelaním s maturitou oproti celoslovenskému priemeru a ostatným okresom v Slovenskej republike, **kapacita stredných odborných škôl a gymnázií** je, predovšetkým v okrese Vranov nad Topľou, **výrazne nedostatočná**.

Cestovný ruch

Prešovský kraj patrí k najnavštevovanejším krajom Slovenskej republiky. V posledných rokoch bol zaznamenaný stúpajúci trend v počte ubytovacích zariadení, počtu návštevníkov a tržbách z cestovného ruchu, avšak v roku 2020 došlo kvôli pandemickej situácii k prerušeniu tohto trendu.

Počet ubytovacích zariadení a lôžok prevyšuje štátny priemer. Aj napriek tomu, že až po obdobie pandémie, počet ubytovacích zariadení v kraji medziročne rástol, najviac sa to odzrkadlilo v okresoch, ktoré sú na tom z hľadiska cestovného ruchu najlepšie. Najviac ubytovacích kapacít v kraji ponúka okres Poprad, v ktorom sa sústreďuje takmer 50 % ubytovacích zariadení v kraji. Susedný okres Kežmarok, je z hľadiska kapacity ubytovacích zariadení na druhom mieste a spolu s Popradom pokrývajú vyše 65 % ubytovacích zariadení v kraji. Koncentrácia vysokého počtu ubytovacích zariadení priamo súvisí s počtom návštevníkov v okrese. V súčasnosti dochádza k masovému turizmu v Tatrách, najviac v okrese Poprad, kde sa sústreďuje až 65 % (vyše 735 000, v roku 2019) návštevníkov kraja.

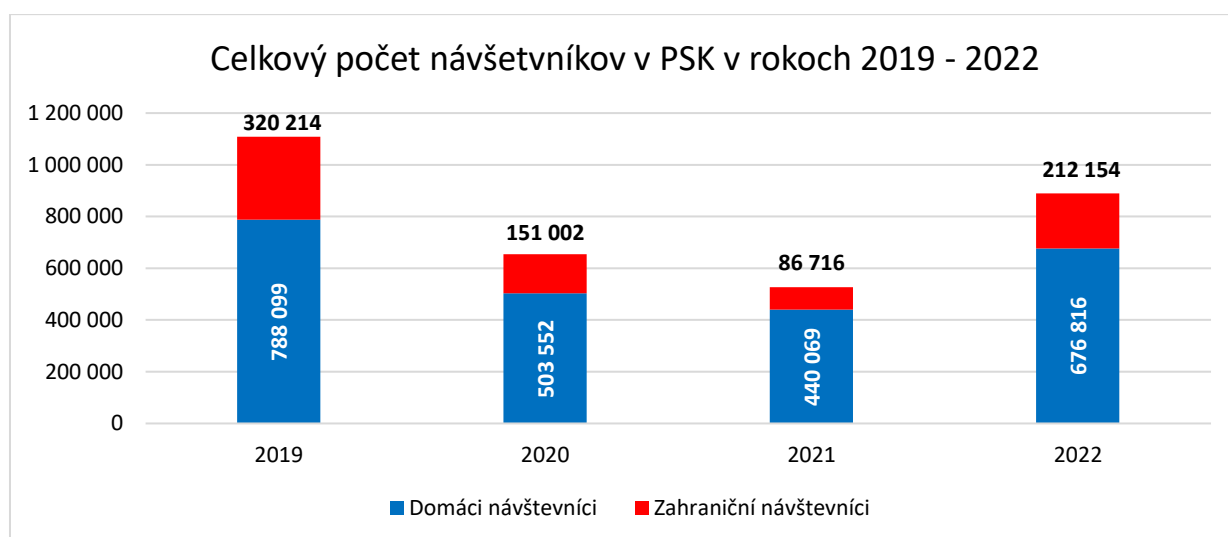
Masový turizmus spôsobuje záťaž dopravnej infraštruktúry, kde častokrát dochádza ku kolapsu dopravy a kapacitne nestíhajú ani parkovacie plochy. Okrem toho je kvôli vysokému počtu turistov a dopravných prostriedkov záťaž na prírodné prostredie. Na druhej strane, územie Horného Zemplína, aj napriek svojmu potenciálu, je využívané pre cestovný ruch výrazne menej ako ostatné regióny v kraji (približne 55 000 návštevníkov v roku 2019, čo tvorí 5 % z celkového počtu návštevníkov). Najviac návštevníkov sa ubytuje v 3-hviezdičkových, 4-hviezdičkových hoteloch a penziónoch. Väčšinu návštevníkov ubytovacích zariadení tvoria domáci návštevníci. Zo zahraničných do kraja najviac zavíta Čechov, Poliakov a Maďarov. Priemerná dĺžka prenocovania návštevníkov je vyše 3 nocí, čo prevyšuje celoštátny priemer (2,8 nocí). Priemerná cena za ubytovanie bola v roku 2019 na úrovni 26,90 €, čo predstavuje nižšiu sumu ako je celoštátny priemer (29,16 €). Prešovský kraj ponúka široké spektrum aktivít v priebehu celého roka.

Územia kraja ponúka stabilnú sieť kultúrnych zariadení, nachádza sa tu 5 divadiel, 18 kín, 32 múzeí, 5 galérií, 231 knižníc, 5 osvetových stredísk a 2 hvezdárne. V zriaďovateľskej pôsobnosti PSK je 27 kultúrnych zariadení. V kraji môžeme sledovať stabilný záujem obyvateľstva o kultúrne aktivity. Prešovský kraj je bohatý na kultúrne dedičstvo s rôznymi stupňami ochrany. Nachádza sa tu takmer štvrtina zo všetkých nehnuteľných pamiatkových objektov na Slovensku, 4 lokality UNESCO, 9 pamiatkových rezervácií, 13 pamiatkových zón a množstvo ďalších kultúrnych pamiatok. Kraj je taktiež bohatý na nehmotné kultúrne dedičstvo a tradičnú ľudovú kultúru. Pôsobí tu niekoľko folklórnych súborov, rozvinuté je aj tradičné remeselníctvo s výrobou tradičných výrobkov. V kraji sa koná aj vysoký počet kultúrnych podujatí s dlhoročnými tradíciami.

Potenciál cestovného ruchu tvoria v PSK najnavštevovanejšie regióny Spiš a Horný Zemplín. Nosné skupiny aktivít v strategicko-plánovacích regiónoch v PSK sú pobyty pri vode a termálnych vodách, v lesoch a horách, pešia a cykloturistika, vidiecky turizmus, lyžovanie, pamiatky a návštevy múzeí a tiež kúpeľná liečba¹. Vysoký potenciál pre rozvoj CR je v najnavštevovanejších regiónoch v počte ubytovacích kapacít stredísk, ktorá si vyžaduje investície do rozširovania existujúcej kapacity ubytovania, ktorá je priamo naviazaná na zvyšovanie kvality služieb. Pre ďalší rozvoj cestovného ruchu v tejto časti Prešovského samosprávneho kraja sú optimálne odporúčané dlhodobé projektové partnerské skúsenosti cezhraničnej spolupráci, ktorú predurčuje strategicky výhodná geografická poloha na rozhraní s Poľskom a Ukrajinou, vysoký potenciál rozmanitosti územia a celoročne využiteľné atraktivity kraja.

Celkový počet návštevníkov Prešovského kraja dosahoval v sledovanom období najvyššie hodnoty v predpandemickom roku 2019 kedy PSK navštívilo celkovo až 1,1 mil. návštevníkov z čoho 71% predstavovali domáci návštevníci. Tento pomer sa počas rokov 2020 a 2021 zvýšil z dôvodu pandemických opatrení ktoré obmedzili príjazd zahraničných návštevníkov, kedy v roku 2021 domáci návštevníci tvorili až 84% z celkového počtu návštevníkov. Výška návštevnosti PSK je však do zásadnej miery ovplyvnená Vysokými Tatrami, ktoré sú jednou z najnavštevovanejších lokalít na Slovensku.

Celkový počet návštevníkov Prešovského samosprávneho kraja (2019 – 2022)

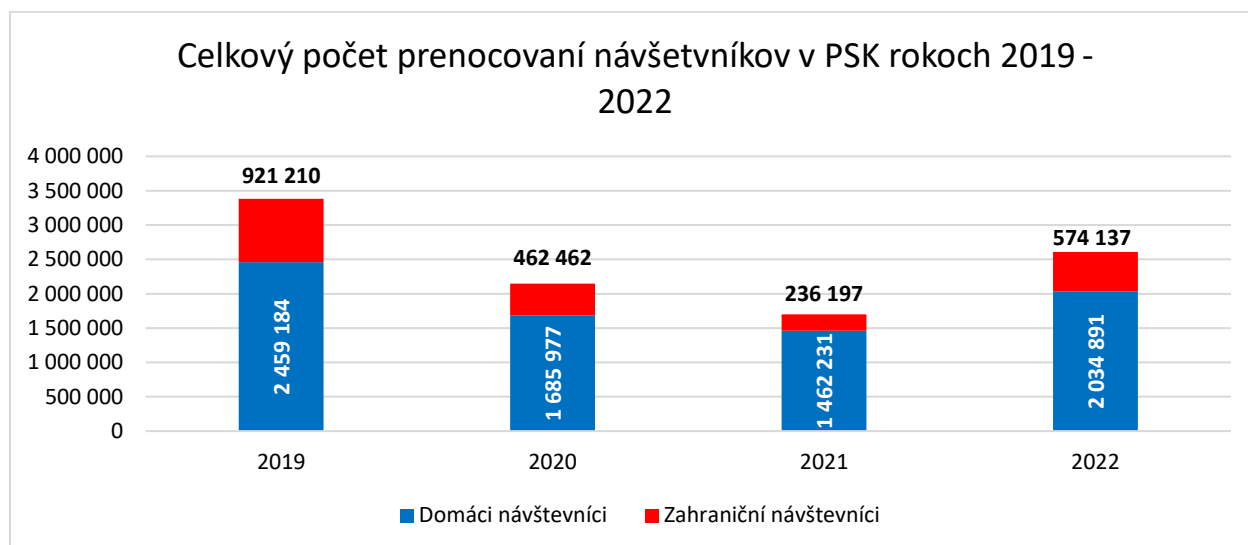


Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky (<https://datacube.statistics.sk/>)

Celkový počet prenocovaní návštevníkov kopíruje trend pomeru celkového počtu návštevníkov sledovaného obdobia. Najviac prenocovaní v sledovanom období spravili domáci návštevníci v roku 2019 kedy celkový počet ich prenocovaní bol 2,4 mil., čo tvorilo 73 % z celkového počtu prenocovaní. Počas pandemického roku 2021 sa znížil podiel prenocovaní zahraničných návštevníkov až na 236 tis., čo v danom roku predstavovalo len 14 % z celkového počtu prenocovaní. Celkovo môžeme konštatovať z hľadiska interpretovaných ukazovateľov že PSK má významnú rolu primárne v domácom cestovnom ruchu.

¹ Regionalizácia CR SR, 2021

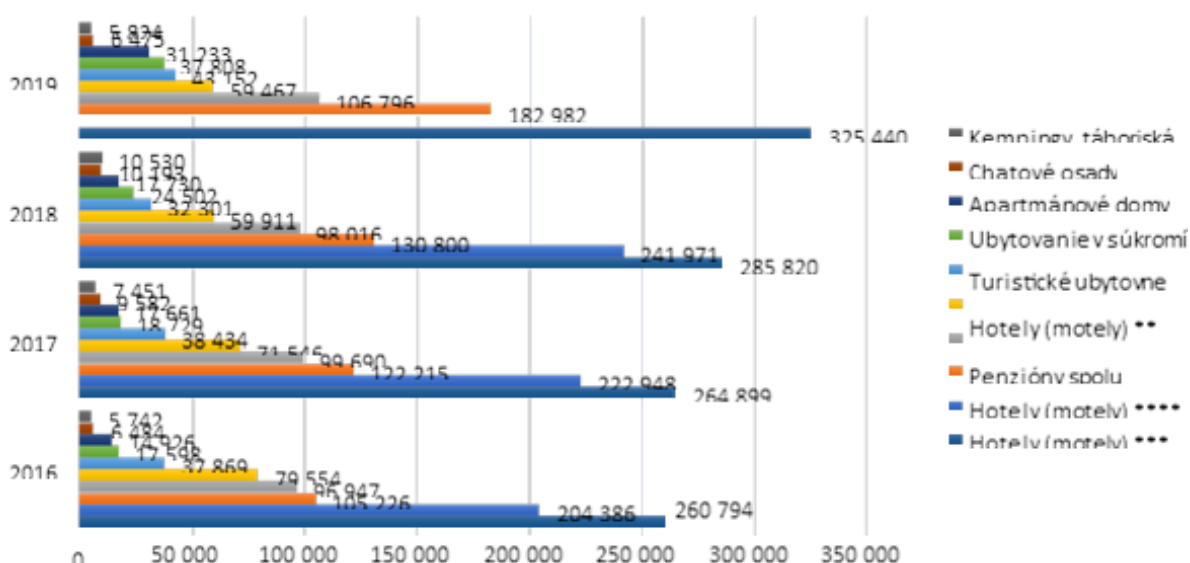
Celkový počet prenocovaní návštevníkov Prešovského samosprávneho kraja (2019 – 2022)



Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky (<https://datacube.statistics.sk/>)

Priemerný počet prenocovaní zahraničných návštevníkov sa v roku 2019 v okresoch PSK pohyboval od 1,6 prenocovaní v okrese Stropkov po 5,9 prenocovaní v okrese Snina.

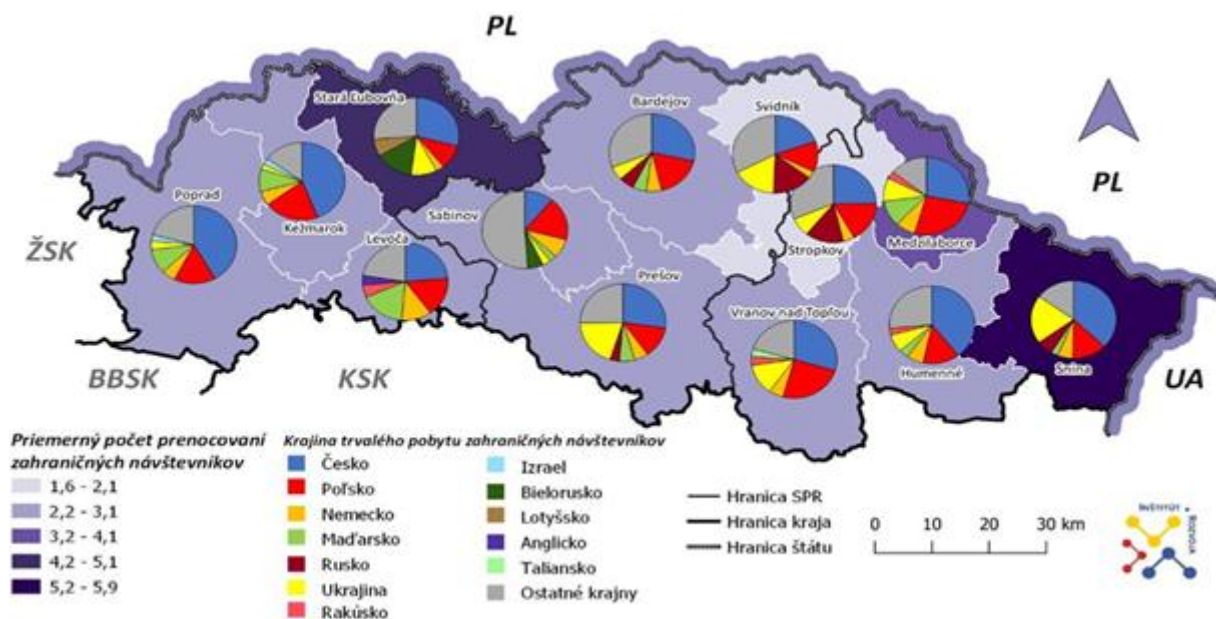
Počet návštevníkov PSK podľa kategórie ubytovacích zariadení (2016-2019)



Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky (<https://datacube.statistics.sk/>)

Štruktúra zahraničných návštevníkov z hľadiska trvalého pobytu bola vo všetkých okresoch podobná, zložená najviac občanmi Čiech a Poľska. Za nimi nasledovali vo väčšine prípadov Nemci, Maďari, Rusi, Ukrajinci. Menšie podiely zahraničných návštevníkov tvorili občania Rakúska, Anglicka, Bieloruska a v niektorých okresoch aj Izraela, Lotyšska a iných krajín.

Priemerný počet prenocovaní zahraničných návštevníkov a krajina trvalého pobytu zahraničných návštevníkov v Prešovskom kraji v roku 2019



Región Horný Zemplín (HZ) zahŕňa územie šiestich okresov – Humenné, Snina, Medzilaborce, Stropkov, Vranov nad Topľou a časť okresu Svidník. Územie HZ je špecifické svojou geografickou polohou – blízkosť Ukrajiny, Poľska a Maďarska, veľkým prírodným, kultúrnym a historickým potenciálom. Kľúčové kompetencie destinácie: vhodné podmienky na rozvoj rekreačného, športového a kultúrneho CR; schopnosť odlíšiť sa od iných destinácií najmä vyzdvihovaním dobrodružnosti, nízkej poznateľnosti a čistého prírodného prostredia; spolu s Dolným Zemplínom je destinácia Horný Zemplín považovaná za súčasť väčšieho regiónu Zemplín.

Návštevníci si s územím spájajú celé územie Horného a Dolného Zemplína, pričom medzi týmito destináciami veľmi nerozlišujú. Medzi atraktivitami najviac dominujú vodné plochy Zemplínska šírava a Domaša, ktoré za posledné roky značne zaostali. Nasleduje vinohradnícka oblasť Tokaj s mnohými modernými vinárstvami, ktoré sú spojené s atraktívnym ubytovaním a prírodné atraktivity Poloniny a Vihorlat, vrátane novej cykloinfraštruktúry Poloniny Trail, kde projekt riadila Svetová banka spolu s PSK.

Vízia: Destinácia Horný Zemplín je konkurencieschopná na domácom trhu cestovného ruchu a vďaka jedinečnému prírodnému prostrediu, kultúrnym atraktivitám cestovného ruchu a uvedomelému plánovaniu dosahuje rozvoj cestovného ruchu v súlade s princípmi udržateľného rozvoja. Vytvorené produkty by teda mali optimálne uspokojovať potreby návštevníkov a miestnych obyvateľov, šetriť spotrebu zdrojov a minimalizovať negatívne účinky cestovného ruchu v destinácii.

Vytvárať by sa mali také regionálne produkty, ktoré prinášajú návštevníkov bližšie k miestnym obyvateľom, miestnej kultúre, tradíciám, autenticite. Ich výhodou je, že prehľbujú zážitok návštevníkov, vytvárajú silné emócie a umocňujú povedomie o udržateľnom rozvoji, ochrane a zachovávaní prírodných a kultúrnych atraktivít, a tým umožňujú zvyšovať konkurencieschopnosť destinácie a zabezpečiť udržateľný rozvoj cestovného ruchu.

Ciele pre najbližšie obdobie:

1. Udržať stálych a prilákať nových návštevníkov
2. Zvýšiť počet prenocovaní a predĺžiť dobu pobytu
3. Zvýšiť pridanú hodnotu a význam cestovného ruchu pre región (príjmy, zamestnanosť, podiel na tvorbe hodnoty)
4. Hľadať rovnováhu medzi rastom návštevnosti a ochranou prírodných a kultúrnych atraktivít cestovného ruchu
5. Zvýšiť pomer zahraničnej klientely zo západu Európy cez dostupnejšiu a rýchlejšiu infraštruktúru zo západu krajiny.

Atraktivity regiónu:

- Snina – Vihorlatské vrchy; Národný park Poloniny - trojhraničný bod Kremenec, karpatské bukové pralesy UNESCO, drevené chrámy, Park tmavej oblohy, najvyššie položený cintorín na Slovensku – Hodošik; Hámorský náučný chodník, krypta vojakov z 1. sv. vojny – Osadné a pod.
- Humenné – renesančný kaštieľ (NKP); skanzen ľudovej architektúry; Humenský sokol s jaskyňou Dúpa (NPR); Jasenovský a Brekovský hrad; Valaškovský most; cyklotrasa Po stopách príbehov dobrého vojaka Švejka a pod.
- Vranov nad Topľou - Bazilika Minor; Slanské vrchy, Domaša s výletnou loďou Bohemia či kostolíkom pod úrovňou nádrže; hrad Čičva; múzeum Anny Lesznai.
- Medzilaborce – Múzeum Andyho Warhola; Andy Express; expozícia 1. svetovej vojny; miniskansen prezentujúci tradičný život Rusínov, Monastyr alebo rusnacky Devín v Krásnom Brode; socha kniežaťa Laborca; cintoríny z 1. sv. vojny na poľsko-slovenskom pohraničí, rozhľadne Paseky a Kyčera; Lupkovský tunel. Stropkov – obnovená kostolná veža s vyhlídkou; kaštieľ a park zvierat; múzeum Tokajickej tragédie; najväčší vojnový cintorín z 1. sv. vojny na Slovensku vo Veľkrope; drevený chrám v obci Potoky; konská turistika – Tajomné Karpaty; cyklotrasy Po stopách Rakúsko-Uhorska a Driečna – Pulawy, vyhlídkové veže nad Stropkovom.

Hlavné produktové línie:

- Oddych v čistej prírode za hranicou všednosti
- Poznávanie prírody a kultúry v autentickom prostredí
- Zážitky a dobrodružstvo v atraktívnom regióne v zime aj v lete²
- Dynamizácia vidieckej turistiky v kontraste s mestským turizmom ostatných častí Slovenska

Za negatívny jav môžeme považovať nedostatočnú dopravnú dostupnosť z pohľadu cestnej a železničnej dopravy zo západu smerom k okresným mestám HE a VT. Cestná infraštruktúra jestvuje, je v dobrej kvalite, nedávno boli viaceré úseky rekonštruované, autodoprava je však pomalá; z Košíc na úseku 50 km po Vranov nad Topľou individuálna osobná preprava trvá v priemere 55 minút, do Humenného dokonca 1h 20 minút na 75 km. Najrýchlejšia trasa medzi Prešovom a Vranovom nad Topľou trvá 45 minút na úseku 45 km, keďže cesta pretína skoro desať obcí. Železničná preprava je možná z Košíc do Humenného v čase trvania jazdy viac ako 2 hodiny, čo nie je, pre účely rozvoja inej ako lokálnej klientely, akceptovateľné. Je však

² Zdroj: Stratégia Oblastná organizácia cestovného ruchu Horný Zemplín Horný Šariš, 2022

pozitívne, že aktuálne dochádza k elektrifikácii trasy od Bánoviec nad Ondavou po Humenné, čo napomôže spoje efektívnejšie manažovať a zvyšovať rýchlosť.

I pre tieto dôvody, je dostupnosť múzea svetového formátu - Andyho Warhola v Medzilaborciach, ktoré v súčasnosti podstupuje masívnu rekonštrukciu, mimoriadne zložitá a nedochádza tak k intenzívnemu rozvoju tohto hraničného regiónu. Rovnako dostupnosť Polonín, ako jedného z najvýznamnejších Národných parkov v SR je možná prakticky len individuálnou osobnou prepravou z tranzitného bodu Humenné, čím sa návštevnosť regiónu zo západnej a centrálnej časti krajiny komplikuje, redukuje a stáva sa tak iba lokálnym bodom záujmu.

Od roku 2018 sú zavedené letné víkendové turistické vlaky aj z poľského Lupkówa do Medzilaboriec. Vlaky slúžia výslovne pre cestovný ruch a turistiku. Ministerstvo na zlepšenie celého produktu 2x požiadalo Prešovský samosprávny kraj o zavedenie letného víkendového autobusového spoja, ktorý

by umožnil prepravu cestujúcich od vlaku (a späť na vlak) aj k dreveným artikulárnym kostolom, ktoré sú mimo železničných tratí a napomohol tak zvýšeniu turizmu v regióne. MD SR navyše spracovalo ucelený koncept autobusových trás, práve na základe tlmočených záujmov poľských cestujúcich.

PSK doposiaľ tento koncept neakceptovalo.

Fungovanie prvkov kritickej infraštruktúry

V Konceptii kritickej infraštruktúry v Slovenskej republike a spôsobe jej ochrany a obrany je kritická infraštruktúra definovaná ako tá časť národnej infraštruktúry (vybrané organizácie a inštitúcie, objekty, systavy, zariadenia, služby a systémy), ktorej zničenie alebo znefunkčnenie v dôsledku pôsobenia rizikového faktora spôsobí ohrozenie alebo narušenie politického a hospodárskeho chodu štátu alebo ohrozenie života a zdravia obyvateľstva.

Kolaps kritickej infraštruktúry môže ohroziť samotnú výrobu potravín, vykurovanie, priemyselnú výrobu a v podstate narušiť a rozvrátiť chod spoločnosti.

Ochrana a obrana kritickej infraštruktúry je v súlade so schválenou koncepciou kritickej infraštruktúry v Slovenskej republike a spôsobe jej ochrany a obrany chápaná ako súhrn činností, mechanizmov, síl, prostriedkov a opatrení na:

- prevenciu pred rizikovými faktormi;
- odvrátenie útoku na prvok kritickej infraštruktúry;
- zabránenie negatívnym vonkajším alebo vnútorným vplyvom ohrozujúcim existenciu, stabilitu a fungovanie prvku kritickej infraštruktúry; a
- odstránenie následkov.

Na základe Koncepcie kritickej infraštruktúry v Slovenskej republike a spôsobe jej ochrany a obrany je potrebné zaoberať sa týmito najdôležitejšími sektormi kritickej infraštruktúry:

- voda;
- potraviny;
- zdravie;
- energetika;
- informačné a komunikačné technológie;

- doprava; a
- verejný poriadok a vnútorná bezpečnosť.

Informačné a komunikačné technológie

Pôsobnosť orgánov štátnej správy v sektore elektronických komunikácií a poštových služieb vymedzuje príslušná právna úprava, a to tak za oblasť štátnej regulácie, dohľadu i ostatných činností tiež podľa osobitných predpisov. Pôsobnosť Ministerstva dopravy Slovenskej republiky a Úradu pre reguláciu elektronických komunikácií a poštových služieb upravuje jednak zákon č. 452/2021 Z. z. o elektronických komunikáciách v znení neskorších predpisov a zákon č. 324/2011 Z. z. o poštových službách v znení neskorších predpisov.

V zásade, zabezpečenie pripojenia k verejnej sieti v pevnom umiestnení s možnosťou využívať hlasovú komunikačnú službu a službu širokopásmového prístupu k internetu (s minimálnou prenosovou rýchlosťou 10 Mbit/s downlink, 1 Mbit/s uplink a oneskorením do 150 ms) a poskytovanie takéhoto pripojenia za dodržania princípov nediskriminácie, proporcionality a transparentnosti ako služby vo verejnom záujme (tzv. univerzálnej služby) je v oboch okresoch uspokojivé. V prehľade pokrytia univerzálnou službou sú síce oba okresy v spodnej polovici slovenských okresov, avšak pomerne ďaleko od konca:

Okres	Počet bytových domácností ŠÚ 2021	Počet pokrytých domácností	% pokrytie domácností
Humenné	18421	17923	97,30%
Vranov nad Topľou	19351	18813	97,22%

Z pohľadu pokrytia optickou infraštruktúrou možno všeobecne konštatovať umiestnenie okresu Humenné v prvej pätine prehľadu slovenských okresov, zatiaľ čo Vranov nad Topľou je až v jeho spodnej polovici:

Okres	Počet domácností	2022 Počet pokrytých domácností	2022 % pokrytých domácností	2022 Počet nepokrytých domácností
Humenné	23986	16121	67%	7865
Vranov nad Topľou	25824	12398	48%	13426

Ohľadne zvyšovania miery pokrytia lokalít optickou infraštruktúrou plánuje Úrad pre reguláciu elektronických komunikácií a poštových služieb zmapovať v tomto roku skutkový stav v dvoch bielych miestach vranovského okresu – obci Ruská Vôľa a obci Piskorovce, a v prípade, ak v priebehu 3 nasledujúcich plánovaných rokov nepôjde do týchto lokalít žiaden operátor na komerčnej báze, regulačný úrad využije inštitút univerzálnej služby.

Z pohľadu poštových služieb je prístup obyvateľstva k ponuke poštových služieb, ktorá slúži na zabezpečenie minimálneho uspokojenia potrieb všetkých užívateľov poštových služieb na celom území našej krajiny za rovnakých podmienok, v ustanovenej kvalite, za primeranú cenu a každý pracovný deň najmenej s jedným vybraním a dodaním denne, zabezpečený rovnako prostredníctvom inštitútu služby vo verejnom záujme (tzv. univerzálnej služby). Jej poskytovaním je poverená Slovenská pošta, a. s., a to na základe poštovej licencie č. 7338/ORPS/2022-25092 z 8. septembra 2022 s platnosťou na 5 rokov.

Poskytovanie poštových služieb je v okrese Humenné zabezpečované prostredníctvom 18 pôšt (16 dodávacích a 2 podávacích pôšt). Do spádovej oblasti týchto dodávacích pôšt patrí 64 obcí, v ktorých Slovenská pošta, a. s., zabezpečuje dodávanie zásielok. V okrese Vranov nad Topľou

zabezpečuje poskytovanie poštových služieb 19 dodávacích pôšt, ktoré dodávajú zásielky do 70 spádových obcí. Obce, v ktorých nie je prevádzkovaná pošta majú najbližšiu poštu vo vzdialenosti do 10 km. Väčšiu vzdialenosť majú len obce Detrik (12,9 km), Ruská Voľa (12,9 km), Vavrinec (10,7 km) v okrese Vranov nad Topľou a obec Nechválova Polianka (10,9 km) v okrese Humenné (pozn. uvedená vzdialenosť je vzdialenosť obce k najbližšej pošte).

Plynulosť zabezpečovania poštových služieb v uvedených okresoch narušilo začiatkom októbra minulého roka zemetrasenie, ktoré spôsobilo viaceré škody na osobnom majetku obyvateľov týchto lokalít, ako aj na majetku samotnej Slovenskej pošty, a. s. Zemetrasenie poškodilo 6 objektov pôšt, konkrétne:

Okres Humenné:

- poškodené Pošty Humenné 1, Baškovce pri Humennom,
- rozsah poškodenia popraskané omietky a murivo, na Pošte Baškovce zrútenie komína. Pošty sú v prevádzke bez obmedzení.

Okres Vranov nad Topľou:

- poškodené Pošty Nižná Sitnica, Kamenica nad Cirochou, Slovenská Kajňa,
- rozsah poškodenia popraskané omietky a murivo,
- bez vplyvu na poskytovanie poštových služieb.

Najzávažnejšie bolo poškodenie budovy Pošty Holčíkovce, ktoré si vyžiadalo posúdenie statika. Pošta je v súčasnosti dočasne zatvorená a poštové služby pre spádovú oblasť Pošty Holčíkovce sú zabezpečované Poštou Žalobín. Do jej spádovej oblasti patria obce Holčíkovce, Piskorovce, Giglovce, Rafajovce, Jasenovce, Nová Kelča a Ďapalovce. Počas obdobia dočasného zatvorenia Pošty Holčíkovce majú adresáti uvedených obcí zabezpečené poskytovanie bezplatnej služby opakované doručenie na žiadosť adresáta

Aktuálna situácia v oblasti bezpečnosti:

V uvedených okresoch využíva Slovenská pošta, a. s., 56 objektov, na ktorých je inštalovaných a prevádzkovaných :

- 44 poplachových systémov, ako ochranných prvkov pred prípadným lúpežným prepadom objektov v pracovnom čase pri využití tlačidiel tiesne alebo v mimopracovnej dobe pred prípadným vlámaním do objektov pri využití detektorov priestorovej ochrany a uvedené poplachové systémy sú pripojené na špeciálne pracovisko Slovenskej pošty, a. s., s funkciou príjmu a vyhodnotenia signálu o narušení chránených objektov a 22 objektov je zaradených do systému represívnych výjazdov zásahových jednotiek externého dodávateľa podľa zákona č. 473/2005 Z. z., o poskytovaní služieb v oblasti súkromnej bezpečnosti
- 7 kamerových systémov, ako preventívnych a dokumentačných prvkov pri prípadnej príprave alebo dokonaní trestnej činnosti vo verejných priestoroch alebo služobných priestoroch Slovenskej pošty, a. s.
- 36 bezpečnostných prepravných kontajnerov s funkciou ofarbovania chránených peňažných hotovostí pri preprave, pričom najväčšie objemy hotovostí prepravované zo Spracovateľského centra banky sú prepravované externým zmluvným partnerom podľa zákona č. 473/2005 Z. z.
- 137 bezpečnostných dymových ľadviniiek s funkciou ofarbovania chránených peňažných hotovostí pri doručovaní poštovými doručovateľmi, najmä pri doručovaní dôchodkov národného okruhu a sociálnych dávok, pričom na 2 vybratých objektoch (pošty Vechce

a Sol') je v čase výplat sociálnych dávok využívaná služba externého dodávateľa podľa zákona č. 473/2005 Z. z.

- 23 kusov bezpečnostných dymových boxov s funkciou ofarbovania chránených peňažných hotovostí pri úschove v mimopracovnom čase.

Inštalácia a využívanie uvedených bezpečnostných systémov a bezpečnostných zariadení a tiež dodržiavanie bezpečnostných opatrení zo strany zamestnancov Slovenskej pošty, a. s., priamo ovplyvňuje početnosť mimoriadnych udalostí v uvedených okresoch.

V prioritne sledovaných ukazovateľoch najmä početnosti mimoriadnych udalostí spojených s prípadným priamym kontaktom s páchatelom pri lúpežných prepadoch poštových doručovateľov, lúpežných prepadoch objektov pôšt alebo poštových cestných kurzov Slovenskej pošty, a. s., nie je evidovaný žiaden takýto prípad, a to aj napriek tomu, že bezpečnostná situácia v posledných piatich kalendárnych rokoch bola výrazne ovplyvnená vyhlásením núdzových stavov a mimoriadnymi situáciami spojenými s výskytom COVID 19 a tiež konfliktom na Ukrajine, ktorým boli a sú tieto dva okresy vzhľadom na svoju lokalizáciu bezprostredne dotknuté najmä v oblasti migračných vln a pohybu cudzích osôb v mestách a na vidieku.

Za posledných päť kalendárnych rokov eviduje Slovenská pošta, a. s., v týchto dvoch okresoch len dva prípady vlámania do objektov Ubl'a a Vyšný Orlík, kde bola spôsobená Slovenskej pošte, a. s., len materiálna škoda vo výške 1500,00 eur.

Doprava

- V **okrese Humenné** bolo k 1.1.2023 spolu 220,006 km ciest. Z celkovej dĺžky cestnej siete v okrese Humenné sa cesty I. triedy podieľajú dĺžkou 22,462 km, cesty II. triedy dĺžkou 48,418 km a cesty III. triedy dĺžkou 149,126 km.
- V okrese Humenné sa na ceste I. triedy č. 74 , ktorá daným okresom prechádza, nachádza 15 mostných objektov. Stavebnotechnický stav (STS) týchto mostov je nasledovný: veľmi dobrý (STS 2) – 2 mosty, dobrý (STS 3) – 1 most, uspokojivý (STS 4) – 9 mostov, zlý (STS 5) – 3 mosty.
- Slovenská správa ciest (SSC) má v pláne prípravy zaradený projekt rekonštrukcie mostného objektu „I/74 - 006 Humenné most M4240“ s predpokladaným termínom realizácie stavebných/rekonštrukčných prác v rokoch 2026 - 2027. V roku 2024 bude prebiehať príprava zabezpečenia spracovania DSP (dokumentácie pre stavebné povolenie) a procesu posudzovania vplyvov na životné prostredie (EIA) za podmienky pridelenia finančných prostriedkov do rozpočtu Slovenskej správy ciest.
- Ďalším projektom zaradeným v pláne prípravy SSC je „I/74 a III/3831 Humenné, križovatka“. V prípade vyčlenenia finančných prostriedkov do rozpočtu SSC na prípravu tohto projektu je možné uvažovať s realizáciou stavebných prác v priebehu roku 2025.
- Prípravu projektu „I/74 Humenné križovatka, okružná križovatka“ zabezpečuje mesto Humenné. V prípade vyčlenenia finančných prostriedkov do rozpočtu SSC je možné uvažovať s realizáciou stavebných prác v priebehu rokov 2025 - 2026. V súčasnosti prebieha príprava súťažných podkladov na spracovanie DSP.
- Medzi ďalšie projekty, s ktorých realizáciou SSC v budúcnosti uvažuje patria projekt „I/74 Humenné – Snina, rekonštrukcia“, kde sa s prípravou súťažných podkladov na spracovateľa projektovej dokumentácie začne najskôr v roku 2027 a projekt „I/74 Brekov - Humenné preložka“, kde je nutné aktualizovať celý proces prípravy aj projektové dokumentácie.

- V okrese Vranov nad Topľou bolo k 1.1.2023 spolu 291,444 km ciest. Z celkovej dĺžky cestnej siete v okrese Vranov nad Topľou sa cesty I. triedy podieľajú dĺžkou 79,809 km, cesty II. triedy dĺžkou 55,344 km a cesty III. triedy dĺžkou 156,291 km.
- Okresom Vranov nad Topľou prechádzajú 4 cesty I. triedy – cesta I/15, cesta I/18, cesta I/74 a cesta I/79. Na týchto cestách sa nachádza 63 mostných objektov. Stavebnotechnický stav (STS) týchto mostov je nasledovný: veľmi dobrý (STS 2) – 6 mostov, dobrý (STS 3) – 8 mostov, uspokojivý (STS 4) – 30 mostov, zlý (STS 5) – 16 mostov a veľmi zlý (STS 6) – 3 mosty.
- Slovenská správa ciest (SSC) má v pláne prípravy zaradený projekt rekonštrukcie mostného objektu „I/18 - 488 Vranov nad Topľou most M1312“ s predpokladaným termínom realizácie stavebných/rekonštrukčných prác v rokoch 2028 - 2029. Príprava súťažných podkladov na DSPRS začne v roku 2025 za podmienky pridelenia finančných prostriedkov do rozpočtu Slovenskej správy ciest.
- Ďalším projektom zaradeným v pláne prípravy SSC je „I/18-487A Vranov nad Topľou most M77“. V prípade vyčlenenia finančných prostriedkov do rozpočtu SSC príprava súťažných podkladov na DSPRS začne v roku 2027.
- Posledným projektom zaradeným v pláne prípravy SSC je „I/18 Vranov nad Topľou križovatka“. Prebieha príprava súťažných podkladov na DÚR, DSZ. V prípade vyčlenenia finančných prostriedkov do rozpočtu SSC je možné uvažovať s realizáciou stavebných prác v priebehu rokov 2027 - 2029.
- Všetky uvedené termíny je možné považovať len za indikatívne.

Osobná železničná doprava

Pravidelná osobná železničná doprava je realizovaná na úsekoch Humenné – Stakčín, Humenné – Medzilaborce, Humenné – Vranov nad Topľou – Prešov a Humenné – Trebišov s pokračovaním až do Košíc. Na trati Vranov nad Topľou – Trebišov bola zastavená osobná doprava z ekonomických dôvodov a vzhľadom na lepšie situovanie ciest bola nahradená autobusovou dopravou.

Aktuálne sú vzhľadom na modernizáciu trate vlaky na úsekoch Strážske – Humenné, Humenné – Medzilaborce mesto a Humenné – Stakčín nahradené autobusovou dopravou.

Nepravidelná doprava je realizovaná na cezhraničnom úseku Medzilaborce – Lupków (PL), kde sú prevádzkované víkendové letné vlaky na podporu cestovného ruchu.

Negatívom tejto ponuky je dlhodobá neexistencia autobusových prípojení do zaujímavých turistických lokalít, o čo bol zo strany MD SR už 2x požiadaný Prešovský samosprávny kraj. Takéto spoje by významne napomohli zvýšeniu turizmu v danom regióne, nakoľko rôzne východoslovenské atrakcie (najmä drevené artikulárne kostoly), sú mimo železničných tratí a je možné ich navštíviť len autom alebo autobusom. MD SR navyše spracovalo ucelený koncept autobusových trás, práve na základe tlmočených záujmov PL cestujúcich, PSK doposiaľ tento koncept neakceptovalo.

Elektrifikácia a modernizácia trate Bánovce na Ondavou – Humenné, projekt v realizácii

Ide o 33,5 km úsek a o systémové pokračovanie elektrifikácie od Košíc. Projekt je zameraný na zníženie nepriaznivých dopadov železničnej dopravy na životné prostredie náhradou nezávislej (motorovej) trakcie za ekologickú elektrickú trakciu, ako aj zvýšenie technickej a technologickej úrovne železničnej infraštruktúry na tejto trati. Realizáciou projektu príde k

zvýšení bezpečnosti vlastnej železničnej prevádzky nasadením moderných zabezpečovacích a telekomunikačných technológií, ako aj k zvýšeniu bezpečnosti cestujúcich dostavbou nástupísk a mimoúrovňových prístupov. V celom úseku Košice – Humenné sa časové úspory odhadujú na 6,5 minúty. Realizácia elektrifikácie trate je navrhnutá zo zdrojov Plánu obnovy a odolnosti do 2026. Zmluva medzi Železnicami SR a Zhotoviteľom bola uzatvorená 11. mája 2023.

Stavba elektrifikácie trate pozostáva z troch častí projektu :

- samotná elektrifikácia trate Bánovce - Humenné (červený FIDIC)
- ciele investície - zabezpečovacie zariadenie (červený FIDIC)
- komplexná rekonštrukcia trate Bánovce - Strážske (žltý FIDIC)
- doba realizácie do 09/2025
- zmluvná cena: 261 070 505,52 €
- zdroj financovania: POO vo výške 216 070 505,52 €
- zhotoviteľ: Eltra, s. r. o.

Stredisko technicko-hygienickej údržby (THÚ) Humenné, projekt stavebne ukončený

THÚ v Humennom je jedno z troch dokončených pracovísk Železničnej spoločnosti Slovensko (ZSSK), ktoré budú prispievať k predĺženiu životnosti nových, resp. modernizovaných železničných koľajových vozidiel. Stredisko THÚ Humenné je stavebne dokončené a odovzdané. Predpoklad začatia jeho užívania je práve v priebehu roka 2024. Strediská THÚ sú vstupenkou do 21. storočia. Riešia súčasne čistenie exteriéru aj interiéru vlakov, no aj ľahkú údržbu vlakov (malé opravy, technické prehliadky a pripravenosť na jazdu). Služby THÚ budú k dispozícii všetkým dopravcom v danej oblasti.

- doba realizácie: 2021 - 2023
- celkové náklady projektu: 26 920 244,13 €
- zdroj financovania: prostriedky EÚ v rámci OPII vo výške 22 882 207,51 €
- zhotoviteľ: Metrostav, a. s.

Nové vlakové súpravy pre východné Slovensko, projekt v realizácii

9 elektrických jednotiek dodávaných pre KE a PO kraj v rokoch 2022-2024, aktuálne uplatnená opcia na ďalších 5 súprav, ktoré budú financované z Plánu obnovy a odolnosti ako súčasť projektu Modernizácia vozidlového parku ŽKV v rámci OPII – 3. časť“, komponent 3 Udržateľná doprava. Celková hodnota nových investičných výdavkov projektu je vo výške 42,3 mil. €, termín dodania do V/2025. Ide o projekt zameraný na zníženie nepriaznivých dopadov železničnej dopravy na životné prostredie náhradou nezávislej (motorovej) trakcie za ekologickú elektrickú trakciu, ako aj zvýšenie technickej a technologickej úrovne železničnej dopravy. Po ukončení elektrifikácie trate Bánovce nad Ondavou – Humenné budú nasadzované práve aj na tento úsek.

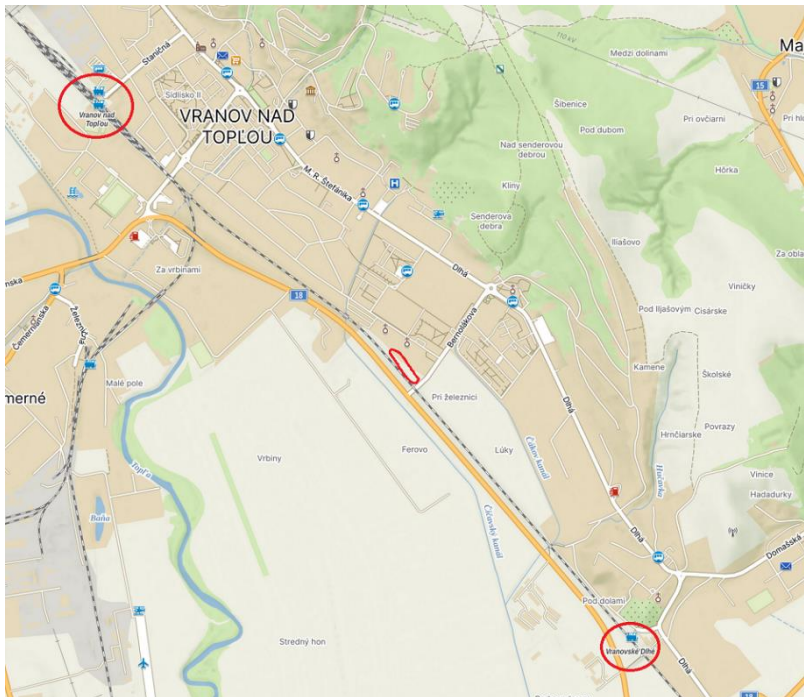
- rýchlosť vlakovej súpravy 160 km/h
- kapacita 343 miest na sedenie
- súčasťou sú automaty na občerstvenie, priestor pre bicykle, alebo lyže

- bezbariérová súprava so širokými nástupnými dverami spolu s plne prechodným moderným interiérom, klimatizácia, šetriace LED osvetlenie, moderné WC prístupné aj invalidom, Wi-Fi.

Zámery, projekty v minimálnom stupni rozpracovanosti

Výstavba novej železničnej zastávky vo Vranove nad Topľou

- požiadavka na zriadenie zastávky vzišla z výjazdu vtedajšieho predsedu NR SR Borisa Kollára v regióne a následnej požiadavky mesta Vranov nad Topľou zaslanej na MD SR
- zámerom mesta je zrušiť existujúcu zastávku Vranovské Dlhé a nahradiť ju novou na inom mieste (červený „obdĺžnik“)
- podľa požiadavky mesta, ktoré zadefinovalo konkrétnu parcelu pre zastávku, ide o miesto vzdialené od „hlavnej“ železničnej stanice cca 1,5 km a od zastávky Vranovské Dlhé cca 1,4 km
- mesto prezentovalo dostupnosť zastávky Vranovské Dlhé, ktorú navrhuje zrušiť, pre cca 500 obyvateľov a novej zastávky pre 4500 obyvateľov
- ŽSR boli v roku 2022 poverené konať vo veci a v spolupráci s mestom pripravili mapový podklad, situačný plán a návrh geometrického plánu
- projekt ako taký zatiaľ nebol zaradený do investičných zámerov MD SR



Projekt mimo okresov Humenné a Vranov n/Top. s presahom na ich územie

Výstavba strategického parku Valaliky = výroba áut zn. VOLVO

- príležitosť pre zamestnanie pre široký územný okruh
- návoz zamestnancov vlakovou linkou regionálnych expresov Humenné – Strážske – Košice s napojením vlakovej dopravy priamo k areálu závodu
- výstavba strategického parku koreluje s ukončením modernizácie a elektrifikácie trate Humenné – Bánovce nad Ondavou

Voda

Ústredným orgánom štátnej správy pre vodné hospodárstvo, ochranu pred povodňami, ochranu akosti a množstva vôd a ich racionálneho využívania v zmysle zákona č. 364/2004 Z. z. o vodách a o zmene zákona č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (vodný zákon), zákona č. 442/2002 Z. z. o verejných vodovodoch a verejných kanalizáciách a o zmene a doplnení zákona č. 276/2001 Z. z. o regulácii v sieťových odvetviach v znení neskorších

predpisov a zákona č. 7/2010 Z. z. o ochrane pred povodňami je Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky.

Zásobovanie obyvateľov pitnou vodou z **verejných vodovodov (VV)** a odvádzanie a čistenie odpadových vôd **verejnou kanalizáciou (VK)** zabezpečuje v zmysle zákona o obecnom zriadení obec a to v rozhodujúcej miere prostredníctvom obchodných regionálnych vodárenských spoločností a sčasti aj samotných obcí.

Okresy **Humenné** a **Vranov nad Topľou** zaostávali za celoslovenským priemerom počtu obcí s VV (84,74 %) **k 31. 12. 2022:**

Okres	Počet obcí	Počet obcí s verejnými vodovodmi			% obcí s VV z celkového počtu obcí	Obce s rozostavaným verejným vodovodom
		v správe VS	v správe OÚ	spolu		
Humenné	62	38	1	39	62,90 %	Vyšný Hrušov
Vranov nad Topľou	68	44	6	50	73,53 %	Kvakovce Ondavské Matiašovce Prosačov Remeniny Vyšný Kazimír

Situácia v odvádzaní a čistení odpadových vôd verejnou kanalizáciou (VK) je ešte alarmujúcejšia:

Okres	Počet obcí	Počet obcí s verejnou kanalizáciou			% obcí s VK z celkového počtu obcí	Obce s rozostavanou verejnou kanalizáciou
		v správe VS	v správe OÚ	spolu		
Humenné	62	18	1	19	30,65 %	Slovenské Krivé
Vranov nad Topľou	68	24	8	32	47,06 %	Babie Holčíkovce Kučín Poša

Okres	Počet bývajúcich obyvateľov	Počet obyvateľov pripojených na verejnú kanalizáciu			% obyv. s VK z celkového počtu obyvateľov	Počet obyvateľov pripojených na verejnú kanalizáciu s ČOV			% obyv. s VK s ČOV z celkového počtu obyvateľov
		v správe VS	v správe OÚ	spolu		v správe VS	v správe OÚ	spolu	
	počet			%	počet			%	
Humenné	59 253	41 481	346	41 827	70,59	41 481	346	41 827	70,59
Vranov nad T.	79 196	46 924	6 467	53 391	67,42	46 924	6 467	53 391	67,42

V nasledujúcej tabuľke sú údaje o napojenosti obyvateľov na VV a VK podľa jednotlivých obcí okresov Humenné a Vranov nad Topľou:

Kód obce	Kraj Okres Obec	Počet obyvateľov k 30. 6. 2022 - stredný stav	% obyvateľov napojených na verejný vodovod	% obyvateľov napojených na verejnú kanalizáciu	% obyvateľov napojených na verejnú kanalizáciu s ČOV
Okres Humenné					
520012	Adidovce	222	98,20%	0,00%	0,00%
520021	Baškovce, okres Humenné	392	0,00%	0,00%	0,00%
520055	Brekov	1 319	99,32%	0,00%	0,00%
520063	Brestov, okres Humenné	580	97,93%	97,93%	97,93%
520110	Černina	152	0,00%	0,00%	0,00%
520152	Dedačov	158	91,77%	0,00%	0,00%
559644	Gruzovce	133	90,98%	0,00%	0,00%
520195	Hankovce, okres Humenné	498	99,20%	28,92%	28,92%
559598	Hažín nad Cirochou	682	98,53%	0,00%	0,00%
520225	Hrabovec nad Laborcom	498	79,72%	24,70%	24,70%
520233	Hrubov	474	0,00%	0,00%	0,00%
520241	Hudcovce	389	97,43%	0,00%	0,00%
520004	Humenné	30 699	99,48%	99,72%	99,72%
520268	Chlmec	585	99,15%	57,26%	57,26%
520276	Jabloň	374	97,33%	92,51%	92,51%
520292	Jankovce	268	65,30%	0,00%	0,00%
559547	Jasenov, okres Humenné	1 179	99,24%	95,84%	95,84%
520331	Kamenica nad Cirochou	2 275	98,37%	96,35%	96,35%
520349	Kamienka, okres Humenné	539	97,59%	90,35%	90,35%
520357	Karná	458	0,00%	0,00%	0,00%
520373	Kochanovce, okres Humenné	724	90,33%	94,61%	94,61%
528803	Košarovce	586	95,56%	0,00%	0,00%
520403	Koškovce	551	98,00%	0,00%	0,00%
582140	Lackovce	868	94,70%	85,48%	85,48%
520446	Lieskovec, okres Humenné	427	74,00%	0,00%	0,00%
520454	Ľubiša	810	91,60%	84,20%	84,20%
520462	Lukačovce	463	0,00%	0,00%	0,00%
559652	Maškovce	52	0,00%	0,00%	0,00%
520497	Modra nad Cirochou	976	99,18%	73,57%	73,57%
520501	Myslina	595	93,95%	52,94%	52,94%
520527	Nechválava Polianka	81	0,00%	0,00%	0,00%
520535	Nižná Jablonka	138	0,00%	0,00%	0,00%
528897	Nižná Sitnica	294	100,00%	0,00%	0,00%
520543	Nižné Ladičkovce	325	97,85%	0,00%	0,00%
520560	Ohradzany	615	94,47%	0,00%	0,00%
528951	Pakostov	432	0,00%	100,00%	100,00%
520624	Papín	878	0,00%	0,00%	0,00%
520667	Porúbka, okres Humenné	256	96,88%	0,00%	0,00%

529010	Prituľany	37	0,00%	0,00%	0,00%
520683	Ptičie	624	98,40%	93,91%	93,91%
529061	Rohožník, okres Humenné	40	0,00%	0,00%	0,00%
520250	Rokytov pri Humennom	287	98,26%	0,00%	0,00%
520721	Rovné, okres Humenné	482	59,75%	0,00%	0,00%
529087	Ruská Kajňa	103	0,00%	0,00%	0,00%
529095	Ruská Poruba	205	0,00%	0,00%	0,00%
520772	Slovenská Volová	566	97,53%	0,00%	0,00%
520781	Slovenské Krivé	119	0,00%	0,00%	0,00%
559636	Sopkovce	100	0,00%	0,00%	0,00%
520896	Topoľovka	783	99,11%	0,00%	0,00%
520900	Turcovce	307	0,00%	0,00%	0,00%
520926	Udavské	1 225	99,27%	89,39%	89,39%
518638	Valaškovce (vojenský obvod)	0	0,00%	0,00%	0,00%
520977	Veľopolie	364	99,18%	95,60%	95,60%
520985	Víťazovce	302	0,00%	0,00%	0,00%
521019	Vyšná Jablonka	50	0,00%	0,00%	0,00%
529249	Vyšná Sitnica	331	92,75%	0,00%	0,00%
521027	Vyšné Ladičkovce	184	98,91%	0,00%	0,00%
521035	Vyšný Hrušov	472	0,00%	0,00%	0,00%
529273	Závada, okres Humenné	65	0,00%	0,00%	0,00%
521043	Závadka, okres Humenné	536	98,51%	0,00%	0,00%
521086	Zbudské Dlhé	783	81,74%	36,53%	36,53%
521116	Zubné	343	0,00%	0,00%	0,00%
Okres Vranov nad Topľou					
544060	Babie	234	0,00%	0,00%	0,00%
544078	Banské	1 932	89,13%	82,45%	82,45%
544086	Benkovce	551	71,87%	78,95%	78,95%
544094	Bystré	2 749	96,03%	92,51%	92,51%
544108	Cabov	367	100,00%	0,00%	0,00%
544116	Čaklov	2 701	57,20%	59,02%	59,02%
544124	Čičava	1 324	54,68%	24,47%	24,47%
544132	Čierne nad Topľou	727	80,19%	0,00%	0,00%
544141	Ďapalovce	426	0,00%	0,00%	0,00%
544159	Davidov	761	79,24%	0,00%	0,00%
544167	Detrik	53	0,00%	0,00%	0,00%
544175	Dlhé Klčovo	1 361	86,77%	37,18%	37,18%
544183	Ďurďoš	263	0,00%	0,00%	0,00%
544191	Giglovce	135	100,00%	0,00%	0,00%
544205	Girovce	54	100,00%	0,00%	0,00%
544213	Hanušovce nad Topľou	3 747	99,60%	96,34%	96,34%
581674	Hencovce	1 294	97,84%	84,23%	84,23%
544221	Hermanovce nad Topľou	671	100,00%	98,06%	98,06%
544230	Hlinné	1 895	74,51%	73,14%	73,14%
528731	Holčíkovce	416	42,31%	0,00%	0,00%

528749	Jasenovce	210	100,00%	0,00%	0,00%
528757	Jastrabie nad Topľou	503	75,94%	80,12%	80,12%
528765	Juskova Voľa	292	87,67%	0,00%	0,00%
528773	Kamenná Poruba, okres Vranov nad Topľou	1 604	78,37%	78,80%	78,80%
528781	Kladzany	538	100,00%	96,65%	96,65%
528790	Komárany	515	88,93%	93,98%	93,98%
528811	Kučín, okres Vranov nad Topľou	542	82,84%	0,00%	0,00%
528820	Kvakovce	415	0,00%	42,89%	42,89%
528838	Majerovce	445	68,31%	0,00%	0,00%
528846	Malá Domaša	668	69,31%	77,10%	77,10%
528854	Matiaška	292	0,00%	0,00%	0,00%
528862	Medzianky	300	100,00%	0,00%	0,00%
528871	Merník	597	62,65%	0,00%	0,00%
528889	Michalok	272	100,00%	0,00%	0,00%
528901	Nižný Hrabovec	1 607	78,10%	75,05%	75,05%
528919	Nižný Hrušov	1 501	84,68%	70,82%	70,82%
528927	Nižný Kručov	385	71,69%	78,70%	78,70%
528935	Nová Kelča	337	98,81%	100,00%	100,00%
528943	Ondavské Matiašovce	791	0,00%	0,00%	0,00%
528960	Pavlovce, okres Vranov nad Topľou	798	99,00%	0,00%	0,00%
528978	Petkovce	134	0,00%	0,00%	0,00%
528986	Petrovce, okres Vranov nad Topľou	450	100,00%	94,00%	94,00%
528994	Piskorovce	110	0,00%	0,00%	0,00%
529001	Poša	962	73,49%	0,00%	0,00%
529028	Prosačov	208	0,00%	0,00%	0,00%
529036	Radvanovce	216	0,00%	0,00%	0,00%
529044	Rafajovce	164	0,00%	0,00%	0,00%
529052	Remeniny	267	0,00%	0,00%	0,00%
529079	Rudlov	708	45,76%	80,23%	80,23%
529109	Ruská Voľa	85	0,00%	0,00%	0,00%
529125	Sačurov	2 539	43,95%	56,32%	56,32%
529133	Sečovská Polianka	2 659	39,75%	72,51%	72,51%
529141	Sedliská	1 508	83,49%	71,02%	71,02%
529150	Skrabské	770	55,32%	0,00%	0,00%
529168	Slovenská Kajňa	725	55,86%	77,66%	77,66%
529176	Soľ	2 610	60,11%	67,78%	67,78%
529184	Štefanovce, okres Vranov nad Topľou	99	0,00%	0,00%	0,00%
529192	Tovarné	986	91,08%	100,00%	100,00%
529206	Tovarnianska Polianka	108	100,00%	0,00%	0,00%
529214	Vavrinec	55	0,00%	0,00%	0,00%
529222	Vechec	2 918	41,67%	60,25%	60,25%
529231	Vlača	217	100,00%	0,00%	0,00%
544051	Vranov nad Topľou	20 863	99,64%	99,47%	99,47%
529117	Vyšný Kazimír	191	0,00%	0,00%	0,00%

529257	Vyšný Žipov	1 163	37,66%	0,00%	0,00%
529265	Zámutov	3 317	36,42%	55,14%	55,14%
529281	Zlatník	71	0,00%	0,00%	0,00%
529290	Žalobín	820	66,71%	36,83%	36,83%

Všetky obce bez VV a VK sú akcionármi vodárenských spoločností a môžu si uplatňovať svoje požiadavky na výstavbu VV a VK u príslušnej regionálnej vodárenskej spoločnosti. Prednostne by sa mala realizovať výstavba VV v obciach, ktorých obyvatelia sú zásobovaní pitnou vodou z domových studní, v ktorých kvalita vody nevyhovuje požiadavkám vyhlášky MZ SR č. 247/2017 Z. z. V najbližšom období by mali byť realizované stavby VV, ktoré sa budú budovať súbežne so stavbou VK v aglomeráciách nad 2000 EO. Z finančných zdrojov EÚ bude podporované aj dobudovanie VV a VK, rekonštrukcie vodárenských zdrojov, resp. zvyšovanie ich kapacít, alebo vybudovanie nového vodárenského zdroja podzemných vôd v obciach od 1 000 do 2 000 obyvateľov. V ďalšom období by sa mali budovať VV v dosahu existujúcich prívodov vody a tam, kde je k dispozícii zdroj kvalitnej pitnej vody s dostatočnou výdatnosťou. Postupne by sa mali realizovať ďalšie prívody vody a následne na nenapájať ďalšie obce.

Okresy Humenné a Vranov nad Topľou sa nachádzajú na území v pôsobnosti Východoslovenskej vodárenskej spoločnosti, a. s. Aj v budúcnosti sa predpokladá kryť potreby vody z miestnych zdrojov podzemnej vody podľa potreby dopĺňané prívodom vody z VN Starina. Z hľadiska podzemných vôd, záujmové územie ale nie je veľmi bohaté na kvalitné zdroje vody. Už v súčasnosti je rozhodujúcim zdrojom v regióne východného Slovenska vodárenská nádrž Starina.

Potrebu riešenia zabezpečenia výhľadových potrieb vody zvyrazňujú opakujúce sa periódy výskytu suchých období, čím sa znižuje výdatnosť podzemných zdrojov z nedostatočnej obnovy týchto zdrojov. Očakávaná klimatická zmena znamená možné negatívne kvalitatívne a kvantitatívne zmeny vo vodárenských zdrojoch, čo potvrdili aj výsledky ich prehodnocovania.

Bude potrebné zabezpečiť zdroj pitnej vody s dostatočnou kapacitou a v požadovanej kvalite pre dodávku pitnej vody, pričom najlepšou možnosťou sa javí posúdiť prípadné obnovenie prác na vybudovaní vodárenskej nádrže (VN) Tichý Potok, ktoré boli bývalým vedením rezortu „utlmené“, resp. v PVV 2020 bol okrem iného navrhnuté, že vláda zruší výstavbu VN Tichý potok a taktiež v Koncepcii vodnej politiky 2030 schválenej vládou sa uvádza že s prípravou VN Tichý potok sa nebude pokračovať.

Podávanie žiadostí v rámci výzvy a špecifikácie na rok 2024 už bolo ukončené, momentálne začne ich formálna kontrola a hodnotenie. Ak niektoré z uvedených obcí podali žiadosť na Environmentálny fond do termínu podávania žiadostí, musia momentálne čakať na vyhodnotenie. Ak tak neurobili musia kontrolovať webovú stránku Environmentálneho fondu a keď bude vyhlásená výzva na podávanie žiadostí na rok 2025 a dané obce budú medzi oprávnenými žiadateľmi môžu sa do danej výzvy zapojiť a získať tak nenávratný finančný príspevok.

Protipovodňová ochrana je činnosť zameraná na zníženie povodňového rizika na povodňovo ohrozenom území, na predchádzanie záplavám a tiež na zmiernenie nepriaznivých dôsledkov povodní na ľudské zdravie, životné prostredie, kultúrne dedičstvo a hospodársku činnosť. Nevyhnutnosť zabezpečovania protipovodňovej ochrany predmetných území vyplýva ako z prírodných daností územia (z klimatických, geologických, hydrologických podmienok), tak aj zo sociálno – ekonomických aktivít tu žijúcich obyvateľov (územný rozvoj, umiestnenie sídiel, hospodárske aktivity, kultúrne pamiatky...)

Hlavnými riekami odvodňujúcimi územie okresu Vranov nad Topľou je rieka Ondava a jej pravostranný prítok – rieka Topľa. Významným protipovodňovým opatrením na území okresu Vranov nad Topľou je VN Domaša, vybudovaná na rieke Ondava, ktorá však okrem transformácie povodňových prietokov plní aj iné funkcie (zabezpečenie ekologických prietokov pod VN, zabezpečenie odberov vody pod VN pre priemysel, poľnohospodárstvo, energetické využitie, závlahy, chov rýb, rekreácia). Povodňové situácie sú vo väčšom rozsahu zaznamenávané na rieke Topľa a jej prítokoch.

Hlavnou riekou odvodňujúcou územie okresu Humenné je rieka Laborec a jej najvýznamnejšie ľavostranné prítoky: Cirocha, Udava, Výrava. Okres Humenné je situovaný v strednom a hornom úseku Laborca, kde vznikajú náhle povodňové situácie, ktoré sú prudké pustošivejšie s pomerne krátkym trvaním. Obdobné povodňové situácie vznikajú aj na jeho prítokoch. Formovanie povodní v okrese je podmienené aj geologickým podložím, ktoré je budované predovšetkým karpatským flyšom.

Všetky tieto rieky a ich prítoky sú súčasťou čiastkového povodia Bodrog.

Protipovodňová ochrana je zabezpečovaná v súlade s národnou aj európskou legislatívou (Smernica o manažmente povodňových rizík), ktorá bola následne transponovaná do našej národnej legislatívy : Zákon č. 7/2010 z. z. o ochrane pred povodňami, Zákon č. 364/2004 o vodách a následne do vykonávacích predpisov: vykonávacie vyhlášky a pod.

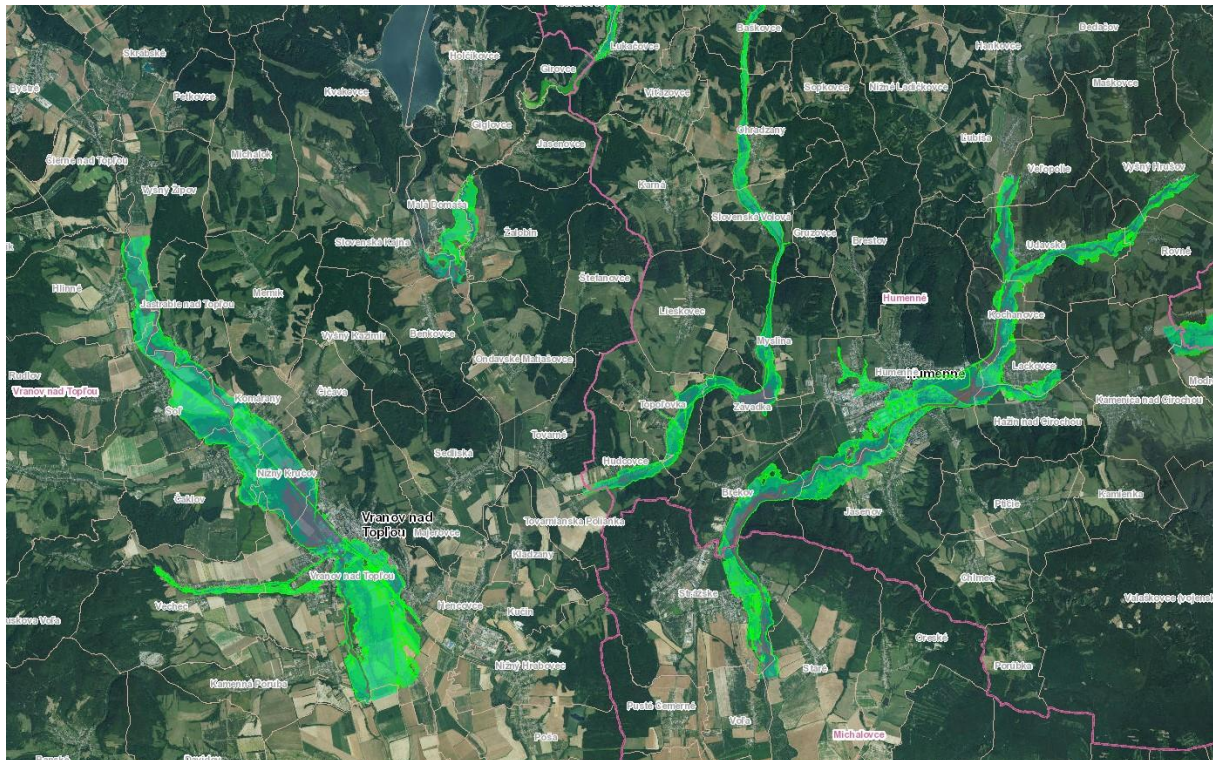
Opatrenia na ochranu pred povodňami sa vykonávajú **preventívne** (napr. predpovedná povodňová služba, povodňové prehliadky, vypracovanie povodňových plánov, realizácia opatrení na ochranu pred povodňami – poldre, vodné nádrže, úpravy tokov, ochranné hrádze, údržba tokov...), **počas povodne** (predpovedná povodňová služba, hlásna služba varovanie obyvateľstva, hliadková služba, vykonávanie zabezpečovacích a záchranných prác, vypracovanie priebežných správ, hydrologických meraní...), a tiež **po povodni** (obnova základných podmienok pre život ľudí, dokumentačné práce zaznamenávajúce následky povodne, analýza príčin a návrhy na odstránenie nedostatkov, rozbor účinnosti preventívnych opatrení na ochranu pred povodňami...).

V rámci okresu Vranov nad Topľou a okresu Humenné boli v rámci druhého cyklu Plánov manažmentu povodňových rizík identifikované nasledovné **geografické oblasti a obce s existujúcim potenciálne významným povodňovým rizikom:**

Lokalita		Kód GO	Odhadovaný počet obyvateľov potenciálne ohrozených povodňou Q100	Odhadovaný počet hospodárskych aktivít potenciálne ohrozených povodňou Q100	Celková povodňová škoda pre Q100 (mil. €)
Okres	Obec				
Humenné	Nižná Jablonka	SKB005FD	36	50	3,60
Humenné	Humenné	SKB006FD	499	35	6,96
Humenné	Baškovce	SKB013FD	157	66	28,81
Humenné	Hudcovce	SKB013FD	179	61	
Humenné	Myslina	SKB013FD	122	61	
Humenné	Ohradzany	SKB013FD	162	73	
Humenné	Slovenská Volová	SKB013FD	259	74	
Humenné	Topoľovka	SKB013FD	189	113	
Humenné	Turcovce	SKB013FD	236	103	
Humenné	Závadka	SKB013FD	139	51	

Lokalita		Kód GO	Odhadovaný počet obyvateľov potenciálne ohrozených povodňou Q100	Odhadovaný počet hospodárskych aktivít potenciálne ohrozených povodňou Q100	Celková povodňová škoda pre Q100 (mil. €)
Okres	Obec				
Vranov nad Topľou	Žalobín	SKB014FD	104	27	2,22
Humenné	Košarovce	SKB015FD	107	42	21,10
Humenné	Nižná Sitnica	SKB015FD	108	69	
Humenné	Pakostov	SKB015FD	127	63	
Humenné	Ruská Kajňa	SKB015FD	47	33	
Humenné	Ruská Poruba	SKB015FD	236	80	
Humenné	Vyšná Sitnica	SKB015FD	137	63	
Humenné	Závada	SKB015FD	82	62	
Vranov nad Topľou	Jastrabie nad Topľou	SKB023FD	146	51	58,87
Vranov nad Topľou	Nižný Kručov	SKB023FD	272	22	
Vranov nad Topľou	Večec	SKB023FD	690	94	
Vranov nad Topľou	Vranov nad Topľou	SKB023FD	4842	382	
Vranov nad Topľou	Čaklov	SKB023FD	52	52	
Humenné	Humenné	SKB027FD	10741	324	84,07
Humenné	Kochanovce	SKB027FD	113	60	
Humenné	Udavské	SKB027FD	322	132	
Humenné	Vyšný Hrušov	SKB027FD	50	51	
Humenné	Lackovce	SKB027FD	176	66	
Humenné	Nechválova Polianka	SKB031FD	62	76	1,55

Mapa povodňového ohrozenia



V nasledovnej tabuľke sú uvedené technické opatrenia na zníženie povodňového rizika vo vyššie uvedených geografických oblastiach:

Kód GO	Obec	Tok	opatrenie
SKB005FD	Nižná Jablonka	Udava	vodozádržné opatrenia v povodí toku Udava.
SKB006FD	Humenné	Lieskovec	polder
SKB013FD	Turcovce	Ondavka	polder a rekonštrukcia úpravy toku na Q ₁₀₀
	Baškovce	Ondavka	úprava toku na Q ₁₀₀
	Ohradzany	Ondavka	úprava toku na Q ₁₀₀
	Slovenská Volová	Ondavka	úprava toku na Q ₁₀₀
	Myslína	Ondavka	navýšenie ľavostrannej hrádze
	Závadka	Ondavka	ľavostranná obvodová ochranná hrádza
	Topoľovka	Ondavka	rekonštrukcia existujúcej úpravy toku na Q ₁₀₀
	Hudcovce	Ondavka	rekonštrukcia existujúcej úpravy toku na Q ₁₀₀
SKB014FD	Žalobín	Ol'ka	polder, prečistenie a stabilizácia koryta, obvodová hrádza zastavanej časti na pravom brehu
SKB015FD	Ruská Kajňa	Ol'ka	obvodové ochranné hrádze
	Pakostov	Ol'ka	rekonštrukcia existujúcej úpravy na Q ₁₀₀
	Košarovce	Ol'ka	pravostranná ochranná hrádza
	Závida	Sitnička	polder
	Ruská Poruba	Sitnička	rekonštrukcia existujúcej úpravy na Q ₁₀₀
	Vyšná Sitnica	Sitnička	rekonštrukcia existujúcej úpravy a dobudovanie úpravy na Q ₁₀₀
	Nižná Sitnica	Sitnička	obvodové ochranné hrádze
SKB023FD	Vechec	Lomnica	polder
	Vranov nad Topľou	Lomnica	navýšenie kapacity existujúcej úpravy výstavbou ochranných múrikov a mobilného hradenia, pomedne obvodové ochranné hrádze
	Jastrabie nad Topľou	Topľa	ľavostranná ochranná hrádza
	Nižný Kručov	Topľa	vybudovanie ochrannej hrádze
	Vranov nad Topľou	Topľa	úprava toku na prietok Q ₁₀₀
SKB027FD	Humenné	Laborec	úprava nivelety ochrannej pravostrannej a ľavostrannej línie
	Kochanovce	Laborec	vybudovanie ochrannej línie pri bezmennom prítoku
	Lackovce	Laborec	ľavostranná ochranná hrádza
	Vyšný Hrušov	Udava	pravostranná ochranná hrádza
	Udavské	Udava	pravostranná ochranná hrádza
SKB031FD	Nechválova Polianka	Nechválka	polder a vodozádržné opatrenia v povodí toku Nechválka

Navrhované opatrenia vyplývajú z existujúcich podkladov, a nie je vylúčené ich prehodnotenie pri ďalšom stupni riešenia predmetnej problematiky na základe podrobnejších analýz a podkladov. Plán manažmentu povodňového rizika predpokladá aj aplikáciu doplnkových kompenzačných prírode blízkych opatrení, ktoré však zatiaľ nie sú presne špecifikované.

V súčasnosti Slovenský vodohospodársky podnik, š. p., pripravuje realizáciu protipovodňového opatrenia „Ohradzany - úprava potoka Ondávka“ v hodnote 3,1 mil. Eur, ktoré plánuje zabezpečiť prostredníctvom Programu Slovensko. Ďalej potrebuje SVP, š. p., pre primeraný výkon prevádzky a údržby vodných tokov zabezpečiť obstaranie minimálne 2 ks nákladných vozidiel a 1 ks bagra v predpokladanej hodnote cca 600 tis. Eur s potrebou finančného krytia zo zdrojov štátneho rozpočtu.

Zdravotníctvo

Regionálny úrad verejného zdravotníctva so sídlom v Humennom pre územný obvod okresov Humenné, Medzilaborce a Snina a Regionálny úrad verejného zdravotníctva so sídlom vo Vranove nad Topľou vykonávajú komplexné rutinné aj mimoriadne činnosti v rámci ochrany verejného zdravia obyvateľstva. Predovšetkým, monitorujú a vyhodnocujú epidemiologickú situáciu, vyšetrojú a dohľadávajú prípady či kontakty prípadov v ohniskách nákazy a prijímajú protiepidemické opatrenia v rámci svojej územnej pôsobnosti. Bezodkladne uvádzajú informácie do Epidemiologického informačného systému (EPIS) o každej mimoriadnej udalosti prostredníctvom systému rýchleho varovania (SRV).

V okrese Humenné bola v roku 2023 29-krát zaznamenaná udalosť, ktorá bola následne do SRV hlásená ako mimoriadna epidemiologická situácia (MES), t. j. situácia vyžadujúca si zvýšenú epidemiologickú pozornosť.

V okrese Vranov nad Topľou bola v roku 2023 28-krát zaznamenaná udalosť, ktorá bola následne do SRV hlásená ako mimoriadna epidemiologická situácia (MES).

Ústavná zdravotná starostlivosť je v okresoch HE a VT poskytovaná v nemocniciach A. Leňa v Humennom a Nemocnici Vranov nad Topľou. Obidve všeobecné nemocnice prevádzkuje súkromný poskytovateľ, spoločnosť Penta Hospitals Slovensko a spolu vykonávajú okolo 18 tisíc hospitalizácií ročne. Nemocnica v HE je v zmysle kategorizácie ústavnej ZS zaradená ako II. úroveň, VT ako I. úroveň. V susediacich okresoch pôsobia nemocnice I. úrovne (Trebišov, Svidník, Snina) a II. úrovne (Michalovce, Bardejov), ako aj krajská Fakultná nemocnica v Prešove (III. úroveň) a v Košiciach Univerzitná nemocnica L. Pasteura (IV. úroveň), ďalej tiež špecializované nemocnice Východoslovenský onkologický ústav, a.s., Východoslovenský ústav srdcových a cievnych chorôb, a.s. a Vysokošpecializovaný odborný ústav geriatrický sv. Lukáša v Košiciach, n. o.

Z pohľadu počtu lekárov na pacienta v primárnej ambulantnej starostlivosti patrí okres Humenné k jednému z najlepšie zabezpečených okresov na Slovensku. O viac ako 47 000 kapitantov sa spolu v 46 ambulanciách stará ekvivalent 42 lekárov na plný úväzok. Okres Humenné má jednu z najlepších naplnení siete primárnej starostlivosti na Slovensku, a to 123 % vo všeobecnej starostlivosti o deti a dorast a 103 % vo všeobecnej starostlivosti o dospelých.

Naopak, Vranov nad Topľou má pomerne slabšie zabezpečenie. Naplnenosť siete pediatrov je len na úrovni 69 %. Naplnenosť siete všeobecných lekárov je relatívne lepšia, a to na úrovni 83 %. Okres má väčšinu pediatrov v dôchodkovom veku, čo predstavuje značné riziko pri ich potenciálnom odchode do dôchodku, keďže už teraz je sieť výrazne poddimenzovaná. V okrese je aktívnych 31 ambulancií primárnej starostlivosti pre dospelých a 16 ambulancií primárnej starostlivosti pre deti a dorast, kde sa o skoro 63 000 kapitovaných pacientov stará spolu ekvivalent 39,5 lekárov plného úväzku. Pre naplnenie kapacít v okrese na potrebnú úroveň je potrebné získať 6 pediatrov a 5 všeobecných lekárov pre dospelých na plný úväzok.

Zoznam podporených prijímateľov z prostriedkov POO (posledná aktualizácia za december 2023) v mestách Humenné a Vranov nad Topľou:

Komponent 13			
Názov výzvy: Obnova siete domácej ošetrovateľskej starostlivosti			
(kód výzvy: 13I02-21-V05)			
Okres	Prijímateľ	Suma s DPH (€)	Suma bez DPH (€)
Humenné	Ošetrovateľské centrum s.r.o., Lipová 32, 066 83 Humenné	40 392,02	33 660,02

Humenné	ADOS-POMOC s.r.o., Laborecká 1892/53, 066 01 Humenné	44 530,00	37 108,33
SUM		84 922,02	70 768,35
Vranov nad Topľou	KELZA, spol. s r.o., Budovateľská 1279/21, Vranov nad Topľou 093 01	40 400,00	33 666,67
Vranov nad Topľou	Elena Velebírová – ELÁN, Komenského 48/44, 094 31 Hanušovce nad Topľou	40 399,99	33 666,66
SUM		80 799,99	67 333,33

Cieľom výzvy bola podpora opätovného materiálno-technického vybavenia existujúcich agentúr domácej ošetrovateľskej starostlivosti.

Nemocnica A. Leňa Humenné, a.s.

1. Projekt je riadne ukončený s celkovými oprávnenými výdavkami cca 3,2 mil. eur, z čoho nenávratný fin. príspevok predstavuje 2,9 mil. eur.
2. Prostredníctvom realizácie projektu „Modernizácia Nemocnice A. Leňa Humenné, a.s. pre zvýšenie produktivity a efektívnosti poskytovania akútnej zdravotnej starostlivosti“ došlo ku skvalitneniu a zvýšeniu úrovne poskytovania akútnej zdravotnej starostlivosti predovšetkým vybudovaním, resp. vytvorením pomocou zlúčenia špecializovaných pracovísk, a to najmä:
 - a. zriadením a vybavením internistického klastra, ktorý vznikol spojením terajšieho interného a neurologického oddelenia,
 - b. spojením a vybavením neurologickej JIS a internej JIS do jedného celku, ktorého činnosť je zameraná na poskytovanie komplexnej intenzívnej starostlivosti,
 - c. doplnením diagnostického vybavenia rádiologického oddelenia,
 - d. doplnením vybavenia chirurgickej JIS a ARO medicínskymi zariadeniami,
 - e. oddelenia neonatológie, JRSN a JISN.

Základným cieľom projektu je zvýšenie produktivity a efektívnosti poskytovania akútnej zdravotnej starostlivosti. Tento cieľ bol naplnený zrealizovaním projektu na oddeleniach:

- Interno – neurologická JIS,
- Internistický klastor,
- Rádiologické oddelenie,
- Neonatológia + JRSN a JISN,
- OAMIS (Chirurgická JIS + ARO).

Zrealizovaním predmetu projektu sa dosiahli výstupy projektu, ktorými sú:

1. Rekonštrukcia priestorov existujúcich stavebných objektov,
2. Dodanie zdravotníckej techniky, zariadenia a vybavenia,
3. Realizácia opatrení na zvýšenie energetickej hospodárnosti budov.

Výstupmi projektu sú zabezpečené výsledky projektu, ktorými sú naplnenie merateľných ukazovateľov projektu a príspevok k naplneniu cieľov nemocnice, medzi ktoré patrí, napr. zvýšenie obložnosti, zníženie dĺžky hospitalizácie.

Zároveň bol v rámci COVID-19 poskytnutý NFP pre Nemocnicu A. Leňa Humenné, a.s. príspevok na opatrenia na skrátenie času reakcie pri enormnom náraste ochorenia COVID-19, teda na zabezpečenie zdravotníckej techniky. Projekt je riadne ukončený s celkovými oprávnenými výdavkami na projekt v sume 388 tisíc eur z čoho 350 tisíc eur predstavuje nenávratný finančný príspevok.

Vranovská nemocnica, a.s.

Projekt je riadne ukončený s celkovými oprávnenými výdavkami cca 3,9 mil. eur, z čoho 3,5 mil. eur je nenávratný finančný príspevok.

Prostredníctvom realizácie projektu „Modernizácia Vranovskej nemocnice a. s. pre zvýšenie produktivity a efektívnosti poskytovania akútnej zdravotnej starostlivosti“ došlo ku skvalitneniu a zvýšeniu úrovne poskytovania akútnej zdravotnej starostlivosti. Predmetné sa dosiahlo transformáciou nemocnice, predovšetkým rekonštrukciou gynekologicko-pôrodného oddelenia, a to prestavbou starého pôrodného traktu, zriadením pôrodných izieb a ich následným vybavením zdravotníckou technikou. V oblasti akútnej zdravotnej starostlivosti došlo ku rozšíreniu klastra OAMIS o infekčnú sekciu, nakoľko OAMIS je prepojený s urgentným príjmom (v blízkosti CT a RTG pracovisko) a vstup pre pacientov v kritickom stave je spoločný pre návštevy a pacientov prichádzajúcich na ambulanciu anesteziologických predoperačných vyšetrení. Okrem komplexných rekonštrukčných úprav nemocnica vybavuje rádiologické oddelenie, COS a JJAS medicínskymi zariadeniami.

Základným cieľom projektu je zvýšenie produktivity a efektívnosti poskytovania akútnej zdravotnej starostlivosti. Tento cieľ bol naplnený zrealizovaním projektu na oddeleniach nemocnice:

- Gynekologicko – pôrodné oddelenie,
- Klaster OAMIS,
- SVaLZ Rádiologické oddelenie,
- Oddelenie všeobecnej a úrazovej chirurgie vrátane COS a JJAS,
- Oddelenie vnútorného lekárstva.

Zrealizovaním predmetu projektu sa dosiahli výstupy projektu, ktorými sú:

1. Prístavba, nadstavba, stavebné úpravy a rekonštrukcia vnútorných a vonkajších priestorov existujúcich stavebných objektov,
2. Dodanie zdravotníckej techniky, zariadenia a vybavenia,
3. Realizácia opatrení na zvýšenie energetickej hospodárnosti budov,

Výstupmi projektu sú zabezpečené výsledky projektu, ktorými sú naplnenie merateľných ukazovateľov projektu a príspevok k naplneniu cieľov nemocnice, medzi ktoré patrí, napr. zvýšenie obložnosti alebo zníženie dĺžky hospitalizácie.

Zároveň bol v rámci COVID-19 poskytnutý NFP pre Vranovskú nemocnicu, a.s., na opatrenia na skrátenie času reakcie pri enormnom náraste ochorenia COVID-19, teda na zabezpečenie zdravotníckej techniky. Projekt je riadne ukončený s celkovými oprávnenými výdavkami v sume 395 tisíc eur, z čoho poskytnutý nenávratný finančný príspevok predstavuje čiastku 356 tisíc eur.

Možnosti financovania investícií v zariadeniach ústavnej zdravotnej starostlivosti v programovom období 2021 – 2027 v rámci Programu Slovensko

Pre programové obdobie 2021 – 2027 v rámci Programu Slovensko pre zariadenia poskytujúce ústavnú zdravotnú starostlivosť, nie sú oprávnené žiadne výdavky týkajúce sa investícií do stavebnej, technickej infraštruktúry, a ani do nákupu zdravotníckeho prístrojového vybavenia.

Verejný poriadok a vnútorná bezpečnosť

Bezpečnostné opatrenia pre ochranu pred nelegálnymi imigrantmi

Mestá Humenné a Vranov nad Topľou nie sú na hlavnej migračnej trase nelegálnych migrantov, takže nie je riziko bezpečnostnej hrozby a výskytu nelegálnych migrantov. Záchyt nelegálnych migrantov v uvedených okresoch nebol v roku 2023 zaznamenaný.

V meste Humenné je dislokované Oddelenie azylu Policajného zboru Riaditeľstva hraničnej a cudzineckej polície Prešov úradu hraničnej a cudzineckej polície Prezídia Policajného zboru, kde sa dostavia alebo sú dovezení cudzinci, ktorí žiadajú o udelenie azylu na území Slovenskej republiky, alebo chcú požiadať o dočasné útočisko. Sú to teda migranti, ktorí chcú vyriešiť svoj nelegálny status na území Slovenskej republiky. Na základe analýzy rizík na miestnej a regionálnej úrovni, ktorá je spracovávaná na mesačnej báze nie je potrebné prijatie bezpečnostných opatrení, lebo riziko ohrozenia zo strany nelegálnych migrantov je na nízkej úrovni.

Uvedené mestá patria do územnej pôsobnosti Oddelenia cudzineckej polície Policajného zboru Michalovce (Humenné) Riaditeľstva hraničnej a cudzineckej polície Prešov úradu hraničnej a cudzineckej polície Prezídia Policajného zboru a Oddelenia cudzineckej polície Policajného zboru Prešov (Vranov nad Topľou) Riaditeľstva hraničnej a cudzineckej polície Prešov úradu hraničnej a cudzineckej polície Prezídia Policajného zboru, ktoré vykonávajú bezpečnostno-represívne akcie s cieľom odhaľovania nelegálnej migrácie.

Bezpečnosť v uliciach – policajti v teréne

Verejný poriadok a vnútornú bezpečnosť v rámci okresov Humenné a Vranov nad Topľou zabezpečujú Okresné riaditeľstvo Policajného zboru v Humennom a Okresné riaditeľstvo Policajného zboru vo Vranove nad Topľou. Okresné riaditeľstvo Policajného zboru v Humennom okrem administratívneho okresu Humenné zabezpečuje bezpečnosť aj v okresoch Snina a Medzilaborce.

Okresné riaditeľstvo Policajného zboru v Humennom zabezpečuje bezpečnosť na území okresu Humenné prostredníctvom Obvodného oddelenia Policajného zboru Humenné. V pôsobnosti Okresného riaditeľstva Policajného zboru Vranov nad Topľou sú tri obvodné oddelenia Policajného zboru, a to vo Vranove nad Topľou, Slovenskej Kajni a v Hanušovciach nad Topľou.

Krajské riaditeľstvo Policajného zboru v Prešove má v pôsobnosti Pohotovostnej motorizovanej jednotky zriadené vysunuté pracovisko v obci Slovenská Kajňa, ktorej územným obvodom sú Okresné riaditeľstvá Policajného zboru v Humennom a vo Vranove nad Topľou.

Výkon služby je zabezpečený nepretržite v 12 hodinových zmenách minimálne jednou dvojčlennou hliadkou na každom útvere, pričom v exponovaných dňoch a časoch je tento posilňovaný ďalšími hliadkami podľa personálnych možností.

Výkon služby je plánovaný do miest s vyššou koncentráciou občanov a na základe vykonaných vlastných analýz bezpečnostnej situácie aj do miest, kde dochádza k páchaniu protiprávnej činnosti a miest konania kultúrnych, spoločenských a športových podujatí.

Bezpečnostnú situáciu z hľadiska ochrany verejného poriadku možno hodnotiť ako dobrú, kde na území okresov Humenné a Vranov nad Topľou nedošlo k hromadnému narušeniu verejného poriadku.

Keďže okresy Humenné a Vranov nad Topľou nie sú prihraničnými okresmi, zo strany Policajného zboru nebolo potrebné prijímať opatrenia vo vzťahu ku kontrole na hraniciach. Zo strany Policajného zboru boli prijaté opatrenia spočívajúce v kontrole dopravných prostriedkov, ktorými by mohli byť migranti prevážaní.

Na území okresov Humenné a Vranov nad Topľou nebolo zaznamenané žiadne narušenie verejného poriadku a ani páchané žiadne protiprávne konanie migrantmi.

V meste Humenné taktiež vykonávajú hliadkovú službu príslušníci Policajného zboru Oddelenia azylu Policajného zboru Humenné Riaditeľstva hraničnej a cudzineckej polície Prešov úradu hraničnej a cudzineckej polície Prezídia Policajného zboru. Mestá Humenné a Vranov nad Topľou sú v územnej pôsobnosti Mobilnej jednotky Policajného zboru Prešov Riaditeľstva hraničnej a cudzineckej polície Prešov úradu hraničnej a cudzineckej polície Prezídia Policajného zboru, tá taktiež vykonáva hliadkovú službu za účelom odhaľovania nelegálnych migrantov. V prípade výskytu nelegálnych migrantov v danej oblasti, prípadne po upovedomení orgánov činných v trestnom konaní, príslušné policajné zložky okamžite konajú za účelom predchádzania prípadným možným incidentom zo strany migrantov.

Spolupráca so samosprávami pri prevádzke kamerových systémov

V okrese Humenné má mesto Humenné a tri ďalšie obce vlastný kamerový systém. Taktiež v okrese Vranov nad Topľou majú mestá Vranov nad Topľou a Hanušovce nad Topľou a 32 obcí v rámci okresu kamerový systém. Kamerové systémy sú vyvedené v meste Humenné a Vranov nad Topľou na mestské polície a ostatné sú vyvedené na obecných úradoch. Spolupráca vo vzťahu k poskytovaniu kamerových záznamov je na dobrej úrovni. Poskytované kamerové záznamy v mnohých prípadoch napomáhajú k objasneniu protiprávneho konania.

Okresné riaditeľstvo Policajného zboru vo Vranove nad Topľou Krajského riaditeľstva Policajného zboru v Prešove disponuje v rámci pilotného projektu aj online prenášaným prenosom kamerových systémov obcí Čaklov, Sačurov a Kamenná Poruba. Kamerový systém je monitorovaný príslušníkmi Policajného zboru len sporadicky vzhľadom k tomu, že nedošlo k úplnému dokončeniu projektu, čím nebola pridelená stála obsluha tohto systému.

Navrhované opatrenia zo strany Hasičského a záchranného zboru:

I. Na zabezpečenie akcieschopnosti Hasičského a záchranného zboru

- pokračovať v príprave investičnej akcie Záchranná brigáda Hasičského a záchranného zboru v Humennom, rekonštrukcia vykurovania areálu vyhlásením procesu verejného obstarávania na výber zhotoviteľa stavby,
- začať prípravu novostavby hasičskej stanice v Humennom v areáli Záchrannej brigády Hasičského a záchranného zboru v Humennom (sanácia dvoch existujúcich, staticky narušených objektov Okresného riaditeľstva Hasičského a záchranného zboru a hasičskej stanice v Humennom je neefektívna),
- začať prípravu komplexnej rekonštrukcie Okresného riaditeľstva Hasičského a záchranného zboru vo Vranove nad Topľou (rekonštrukcia tohto objektu v rámci ROP 2007-2013 sa pre krátenie NFP neuskutočnila),
- začať prípravu odvlhčenia a rekonštrukcie suterénnych priestorov hasičskej stanice v Hanušovciach nad Topľou.

II. Na úseku krízového riadenia

- zlepšiť koordináciu zložiek integrovaného záchranného systému pri mimoriadnych udalostiach,
- zlepšiť informovanosť verejnosti o dôsledkoch mimoriadnych udalostí,
- zradiť do odbornej prípravy zložiek integrovaného záchranného systému mimoriadne udalosti – zemetrasenie,
- vytipovať miesta, ktoré môžu slúžiť na dočasné ubytovanie osôb, ako napríklad športové haly, telocvične základných a stredných škôl, kultúrne domy alebo iné haly, ktoré možno v krátkom čase sprevádzkovať na ubytovacie kapacity; tieto objekty pravidelne zapájať do cvičení v rámci ochrany obyvateľstva, aby predstavitelia samospráv vedeli, že tieto objekty majú vo svojej pôsobnosti a sú určené aj na iný účel, ako sú prevádzkované v prípade mimoriadnych situácií,
- doplniť materiálno-technické vybavenie pre okresné úrady materiálom pre núdzové ubytovanie (stany s vykurovaním, dostatočný počet rozkladacích lehátok a postelí, prikrývky, vankúše a deky); týmto materiálom môže disponovať samosprávny kraj alebo samospráva z úrovne mesta alebo obce.

III. Na úseku medzinárodnej spolupráce

- Hasičský a záchranný zbor je pripravený poskytnúť Ukrajine, ako humanitárnu pomoc, cisternovú automobilovú striekačku CAS30 Iveco Traker so základnou výbavou,

Marginalizované rómske komunity

Úradu splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity odporúča podporiť samosprávy v oblasti bezpečnosti, t. j. podpora kamerového systému. V mnohých lokalitách uvádzaných okresov dochádza k bežným patologickým javom v rámci spolunažívania obyvateľov v jednotlivých samosprávach s vyšším počtom MRK. BEZPEČNOSŤ v obciach je riešená na rôznych úrovniach v rámci lokality v súčinnosti s ďalšími lokálnymi, regionálnymi aktérmi. Bezpečnosť v obci a jej zabezpečenie je zo strany samospráv riešená preventívnymi opatreniami pomocou podporných pomocných profesií v lokalitách, kde už pracovali, pracujú v kooperácii so školami, políciou - aj v spolupráci s rómskymi špecialistami, lekármi, cirkvou a MOPS v lokalitách kde sú a inými aktérmi. Zabezpečenie komplexnosti aj v tejto oblasti je dôležité. Bezpečnosť obce zabezpečujú prostredníctvom kamerových systémov, prípadne miestnymi občianskymi a preventívnymi hliadkami v mnohých prípadoch aktívne spolupracujúcimi a súčinnými s obvodnými oddeleniami policajného zboru (nie všade je to tak), samosprávou, obyvateľmi lokalít a pod. Pre potreby riešenia bezpečnosti obci navrhujeme, aby jednotlivé obce vyplnili jednoduchú žiadosť, kde v úvode v odrážkach odpovedia na otázky týkajúce sa súčasnosti a v ďalšej časti by si žiadali konkrétne body kamerového systému (či už novovzniknutého, alebo doplnenie o ďalšie sledované body v jednotlivých lokalitách samospráv), prípadne čo by im v rámci bezpečnosti pomohlo - preventívne opatrenia a iné. Tieto hodnotiť v súčinnosti ÚSVRK, MV SR _ PZ SR. Po konzultácií s okresnými oddeleniami PZ v Humennom a Vranove sa nám podarilo zistiť tieto skutočnosti: z Humenného nám odporúčali kamerové systémy novozriadiť alebo rozšíriť skôr do miest ako do obcí (ako napr. Medzilaborce, Snina, Humenné, kde spolupráca primátora a polície nie je najlepšia, že primátor, mesto nespupracuje) V obciach iba ojedinelé niečo vyskočí (navrhol Zbudské Dlhé, ktoré je jednou z väčších lokalít, ale tiež žiadna patológia okrem bežnej nevyskakuje, žijú si svojím životom). Zoznam obcí je prílohe č. 9.

6. Využitie finančných zdrojov – okresy Humenné a Vranov nad Topľou

Projekty – školy/šk. zariadenia v zriaďovateľskej pôsobnosti PSK – okresy Humenné a Vranov nad Topľou- INDIKATÍVNY ZOZNAM

Gymnázium arm. gen. L. Svobodu, Komenského 4, Humenné	Výmena palubovky v telocvični	90 000,00	Kapitálové výdavky	od 1.5.2023 do 31.8.2023
	Zateplenie obvodového plášťa - blok B	490 000,00	Kapitálové výdavky	od 1.4.2023 do 1.9.2023
	Rekonštrukcia parkoviska	170 000,00	Kapitálové výdavky	od 1.4.2023 do 1.6.2023
Obchodná akadémia, Komenského 1, Humenné	Nákup a inštalácia klimatizácie	20 000,00	PSK	od november 2022 do ?
SOŠ polytechnická, Štefánikova 1550/20, Humenné	Prepojenie stredoškolského vzdelávania s praxou v SOŠ polytechnická, Humenné / OPLZ	131 902,93	NFP (85 %), ŠR (10 %), PSK (2,5%), škola (2,5%)	09/2020 - 02/2023
SOŠ technická, Družstevná 1474/21, Humenné	Erasmus 2021	87 682,00	NA SAAIC	09.2021 - 11.2022
	Erasmus 2022	143 115,00	NA SAAIC	06.2022 - 08.2023
	Výmena elektroinštalácie blok A, blok B, blok C	250 000,00	VUC Prešov	10.2022 - 09.2023
	Presklenie nad dielňami blok D	95 000,00	VUC Prešov	06.2023 - 08.2023
	Rekonštrukcia školského rozhlasu, rozhlasovej ústredne	60 000,00	VUC Prešov	06.2024 - 08.2024
	Výmena sklobetóniek a následné zateplenie telocvične	120 000,00	VUC Prešov	06.2024 - 08.2024
	Zateplenie halových dielní	110 000,00	VUC Prešov	06.2024 - 08.2024
	Rekonštrukcia chodníkov v areáli školy	80 000,00	VUC Prešov	06.2024 - 08.2024
	Rekonštrukcia parkoviska	100 000,00	VUC Prešov	06.2024 - 08.2024
	Rekonštrukcia oplotenia	100 000,00	VUC Prešov	06.2025 - 08.2025
Stredná zdravotnícka škola, Lipová 32, Humenné	IROP-PO2-SC223-2016-14 - Zvýšenie počtu žiakov na Strednej zdravotníckej škole v Humennom na praktickom vyučovaní	858 620,63	1AA1, 11GE, 3AA2, 3AA1,41	2016 - trvá
	ERASMUS+ 2020-1-SK01-KA102-078156 - Nové vedomosti, zručnosti a kompetencie v podmienkach kvalitnej praxe	99 710,00	NA SAAIC	2020-2023
	Národný projekt "Pomáhajúce profesie v edukácii detí a žiakov"		100 % EŠIF	01.02.2020 - 30.08.2023
	Zateplenie telocvične - zníženie energetickej náročnosti objektu SZŠ Humenné	144 546,94		
Gymnázium Cyrila Daxnera, Ul. Dr. C. Daxnera 88/3, 093 01, Vranov nad Topľou	Rozvoj čitateľskej, matematickej, prírodovednej a finančnej gramotnosti na GCD/OPLZ	191 828,35	85 % EŠIF, 10 % ŠR, 5 % PSK	11/2019 - 01/2023 (budeme žiadať o predĺženie do 06/2023)
	Budeme potrebovať v horizonte 2-4 rokov:	71 250,00		
Obchodná akadémia, Daxnerova 88, Vranov nad Topľou	IROP kód žiadosti o NFP: NFP302020BWW1, kód výzvy IROP-PO2-SC223-2021-68 Zvýšenie počtu žiakov na praktickom vyučovaní na OA vo Vranove nad Topľou	199 982,53	95 % NFP, 5 % VUC spolufinancovanie	projekt podaný 08. 03. 2022, prebieha schvaľovacie konanie, projekt po schválení trvá 1 rok
	ERASMUS + kód projektu 2020-1-SK01-KA102-078065	145 541,00	NA SAAIC	01.09.2020 - 31.08.2023
	Zvýšenie kvality vzdelávania na Obchodnej akadémii vo Vranove nad Topľou, kód ITMS2014+: 3120112675	133 110,75	95 % EÚ a ŠR, 2,5 % spolufinancovanie OA, 2,5 % spolufinancovanie VUC	08.2020-07.2022
SOŠ drevárska, Lúčna 1055, Vranov nad Topľou	Zvýšenie počtu žiakov SOŠ drevárskej vo Vranove nad Topľou na praktickom vyučovaní	815 004,40	Európska únia, Prešovský samosprávny kraj, škola	8/2018 - 10/2020 (7/2022) následná monitorovacia správa 1/2023
	"Otvorení inováciám" /program Erasmus+	21 385,00	NA SAAIC	6/2020 - 8/2023
	"Zahraničnou praxou k lepšej budúcnosti" /program Erasmus+	43 086,00	NA SAAIC	6/2020 - 8/2023
	Akreditované projekty programu Erasmus+	356 090,00	NA SAAIC	2021 - 2027
	Totálna rekonštrukcia budovy školského internátu pri SOŠ drevárskej vo Vranove nad Topľou	1 155 506,97	plánované zhodnotenie majetku PSK	podklady predložené v máji 2022 na Odbor školstva PSK
Stredná odborná škola, A. Dubčeka 963/2, Vranov nad Topľou	Projektová dokumentácia k rekonštrukcii kotolne č. 1	5 000,00	KV PSK	
	Rekonštrukcia sociálnych zariadení v učebni marína	15 000,00	KV PSK	
	Nové oplotenie a samonosná brána budova č.3	25 000,00	KV PSK	
	Šokový schladzovač	3 000,00	KV PSK	
	Športovo-oddychová zóna	15 000,00	KV PSK	
	IKT učebňa SINO CLOUD	25 000,00	KV PSK	

Zdroj: PHRSR PSK 2021 – 2030

Projekty – v oblasti Infraštruktúra cestovného ruchu:

Realizované v roku 2022:

- Karpatská mobilita -Cezhraničná spolupráca pri budovaní dvoch cyklookruhov - slovenská strana - Poloniny Trail, ukrajinská strana - Užanský trail (28 500 eur, ENI)

Pripravované:

- Predprojektová príprava potrebná pre dobudovanie cykloinfraštruktúry Poloniny trail (1. Vypracovanie projektovej dokumentácie Poloniny trail - 2. etapa - "Starina - bývala obec Ruské", 2. Vypracovanie projektovej dokumentácie Poloniny trail - 2. etapa - "Runina - Ruský potok, Ruský Potok - Uličské Krivé, Kalná Roztoka - Stakčinska Roztoka, Stakčinska Roztoka - Stakčín", 143 420,32 eur, MIRRI SR)

Projekty – v oblasti Ochrana a rozvoj prírodného a kultúrneho dedičstva:

Realizované v roku 2022:

- Strešný projekt 1 - „Implementácia mikroprojektov v oblasti ochrany a rozvoja prírodného a kultúrneho dedičstva v Euroregióne Karpaty a v Prešovskom samosprávnom kraji“ (48 350 eur, INTERREG SK PL 2014 – 2020)
- Strešný projekt 3 - „Spája nás príroda a kultúra“ (32 000 eur, INTERREG SK PL 2014 – 2020)
- Obnova opevnených miest (zlepšiť regionálnu a miestnu politiku pri ochrane kultúrnych pamiatok - pevností a vojenského dedičstva, zlepšením koexistencie týchto historických pamiatok a susediacich miest a integrovať historické opevnenia do súčasného urbanistického plánovania, infraštruktúry a funkčného kontextu, 135 275 eur, INTERREG Europe)
- Hornozemplínska knižnica vo Vranove n. T. - "Multifunkčné centrum 4.0"/Granty EHP Nórska (zvýšenie šancí zraniteľných detí a mládeže zo sociálne znevýhodneného prostredia, 594 519€, MIRRI SR)
- Vihorlatská hviezdáreň v Humennom - "Karpatská hviezdna dráha"/program ENI HUSKROUA (vybudovanie informačného centra Parku tmavej oblohy Poloniny, 270741,15€, ERDF/PSK) • Krajské múzeum v Prešove - Vzdelávanie v oblasti ochrany kultúrneho dedičstva/Program cezhraničnej spolupráce Interreg V-A Poľsko-Slovensko 2014-2020 (modernizácia reštaurátorskej dielne, semináre, 37 613,40 eur)

Pripravované projekty:

- Hornozemplínska knižnica vo Vranove n. T. - Modernizácia a skvalitnenie služieb Hornozemplínskej knižnice/IROP (201 695 eur, EFRR/ PSK)
- Hornozemplínske osvetové stredisko, Vranov nad Topľou, komplexná rekonštrukcia budovy, 7 286 084 eur

Projekty – v oblasti Zabezpečenie dostupnosti kvalitných sociálnych služieb a posilnenie integrácie osôb dotknutých a ohrozených chudobou a sociálnym vylúčením

- Poskytnuté dotácie § 3 a § 12 ods. 3 zákona č. 544/2010 Z. z. o dotáciách v pôsobnosti Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov, Rozvoj sociálnych služieb pre 11 soc. zariadení v zriaďovateľskej pôsobnosti PSK, 103 260 eur MPSVaR, spolufinancovanie PSK
- NP DI ZSS Podpora transformačných tímov, prechod inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť, Európsky sociálny fond (Operačný program Ľudské zdroje)

Projekty – v oblasti Zabezpečiť kvalitné vzdelanie pre obyvateľov kraja na všetkých stupňoch školstva:

Realizované:

- Strešný projekt 2 - „Implementácia mikroprojektov v oblasti vzdelávania v Euroregióne Karpaty a v Prešovskom samosprávnom kraji“(1 000 eur, INTERREG SK PL 2014 – 2020)
- Strešný projekt 4 - „Spoločné odborné vzdelávanie na poľsko -slovenskom pohraničí“(1 000 eur, INTERREG SK PL 2014 – 2020)

Pripravované:

- Podpora zlepšovania kvality a efektívnosti stredného odborného vzdelávania a prípravy a jeho prepojenia s potrebami trhu práce, Rekonštrukcie / stavebné úpravy a vybavenie 10 stredných odborných škôl, vrátane podpory súvisiacich mäkkých aktivít (PSK)
- Podpora zlepšovania kvality a efektívnosti stredného odborného vzdelávania a prípravy a jeho prepojenia s potrebami trhu práce, Investície do SOŠ so zameraním na digitalizáciu (vrátane rozvoja infraštruktúry, mäkkých aktivít a MTZ) + implementácia systému manažérstva kvality na stredných odborných školách (PSK)
- Podpora zlepšovania kvality a efektívnosti stredného odborného vzdelávania a prípravy a jeho prepojenia s potrebami trhu práce, Multiplikácia metodiky CuRI v priebehu PO 2021-2027 - integrované investície do stredných odborných škôl a gymnázií (infraštruktúra a MTZ, mäkké investície v oblasti kvality vzdelávania, investície do spolupráce s MSP (PSK)
- Zlepšenie vzdelávacej infraštruktúry v SOŠ drevárskej, Lúčna 1055, Vranov nad Topľou, 690.000, vybavenie MTZ 541 200 eur
- Zlepšenie vzdelávacej infraštruktúry v SOŠ technickej , Družstevná 19, Humenné, 234 547 eur, vybavenie MTZ 1 152 200 eur
- Rekonštrukcia elektroinštalácie / Zvýšenie tepelno - izolačných vlastností striech na SOŠ polytechnickej v Humennom, 320 000 eur
- Zlepšenie vzdelávacej infraštruktúry v SOŠ technickej v Humennom , Catching Up - CURI III, 1 300 017 eur
- Debarierizácia budov/odstránenie architektonických bariér väčších stredných škôl, Stredná odborná škola obchodu a služieb Humenné, 130 000 eur
- Športové multifunkčné ihrisko a úprava školského dvora / Zabezpečenie bezbariérového prístupu v interiéri školy - rekonštrukcia výťahu v novej budove / Rekonštrukcia veľkej telocvične, Gymnázium Cyrila Daxnera, Vranov nad Topľou
- Zlepšenie vzdelávacej infraštruktúry v SOŠ drevárskej, Lúčna 1055, Vranov n. Topľou, 1 053 851 eur

Projekty – v oblasti Vytvorenie systému udržateľnej a ekologickej mobility prostredníctvom výstavby a modernizácie dopravnej infraštruktúry a optimalizácie dopravnej obslužnosti v kraji

Realizované v roku 2022:

- Integrovaný dopravný systém IDS Východ (vytvorenie moderného zákazníckeho atraktívneho systému verejnej dopravy, pozostávajúceho zo všetkých druhov verejnej dopravy (vlak, autobus, MHD), zahrňujúceho celé územie Prešovského a Košického samosprávneho kraja a umožňujúceho cestovanie na jeden cestovný doklad (jednorazový alebo časový predplatný) bez ohľadu na prestupy či použité druhy dopravy, pri jednotných

prepravných a tarifných podmienkach a vzájomne zosúladených cestovných poriadkoch, Realizátor, IDS Východ, s.r.o.)

- Zlepšenie cezhraničnej dopravy medzi Malopoľským vojvodstvom a Prešovským samosprávnym krajom (2 368 238,17 eur, EÚ + SR + PSK)
- Modernizácia cesty II/558 Hudcovce - Topoľovka, zlepšenie dopravnej mobility v okrese Humenné (1 819 687,98 eur, EÚ + SR + PSK)
- Modernizácia cestného spojenia medzi Prešovským samosprávnym krajom a Zakarpatskou oblasťou Ukrajiny, Programu HUSKROUA ENI CBC 2014-2020 (2196682,55 eur, EÚ + SR + PSK)
- Modernizácia cestného spojenia medzi Prešovským samosprávnym krajom a Zakarpatskou oblasťou Ukrajiny - 2. etapa, Programu HUSKROUA ENI CBC 2014-2020 (1054392,4 eur, EÚ + SR + PSK)
- Eliminácia bezpečnostných rizík na mostoch a oporných múroch na ceste II/537 (6 490 777,14 eur, EÚ + SR + PSK)
- Modernizácia cesty III/3635 Malá Domaša – Detrik (2 479 825,10 eur, EÚ + SR + PSK)

Pripravované:

- PUMA (Poskytovanie služieb mobility pre vidiecke a okrajové pohraničné regióny v strednej Európe, 170 000€, INTERREG CENTRAL EUROPE)

Projekty – v oblasti Zvýšenie adaptability územia kraja na zmenu klímy

Realizované

- LIFE IP – Zlepšenie kvality ovzdušia (01/2020 – 12/2027) Cieľ projektu: Podpora efektívneho riadenia kvality ovzdušia s cieľom zlepšiť kvalitu ovzdušia a znížiť vystavenie obyvateľstva škodlivým vplyvom látok znečisťujúcich ovzdušie. (Fond: LIFE IP)
- SMART PSK - kvalitnejšia budúcnosť - CuRI 3. etapa, Základná environmentálna infraštruktúra v okrese Snina (2020 – 2030), Cieľ projektu: Hydrogeologický prieskum, vypracovanie projektových dokumentácií pre verejný vodovod, kanalizáciu a ČOV, realizácia stavieb pre vybrané obce okresu Snina, Fond: Európsky sociálny fond, Efektívna verejná správa

Projekty – v oblasti Digitalizácia infraštruktúry verejnej správy využívaním SMART nástrojov

Prebiehajúce:

- Smart PSK - kvalitnejšia budúcnosť, Projekt reflektuje na výzvu „Inteligentný a lepší samosprávny kraj“ a je spolufinancovaný Európskou úniou z prostriedkov Európskeho sociálneho fondu v rámci Operačného programu Efektívna verejná správa, Prioritná os 1 Posilnené inštitucionálne kapacity a efektívna VS, 3 264 237€ Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík II (Národný projekt) - príprava, zaškolenie a sieťovanie odborných zamestnancov, ktorí môžu v budúcnosti zohrať úlohu „ambasádorov participácie“ v prostredí VÚC a „agentov zmeny“ pre oblasť otvoreného vládnutia v prostredí úradov vyšších územných celkov. Odborní zamestnanci sa spolupodieľajú na tvorbe dizajnu – participatívneho scenára tvorby verejnej politiky. Plánujú úroveň zapojenia verejnosti, výber aktérov, spôsoby informovania a komunikácie s verejnosťou, ako aj navrhujú a určujú metódy zapojenia verejnosti, EVS, 240 000,- eur

- Moderné technológie v PSK / 311000- Integrovaná infraštruktúra, implementáciu informačného systému inteligentného regiónu. Cieľom projektu je vybudovanie smart platformy, získavanie údajov z externých senzorov a zariadení, ich vzájomné prepojenie, analýza údajov a podpora rozhodovania pre tvorbu a/alebo reguláciu politík PSK vrátane poskytovania údajov koncovým používateľom s cieľom efektívneho nakladania s verejnými zdrojmi. Výsledkom realizácie projektu je zvýšenie otvorenosti verejnej správy pre občanov kraja; Zvýšenie kvality, štandardu a dostupnosti eGovernment služieb pre občanov; Podpora budovania inteligentných miest a regiónov; Zlepšenie celkovej dostupnosti dát vo verejnej správe s dôrazom na otvorené údaje; Implementácia nástrojov pre zdieľanie, integráciu a riadenia kvality dát s dôrazom na otvorené dáta. V rámci projektu bude zavedených 219 prvkov internetu vecí na podporu prioritných oblastí v mestách a verejnej správe a podporených 7 nových datasetov publikovaných vo formáte s vysokým potenciálom na opätovné použitie.
- LEpší MANážment Dát Prešovského samosprávneho kraja II – výzva: Manažment údajov inštitúcie verejnej správy, Operačný program Integrovaná infraštruktúra 2014 – 2020
- Malé zlepšenia eGov služieb Prešovského samosprávneho kraja (OPII), Operačný program Integrovaná Infraštruktúra
- Rozvoj governance a úrovne informačnej a kybernetickej bezpečnosti v podsektore VS
- Moderné technológie v PSK (OPII)
- Iniciatíva Catching-up Regions

7. Iniciatíva Catching-Up Regions

Catching-Up Regions (CURI) je iniciatívou Európskej komisie (EK), realizovaná v spolupráci so Svetovou bankou (SB). Ide o pomoc "dobiehajúcim", resp. zaostávajúcim regiónom – na podporu rastu a inovácií v nich, odstránenie prekážok pre lepšie využívanie európskych fondov a na zvýšenie prínosu týchto investícií.

Iniciatívu od roku 2015 realizuje Európska komisia v spolupráci so Svetovou bankou. Pilotné bola spustená vo viacerých regiónoch Poľska a Rumunska, na Slovensku sú súčasťou iniciatívy tri kraje – Prešovský, Košický a Banskobystrický samosprávny kraj.

Na území Slovenska bol pilotným regiónom Prešovský samosprávny kraj, ktorému bola pri príprave a implementácii Akčného plánu pre rast a zamestnanosť PSK na tento účel poskytnutá technická pomoc zo strany Európskej komisie.

Dňa 24. januára 2018 bol zástupcami zúčastnených strán Milanom Majerským - predsedom PSK, Erichom Unterwurzacherom - riaditeľom sekcie Generálneho riaditeľstva pre regionálnu a mestskú politiku EK a Patrikom Krauspe - vedúcim Úradu podpredsedu vlády pre investície a informatizáciu (ÚPVII) podpísaný Zámer o spolupráci. Zúčastnené strany týmto zámerom potvrdili svoju spoluúčasť na implementácii Iniciatívy "Catching-up Regions" v PSK.

Zároveň deklarovali, že cieľom iniciatívy je prostredníctvom Akčného plánu pre rast a zamestnanosť v PSK, ktorý definuje výzvy PSK a jeho prekážky, vrátane aktivít - opatrení, podporiť zvýšenie výkonnosti v regióne, dostatočný rast a tvorbu pracovných miest a posilniť efektívnosť a účinnosť Európskych štrukturálnych a investičných fondov (EŠIF) priamo v PSK.

Po podpise Zámeru o spolupráci SB poskytuje bol riešení jednotlivých prekážok a realizácii jednotlivých aktivít PSK expertný tím zložený zo slovenských a zahraničných expertov. Tento pripravuje a vypracováva v spolupráci s dotknutými subjektami modelové riešenia daného

problému. Ďalšou participujúcou stranou je na národnej úrovni MIRRI SR (predtým ÚPVII), ktorého úlohou je zabezpečiť vhodné zacielenie výziev tak, aby korešpondovali s definovanými aktivitami, vytvoriť podmienky pre zabezpečenie finančných zdrojov na implementáciu Iniciatívy a sprostredkovať komunikáciu s príslušnými ministerstvami.

Prílohy:

Príloha č. 1 Projektový zásobník integrovaných územných investícií udržateľného mestského rozvoja Humenné (PZ IÚI_UMR HE)

Príloha č. 2 Projektový zásobník integrovaných územných investícií Rady partnerstva Prešovského samosprávneho kraja (PZ IÚI RP PSK) s relevanciou pre Humenné a Vranov n. Topľou

Príloha č. 3 Projekty realizované v okrese Humenné, ktoré boli podporené z IROP v programovom období 2014 - 2020

Príloha č. 4 Projekty realizované v okrese Vranov nad Topľou, ktoré boli podporené z IROP v programovom období 2014 - 2020

Príloha č. 5 Projekty realizované v okresoch Humenné a Vranov nad Topľou v programovom období 2014 – 2020 (SO/RO: MZ SR)

Príloha č. 6 Podkladový materiál ÚVZ SR k situácii po zemetrasení

Príloha č. 7 Vyhodnotenie výsledkov vzoriek vôd po zemetrasení – RÚVZ Vranov nad Topľou

Príloha č. 8 Projekty podporené v rámci iniciatívy Catching-Up iniciatívy v PSK

Príloha č. 9 Návrh na podporu kamerového systému – bezpečnosť v okrese Humenné a Vranov nad Topľou